

EESTI KÕRG- JA KUTSEHARIDUSE KVALITEEDIAGENTUUR

Välisüliõpilaste õppimine ja õpetamine Eesti kõrgkoolides

Hindamisaruanne

2019

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Ülevaade hetkeseisust ja varasematest uuringutest	5
Temaatilise hindamise kokkuvõte.....	10
1. Õppekavade avamine ja vastuvõtt.....	10
2. Õppe eest tasumine	12
3. Õppimine ja õpetamine	13
4. Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine.....	15
5. Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid	17
Head tavad ning soovitused ja järelused	19
Järelused	22
1. Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor.....	23
2. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	33
3. Estonian Business School	40
4. Tallinna Tehnikaülikool	46
5. Tallinna Ülikool.....	54
6. Tartu Ülikool.....	62
Lisa 1. Valimisse kuulunud õppekavade üliõpilaste arvud.....	75
Lisa 2. Valimisse kuulunud õppekavade õppeteenustasude määrad	77
Lisa 3. Kõrgkooli eneseanalüüsi struktuur	78

Sissejuhatus

Aruande „Välisüliõpilaste õppimine ja õpetamine Eesti kõrgkoolides“ eesmärk on anda ülevaade Eesti kõrgkoolide esimese ja teise astme välisüliõpilaste õppimise ja õpetamisega seotud kitsaskohtadest ning parimatest tavadest, tuginedes olemasolevatele analüüsidele, aruannetele ja teistele avalikele materjalidele. Samuti võetakse aruandes vaatluse alla välisüliõpilaste kohanemine õppeprotsesside ja tugiteenustega. Uurimistulemuste põhjal antakse teemakohaseid soovitusi nii kõrgkoolidele kui ka poliitikakujundajatele.

Teemavaliku peamine põhjus on välisüliõpilaste arvu kiire kasv viimasel kümnel aastal ja nende osakaalu suurenemine olukorras, kus Eesti üliõpilaskonna arvukus väheneb ja kvalifitseeritud töötajate puudujääk Eesti tööturul on tuntav.

Käesoleva hindamise teisene eesmärk on katsetada temaatilise hindamise korraldust ja metoodikat. Nimelt läheb Eesti alates 2019. aasta septembrist üle uuele kõrghariduse välishindamise süsteemile, mille üks osa on kuni kord aastas toimuv temaatiline hindamine.

Kõnealuse teemaga haakuvad uuringud on näidanud, et välisüliõpilased erinevad Eesti üliõpilastest mitmeti: välisüliõpilaste hulgas on katkestajate osakaal tunduvalt väiksem kui kõrghariduses tervikuna, samas on välisüliõpilased keskmisest rahulolematumad info kättesaadavuse ja nõustamisega, aga ka õppejõudude inglise keele oskusega. Eriti suure probleemina on ilmnenud praktikavõimaluste vähesus. Raskusi on ka välisüliõpilaste integreerimisega õppekavavälistes akadeemilistes ja muudesse tegevustesse.

Eesti elukestva õppe strateegias 2020 on välisüliõpilaste osakaalu sihtväärts 10%. Välisüliõpilaste osakaal on ka üks tulemusnäitajaid kõrgkoolide rahastamisel riigieelarvest. Kahtlemata ei ole tulemusnäitaja täitmine ainus välisüliõpilaste osakaalu suurenemise põhjus. Kõrgkoolid avavad ingliskeelseid õppekavu muuhulgas selleks, et hankida õppemaksude kehtestamisega lisavahendeid ja/või kompenseerida vähenevat kohalike üliõpilaste arvu. Teiste seas otsib käesolev uuring vastuse ka küsimusele, mis on ingliskeelsete õppekavade avamise ja välisüliõpilaste osakaalu suurendamise põhjused kõrgkoolide vaates.

Proovihindamises osalemine oli kõrgkoolidele vabatahtlik. Osalema olid oodatud kõrgkoolid, kus on vähemalt üks võõrkeelne õppekava ja võõrkeelset õppekaval õppimas vähemalt kümme välisüliõpilast. Hindamises nõustusid osalema kuus kõrgkooli: Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor (EEK Mainor), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA), Estonian Business School (EBS), Tallinna Tehnikaülikool (TalTech), Tallinna Ülikool (TLÜ) ja Tartu Ülikool (TÜ). Kõrgkoolil oli võimalik valida, milliste õppekavadega hindamises osaleda.

Kõrgkool	Valimisse kuulunud õppekavad
EEK Mainor	(1) Arvutimängude disain ja arendus (RAK, kunstid, 181157)
	(2) Ettevõtlus ja äriinnovatsioon (RAK, ärimus ja haldus, 187797)
	(3) Rahvusvaheline ärijuhtimine (MA, ärimus ja haldus, 118657)
EMTA	(4) Muusika (BA, muusika ja teatrikunst, 118697)
	(5) Muusika (MA, muusika ja teatrikunst, 118677)
EBS	(6) Rahvusvaheline ärijuhtimine (BA, EBSi lühend intBBA, ärimus ja haldus, 121817)
	(7) Rahvusvaheline ärijuhtimine (MA, EBSi lühend MAi, ärimus ja haldus, 121737)
TalTech	(8) Rahvusvaheline ärikorraldus (BA, ärimus ja haldus, 113038)
	(9) Tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused (MA, ärimus ja haldus, 84971)
TLÜ	(10) Audiovisuaalne meedia (BA, kunstid, 80575)
	(11) Kommunikatsioonijuhtimine (MA, ärimus ja haldus, 107824)

TÜ	(12) Arstiteadus (INT, meditsiin, 118617)
	(13) Euroopa Liidu – Venemaa uuringud (MA, sotsiaalteadused, 83324)
	(14) Filosoofia (MA, humanitaaria, 125597)
	(15) Informaatika (MA, informaatika ja infotehnoloogia, 129537)
	(16) Rahvusvahelised suhted ja regiooni uuringud (MA, sotsiaalteadused, 129657)

Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) ning Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA) kavandasid hindamismetoodika koostöös sidusrühmadega – kõrgkoolide, Eesti Üliõpilaskondade Liidu (EÜL), Siseministeeriumi (SM), Tööandjate Keskliidu ning hariduse rahvusvahelistumise agentuuri ja akadeemilise tunnustamise infokeskuse (SA Archimedes) esindajatega. Hindamisel keskenduti järgmistele teemadele: a) õppekavade avamine ja vastuvõtt; b) õppe eest tasumine; c) õppimine ja õpetamine; d) välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine; e) üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid. Hindamisel lähtuti kõrgkoolide esitatud materjalidest, varasematest uuringutest ja HTMi taustandmetest. Kõrgkoolidel paluti täita etteantud küsimustik (vt lisa 3). Lisaks intervjueriti ühepäevase külastuse käigus kõigi vaatlusaluste kõrgkoolide juhte, tugistruktuuri esindajaid, hinnatavate õppekavade juhte, õppejõude, üliõpilasi ja praktikaettevõtete esindajaid. Intervjuudel osales 42 õppejõudu (10 välis- ja 32 Eesti õppejõudu) ja 53 üliõpilast (40 välis- ja 13 Eesti üliõpilast).

Hindamiskülastused toimusid ajavahemikus 15. november – 6. detsember 2018.

Hindamiskomisjoni kuulusid:

Kristiina Tõnnisson	Tartu Ülikool, Johan Skytte poliitikauuringute instituudi juhataja, komisjoni esimees
Maiki Udam	kõrghariduskonsultant, komisjoni sekretär
Sigrid Lainevee	Estonian Business School, Helsingi filiaali juhataja
Jekaterina Masenko	Tallinna Ülikool, üliõpilane
Britt Järvet	Tartu Ülikool, üliõpilane, Eesti Üliõpilaskondade Liidu juht
Anne Pikkov	Eesti Kunstiakadeemia õppeprorektor
Gunnar Piho	Tallinna Tehnikaülikool, tarkvarateaduse instituudi dotsent, infotehnoloogia teaduskonna magistriõppe prodekaan
Kai Treier	SA Archimedes, hariduse rahvusvahelistumise agentuuri analüütik

Hindamist koordineeris **Liia Lauri** (EKKA).

Hindamise tulemusena valmis siinne aruanne, mis sisaldab nii kokkuvõtlikku üldosa kui ka põhjalikumat analüüsi iga kõrgkooli kohta.

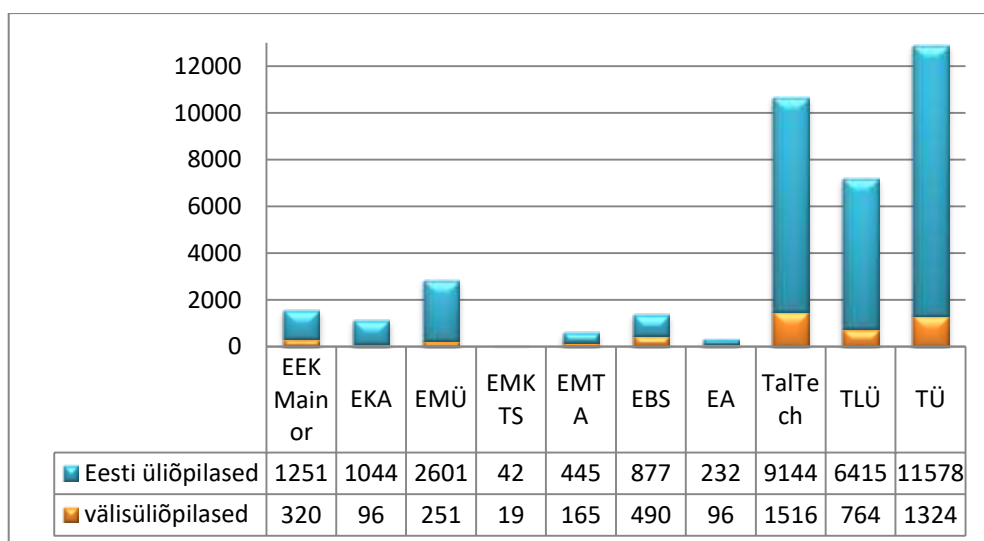
Head lugemist!

Ülevaade hetkeseisust ja varasematest uuringutest

Välisüliõpilaste osakaal on üks Eesti elukestva õppe strateegia 2020 ja kõrgharidusprogrammi 2018-2021 võtmenäitajaid. Sihiks on seatud 10% üliõpilaskonnast. Kõrgharidusprogrammis on sõnastatud ka kõrghariduse rahvusvahelistumise eesmärk laiemalt: toetada Eesti majanduse kasvuvaldkondi ning kõrghariduse kvaliteedi kasvu. Programm sedastab, et rahvusvaheliste õppekavade arendamisel tuleb pöörata muuhulgas rõhku sellele, mis on võõrkeelse õppe lisandväärtus ehk millised on iga lõpetaja võimalused siseneda Eesti tööturule. Eritulist tähelepanu tuleks programmi kohaselt pöörata eesti keele õpetamisele välisüliõpilastele mõeldud õppekavades. Erasektori vastutus on pakkuda kõrgkoolidele tuge praktikakohtade võimaldamisel välisüliõpilastele ning teavet võimalikest töökohtadest. 2018. aasta lõpus ülikoolidega sõlmitud halduslepingutesse on kirjutatud juba konkreetsemad sõnumid nii ingliskeelsete õppekavade kui eesti keele õpingute kohta ingliskeelsetel õppekavadel: ülikool pöörab võõrkeelsete õppekavade arendamisel senisest enam tähelepanu Eesti tööturu ja majanduse vajadustele, arvestades Eesti teaduse tugevaid külgi, ning tagab kõigis vähemalt kaheaastastes ingliskeelsetes õppekavades eesti keele ja kultuuri õppe vähemalt 6 EAP mahus. Käesoleva uuringu raames läbi viidud intervjuud toimusid 2018. aasta novembris, mistõttu halduslepingutes sisalduvad kokkulepped veel tulemustes ei kajastu. Küll aga kinnitavad tulemused seda, et vajadus sarnaste kokkulepete järele on olemas.

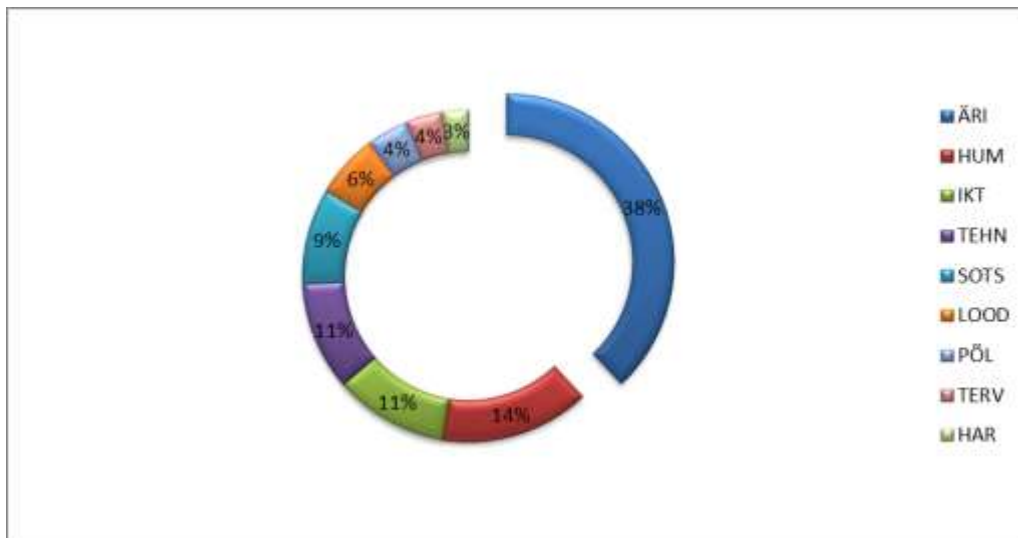
Välisüliõpilaste arv on viimasel kümnel aastal kasvanud kiiresti ning nende osakaal on Eesti üliõpilaskonna arvukuse vähenemise taustal suurenenud veelgi kiiremini. 2017/2018. õppeaastal oli välisüliõpilaste arv Eesti kõrgkoolides 4395, mis moodustas 9,5% üliõpilaskonnast. Seevastu 2018/2019. õppeaasta alguses oli välisüliõpilasi juba 5047 ning nende osakaal üliõpilaste koguarvust on ületanud seatud eesmärgi, olles 11%. Kõige suurem on välisüliõpilaste osakaal doktoriõppes (21,4%) ja magistriõppes (18%). Avalik-õiguslike ülikoolide bakalaureuseõppes moodustavad välisüliõpilased 9% õppijaskonnast.

Kõrgkooliti on välisüliõpilaste osakaalud üsna erinevad ning muutuvad just erakoolide puhul kiiresti: kõige suurem on välisüliõpilaste osakaal Estonian Business Schoolis (36%), Euroakadeemias (29%) ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias (27%). Neile järgnevad EEK Mainor (20%), TalTech (14%), TLÜ (11%) ja TÜ (10%). EHISe andmete põhjal on erakõrgkoolides õppivate üliõpilaste osakaal kõigi üliõpilaste arvestuses vähenenud, kuid samas on erakõrgkoolides õppivate välisüliõpilaste osakaal kasvanud kiiremini kui avalik-õiguslikes ülikoolides.

Joonis 1. Ülevaade kõrgkoolide üliõpilaskonnast, sh välisüliõpilaste osakaalud (EHIS, 2019)

Kõige rohkem välisüliõpilasi õpib praegu äranduse, halduse ja õiguse õppevaldkonnas (1918), järgnevad humanitaaria ja kunstid (734, neist 432 kunstide ja muusika õppekavadel), info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (561), tehnika, tootmine ja ehitus (533) ning sotsiaalteadused (473).

Joonis 2. Välisüliõpilaste jagunemine õppevaldkonniti (EHIS, 2019)

Aastatel 2014–2018 on läbi viidud mitmeid uuringuid ja analüüse, mis käsitlevad muu hulgas välisüliõpilaste õppimisega seotud aspekte.

- Archimedes (2015). Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise tutvustamise strateegia 2015–2020.
- Archimedes (2018). Üleilmne välisüliõpilaste uuring I-Graduate: International Student Barometer.
- Centar (2018). Õppekeel Eesti kõrghariduses. Uuringu lõppraport.
- Ernst & Young Baltic (2017). Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring.
- Haaristo, H-S. (2014). Välisüliõpilased Eestis – kas vajame neid ka tööturul? – Poliitikaanalüüs nr 2. Praxis.
- Karu, R. (2018). Välistudengid – kas väärtuslik ressurss tööturul või kõrghariduse eksport?
- Kreegipuu, T. (2017). Välisüliõpilased Eesti kõrghariduses. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Lauri, L.; Mattisen, H. (2017). Kõrgharidusõppe kvaliteedi hindamise tulemused 2012–2016.
- Leppik, M. (2018). Kutse- ja kõrgharidusõpingud lõpetanute edukus tööturul.
- Riigikontrolli audit (2015). Ülevaade riigi rändepoliitika valikutest. Milline on rände roll tööjõupuuduse vähendamisel?
- Treier, Kai (2019). Eesti kõrgkoolide Erasmus+ üliõpilaste õpiränne aastatel 2014–2016.
- Praxis (2017). Rahvusvaheline üliõpilaste eluolu uuring Eurostudent VI.
- Tänav, T.; Villenthal, A. (2018). Rahvusvaheliste üliõpilaste teadlikkus pakutavate tugiteenuste kohta. Eesti Üliõpilaskondade Liit.
- Sellio, R. (2018). Õppekeel Eesti kõrgkoolides EHISe andmetel. Statistiline ülevaade. Haridus- ja Teadusministeerium.

Järgnevalt on esitatud lühikokkuvõtte eri uuringutes käsitletud teemadest ja probleemidest.

Ingliskeelne õpe kõrgkoolides

Kuna välisüliõpilaste osakaalu kasv on otseses seoses ingliskeelse õppe mahuga, on eraldi teemana tõstatunud ingliskeelse õppe osakaal ja tulevikusuunad Eesti kõrgkoolides.

Centari keskuse tehtud uuringu (2018) järgi ootab Eesti kõrgkool ees ingliskeelse kõrgharidusõppe kasv. Samas on oluline säilitada eestikeelne õpe kõrghariduse esimesel astmel ning lõimida enam eesti- ja ingliskeelset õpet, pakkudes kohalikele üliõpilastele võimalust parandada võõrkeeleoskust ning avardada maailmapilti mitmekultuurilises õppekeskkonnas. Välisüliõpilastele on vaja pakkuda eesti keele ja kultuuri paindlikku õpet, tagades samas ingliskeelsetel õppekavadel õppivate üliõpilaste ja õpetavate õppejõudude inglise keele oskuse tasemel, mis on vajalik kvaliteetse õppe pakkumiseks ja selles osalemiseks (Centar, 2018).

Õppe kvaliteet

Varasemad uuringud näitavad, et välisüliõpilaste valikud ja õpikäitumine eristuvad mitmes aspektis keskmistest näitajatest. Samuti on välisüliõpilased kõrgharidussüsteemiga seotud vajaduste ja ootuste poolest kohalikest üliõpilastest erinevad.

Välisüliõpilaste tagasiside õppe kvaliteedi kohta on vastuoluline, millest võib järeldada, et õppetöö tase ei ole alati ühtlane ja ootustele vastav. Probleeme on välisüliõpilaste integreerimisega õppekavavälistes akadeemilistes ja muudesse tegevustesse, muu hulgas ingliskeelse info puudumise tõttu. Välisüliõpilased tunnevad puudust kontaktidest kohalike üliõpilastega (Ernst & Young Baltic, 2017). Niisamuti pärsib üliõpilaste ja õppejõudude ebaühtlane inglise keele oskus kohati õppetöö sisukat ja ladusat läbiviimist (Centar, 2018). Samas vilistlaste uuringu tulemustes (Ernst & Young Baltic, 2017) seda probleemina ei mainita.

Välisüliõpilaste hulgas on katkestajate osakaal (2016/2017 – 9,4%, 2018/2019 – 9,1%) oluliselt väiksem kui kõrghariduses tervikuna (2016/2017 – 14,5%, 2018/2019 – 13,6%) (Kreegipuu, 2017; HaridusSilm, 2019).

Välisüliõpilased on võrreldes koduüliõpilastega aktiivsemad välismobiilsuses osalejad. Aastatel 2014-2016 on kasvanud Erasmus+ õpirändes osalenud välisüliõpilaste osakaal 18%lt 28%le. Praktikantide seas on välisüliõpilaste osakaal veel kõrgem, kõikidest osalenust neljandik (25%). Välismaalaste osakaal kõikides õpirändes osalenud üliõpilaste seas on kõrgeim EBSis – 42% (kokku õpirändes osalenuid 113) ja TalTechis 41% (õpirändes osalenuid kokku 648) (Treier, 2019).

Välisüliõpilaste õppetasu

Kuigi võõrkeelsetel õppekavadel õppivatelt üliõpilastelt on õigus küsida õppeteenustasu, õpib kolmandik välisüliõpilastest siiski õppekohtadel, kus õppekulude hüvitamist ei nõuta. Kõrgkooliti on siin erinevad põhimõtted ja tavad: TÜ jagab sihtstipendiume ehk rakendab õppeteenustasust vabastamist kuni 70%-l magistriõppe õppekohtadest, Tallinna Tehnikaülikoolis õpib valimi õppekavadel sihtstipendiumiga bakalaureuse tasemel 10 üliõpilast (sh 9 välismaalast) ja magistriõppe tasemel 3 üliõpilast (sh 2 välismaalast), teistes ülikoolides maksab üldjuhul enamik ingliskeelsetel õppekavadel õppijad õppemaksu.

Praktika ja rakendumine tööturul

Välisüliõpilaste praktika teema jookseb probleemina läbi õppekavarühmade kvaliteedi hindamise aruannetest: välisüliõpilased ei saa kõrgkoolilt piisavalt tuge praktikakohtade leidmisel, kõrgkoolid ei arvesta praktikalepingute sõlmimisel välisüliõpilaste erisustega jne (Lauri, Mattisen, 2017).

Atraktiivsete rahvusvaheliste õppekavade abiga on võimalik tuua Eesti kõrgkoolidesse talendikaid välisüliõpilasi ning luua seeläbi eeldused kvalifitseeritud töötajate puudujäägi osaliseks kompenseerimiseks Eesti tööturul (vt ka välisüliõpilaste jagunemine õppevaldkonniti, joonis 2). „Eesti kõrghariduse rahvusvahelise tutvustamise strateegias 2015–2020“ on seatud eesmärgiks, et 30% Eestis lõpetanud magistri- ja doktoritaseme välisüliõpilastest töötab pärast lõpetamist Eestis. Mida kõrgem on kõrgharidusaste, seda suurem on nende lõpetajate osakaal, kes jäävad Eesti tööjõuturule. Riigikontrolli auditi (2015) kohaselt jääb Eestisse keskmiselt 20,7% välisüliõpilastest. Auditi kohaselt jäävad Eestisse tõenäolisemalt tööle kutseharidust ja rakenduskõrgharidust omandama tulnud õppurid. Bakalaureuse- (15,3%), magistri- (15,2%), aga ka arsti ja hambaarsti erialal õpingud lõpetanud isikutest (8%) jääb Eestisse tööle väiksem osa. Erandiks on doktoriõpingute lõpetajad, kellest auditi kohaselt jäi üle kolmandiku tööle Eestisse. TÜ välisüliõpilaste küsitluse (2017) põhjal sooviks pärast lõpetamist Eestisse jääda 41% vastajatest, 8% sooviks siin edasi õppida. TalTechi küsitluse põhjal soovib end tulevikus Eestiga siduda üle 80% lõpetanud välisüliõpilastest (Karu, 2018).

Uuring „iGraduate: International Student Barometer“ (2018) näitab, et Eesti (välis)üliõpilased on võrreldes teistes riikides õppivate välisüliõpilastega keskmiselt vähem rahul võimalusega omandada töökogemus õpingute ajal (57%, maailmas 68%) ning leida pärast lõpetamist tööd (69%, maailmas 78%).

Välisüliõpilaste jäämist Eestisse tööle soodustaks praktika sooritamise siinsete tööandjate juures, kuid sidusrühmade valmidus toetada välisüliõpilaste tööerakendumist Eestis ei ole piisav. Eestisse tööle jäämise peamise takistusena nähakse vähest eesti keele oskust, mistõttu peetakse vajalikuks laiendada õppekava raames pakutavat eesti keele õpet. (Ernst & Young Baltic, 2017) Samuti ilmneb Ernst & Young Balticu (2017) uuringust, et 55% vilistlastest ei ole rahul praktikavõimalustega Eestis. Ka 2018. aastal EÜLi välisüliõpilaste tugiteenuste teadlikkuse uuringu kohaselt ei ole üle 50% vastanutest saanud infot praktika ega töövõimaluste, samuti mitte tööõiguse, lubade ega lepingute kohta. Uuringu kohaselt sai vaid 33% praktikale kandideerijatest kõrgkoolist asjaomast abi (Tänav, Villenthal, 2018).

Tugiteenused välisüliõpilastele

Rahvusvaheline välisüliõpilaste rahulolu-uuring „iGraduate: International Student Barometer“ (2018), milles osales 2017. aastal ligi 110 000 välisüliõpilast 129 kõrgkoolist üle maailma, sh üheksast Eesti kõrgkoolist, näitas, et välisüliõpilased hindavad Eestis elamist ja õppimist üldiselt kõrgelt ning nende rahulolu on võrdne Euroopa keskmisega (elu Eestis – 88%, maailmas – 90%; õppetöö Eestis – 88%, maailmas – 87%). Nõrgema küljena tuuakse esile välisüliõpilaste nõustamisteenused, nt karjäärinõustamise võimalused: rahulolu karjäärinõustamisega Eestis - 53,9% (maailmas - 71%), rahulolu üliõpilaste nõustamisega Eestis - 85,7% (maailmas - 92,8%) Välisüliõpilaste rahulolu võimalusega leida kohalikke sõpru oli 56,8% (maailmas - 72,3%).

Ernst & Young Balticu (2017) uuringu kohaselt on välisüliõpilastest vilistlased Eestis omandatud kõrgharidusega üldiselt rahul. Kriitilisemad ollakse tugiteenuste, info kättesaadavuse ja

õppekorralduse suhtes. Ligi veerand uuringus osalenud vilistlastest ei olnud pakutavatest nõustamis- ja infoteenustest teadlikud ning ligi viiendik ei olnud saanud vajalikku tuge piisavalt.

Välisüliõpilased vajavad rohkem abi majutuse leidmisel, samuti tervise teenuste kasutamisel. Inglise keelne info kõrgkoolide veebilehtedel pole piisav, et välisüliõpilased oleksid informeeritud stipendiumitest, tööpakkumistest, koolisestest sündmustest ja huvitegevusest, mis võimaldaks paremini kohaneda Eesti ühiskonna ja kultuuriruumiga. Välisüliõpilased vajaksid rohkem (kõrgkooli) tuge ka panga- ja tervise teenuste korraldamisel ning töö leidmisel. (Tänav, Villenthal, 2018)

Temaatilise hindamise kokkuvõte

Järgnev on koondülevaade perioodil september-detsember 2018 läbi viidud hindamise peamistest tulemustest viie teemavaldkonna lõikes: 1) õppekavade avamine ja vastuvõtt; 2) õppe eest tasumine; 3) õppimine ja õpetamine; 4) välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine ning 5) üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid.

1. Õppekavade avamine ja vastuvõtt

Ingliseelsete õppekavade avamisel lähtutakse kõigis vaadeldud kõrgkoolides üldisest korrast, kuid õppekavade avamise ja välisüliõpilaste värbamise põhjused on kõrgkooliti ja erialati erinevad.

Tartu Ülikoolis mainiti intervjuudel järgmisi eesmärke seoses ingliskeelsete õppekavade avamise ja välisüliõpilaste arvu suurendamisega:

- korvata Eesti üliõpilaste puudust ja aidata konkreetset eriala elus hoida;
- leevendada välisõppejõudude kaudu eesti õppejõudude nappust ning tagada hea õppekvaliteet ja piisav õppejõudude järelkasv;
- pakkuda arenguabi idapoolsetele riikidele (Ukraina, Gruusia jne);
- toetada Eesti tööturu vajadusi;
- teenida lisaraha õppekavadega, mis on loodud turu nõudlusest lähtudes.

Tartu Ülikooli arengukava aastateks 2015-2020 sedastab, et ülikool „arendab olemasolevaid ja loob uusi, tugevatel teadussuundadel põhinevaid, rahvusvahelisi õppekavasid, tagades üliõpilastele motiveeriva ja väga hea kvaliteediga rahvusvahelise õpikeskkonna ning konkurentsivõime tööturul, andes seeläbi olulise panuse Eesti majanduse arengusse“. Ingliseelsete õppekavade osakaal peab arengukava kohaselt olema kõrghariduse esimesel ja teisel astmel aastaks 2020 25%, välisüliõpilaste osakaal kõikidel astmetel kokku 12%.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias toodi võõrkeelse õppe ja rahvusvahelistumise kaugema eesmärgina välja Eesti tutvustamine maailmas.

Kõige konkreetsem välisüliõpilastega seotud eesmärk on EBSil, kes soovib 2021. aastaks saada maineka rahvusvahelise ärikoolide akrediteeringu EQUIS ning tahab seetõttu viia välisüliõpilaste osakaalu 50%ni.

TalTech arengukava 2020 tegevuskava kohaselt soositakse rahvusvaheliselt atraktiivsete ingliskeelsete õppekavade avamist eelkõige magistriõppe tasemel ning topeltkraadidega õppekavade loomist.

Tallinna Ülikooli arengukavas 2015-2020 on ühe läbiva strateegilise tegevuspõhimõttena nähtud rahvusvahelise ülikooli kujunemist, mis tähendab muuhulgas välisüliõpilaste ja ingliskeelsete õppekavade osakaalu kasvu.

Suurtes ülikoolides (TÜ, TalTech, TLÜ) algatatakse õppekavade avamine ning motiveeritakse tegijaid pigem üksikute akadeemiliste üksuste tasandil. EMTAs avaldasid eri huvirühmad (juhtkond, tugistruktuuri esindajad, õppekavajuhid) väga erinevaid arvamusi selle kohta, kui suur võiks välisüliõpilaste osakaal ülikoolis olla või peaks seda olema.

Üliõpilaste värbamisel püütakse kõikjal järgida rahvusliku ja geograafilise mitmekesisuse printsiipi ning vältida liiga suuri rahvusrühmi. Näiteks on EBS loobunud aktiivsest turundusest Hiinas ja Indias.

Kõrgkoolid ei ole üldiselt määranud kindlaks konkreetseid sihtriike. Kõrgkoolide esindajad kiitsid eriti Ukrainast ja Gruusiast pärit üliõpilaste taset ning mitmel juhul märgiti, et rohkem üliõpilasi võiks tulla Balti riikidest ja Skandinaavia maadest.

Üliõpilaste vastuvõtt rajaneb kõigis kõrgkoolides selgetel põhimõtetel ning on üliõpilaste hinnangul lihtne ja arusaadav. Dokumente saab esitada üldjuhul DreamApply keskkonnas (v.a EEK Mainoris). Vastuvõtu käigus teevad kõik kõrgkoolid koostööd ka PPA ja ENIC/NARICuga. EBS kasutab vastuvõtuintervjuudel ka PPA pakutud küsimusi, samuti on PPA esindajad intervjuudel isiklikult kohal olnud.

Kandideerimisel tuleb üldjuhul esitada haridust tõendav dokument, keeleoskuse tõend ja motivatsioonikirj. Enamikul erialadel peab inglise keele oskus vastama tasemele B2. EMTAs peab üliõpilane esimese õppeaasta lõpuks omandama inglise keele tasemel A2. EBSis nõutakse sisseastujatelt rahvusvaheliste keeletestide tõendeid, kusjuures TOEFL iBT puhul on EBSi nõutud 87 punkti mõnevõrra kõrgem kui Eesti riigieksami tase B2. Paljudel erialadel vesteldakse sisseastujatega ka Skype'i teel või kõrgkoolis kohapeal. Näiteks on EBSi üliõpilaste sõnul Skype'i intervjuu sisukus oluline tegur, mis ajendas EBSi kasuks otsustama. EMTAs ja TLÜ BFMis on peale vestluse ka erialaeksamid.

TÜ IT-erialadel läbivad kõigi välisüliõpilaste motivatsioonikirjad plagiaaditesti, mille abil on tuvastatud üsna suur hulk standardseid kirju. TalTechi tehnoloogia valitsemise ja digitaalsete muutuste (HAGM) õppekaval on sagedaste plagiaadijuhtumite tõttu motivatsioonikirjade küsimisest sootuks loobunud. Seevastu TÜ Skytte instituudi magistriõppekavadele konkureerivate Eesti kandidaatide motivatsioonikirjade puhul on täheldatud, et need on tihti kesisema kvaliteediga kui väliskandidaatide omad, mistõttu on kohalikel raske pääseda nendele õppekavadele õppima, kuigi huvi on suur.

Enamikus kõrgkoolides tunnistati, et sisseastumisdokumendid ei anna alati üliõpilaste teadmistest ja oskustest adekvaatset pilti, eriti puudutab see reaalainete tundmist ja keeleoskust. Seetõttu on vastuvõetute tasemeerinevus päris suur. See aga ei ole seotud päritolumaaga, vaid on individipõhine. Lahenduseks on eelmise õppeastme õpitulemuste ja eeldusainete olemasolu hindamine vastuvõtul, samuti portfooliote esitamine loomingulistel erialadel (TÜ, TLÜ). TÜ IT-õppejõudude hinnangul on Eesti kandidaatide tase üldises plaanis teiste omadest mõnevõrra kõrgem, mis võib tuleneda sellest, et Eesti ei ole teiste riikide tippkandidaatide jaoks veel piisavalt atraktiivne.

Kõrgkoolid (v.a EEK Mainor) küsivad vastuvõtudokumentide menetlemise eest tavaliselt tasu, mis on olenevalt kõrgkoolist 50–80 eurot. Intervjueeritud üliõpilased tasu suuruses probleemi ei näe, küll aga mainiti raskusi tasu ülekandmisel. Näiteks TÜ soovitatud Transferwise'i süsteem oli enamikule üliõpilastest võõras ning nad oleksid soovinud saada juhiseid, kuidas seda kasutada.

Vastuvõtuavalduste esitamise tähtaeg on üldjuhul märtsis või aprillis. EEK Mainoris võib avaldusi esitada jooksvalt läbi aasta ning vastuvõtt toimub ja õppetööd on võimalik alustada kaks korda aastas.

Üliõpilased, kes on vastu võetud ja kinnitavad oma õppima tulekut, alustavad üldjuhul ka õpingutega. Kõrgkoolid ei näinud probleeme ka viisade ja elamislubade väljastamisega – peaaegu kõik, kes vastu võeti, said ka sissesõiduloa. Väga üksikutel juhtudel ei ole elamisloa saanud üliõpilane kõrgkooli jõudnud, vaid on ilmselt kandideerinud üksnes Schengeni viisaruumi pääsemise pärast.

Põhjused, miks tullakse Eestisse õppima, on erinevad. Kõige levinumad põhjused on taskukohane õppemaks ja elamine, stipendiumivõimalused ning üldine turvaline elukeskkond. Üliõpilased nimetasid põhjustena ka ülikooli mainet (TÜ), varasemat isiklikku kokkupuudet vahetusõpilase või -üliõpilasena (TÜ, EMTA), sõprade või õpetajate-õppejõudude soovitusi (EMTA), õppekavade sisukust ja paindlikkust, ainulaadset spetsialiseerumisvõimalust (TÜ Euroopa Liidu – Venemaa uuringute ning TLÜ

BFMi audiovisuaalse meedia õppekava) ning oma valdkonnas üle maailma tuntud õppejõude (TalTechi tehnoloogia valitsemise ja digitaalsete muutuste õppekava). EMTA puhul nimetati korduvalt Eesti muusikute rahvusvahelist tuntuust.

Intervjuudel rõhutati, et **Eesti meediaruumis ja avalikes sõnavõttudes võimenduv vastuseis ingliskeelsetele õppekavadele ja nn sisserändajatele loob kõrgkoolide jaoks keeruka olukorra, mis võib peletada head kandidaadid Eestist eemale. Kõrgkoolid ootavad, et ka ühiskonnas hakatakse rahvusvahelistumist väärtustama.**

2. Õppe eest tasumine

Õppe eest tasumine on kõigis kõrgkoolides reguleeritud ning kõrgkooli ja üliõpilase vahel sõlmitavas õppelepingus fikseeritud. Tasu suurus ja maksegraafikud on kõrgkooliti erinevad (vt lisa 2).

TalTechis on sätestatud ainepunktitasu, mis on nii bakalaureuse- kui ka magistritaseme üliõpilastele 55 € (3300 € õppeaastas täiskoormusega õppides). Kolmandate riikide üliõpilased tasuvad kogu esimese aasta õppemaksu ette. Samasugust süsteemi, kus välisüliõpilased peavad enne õppima asumist terve esimese aasta eest ette maksma, kasutatakse ingliskeelsete õppekavade puhul ka EEK Mainoris. Kõrgkoolide hinnangul annab ettemaks kindluse, et üliõpilane tuleb õppima, lisaks maandab see võimalike makseraskuste korral riske.

TalTechi majandusteaduskonnas maksab õppemaksu ligi 40% kõikidest üliõpilastest, sh enamik välisüliõpilasi. Üliõpilased võivad kandideerida ülikooli sihtstipendiumidele (ülikooli kehtestatud õppemaksuvabastus). Vaatluse all olevate õppekavade bakalaureusetasemel õpib praegu kümme sihtstipendiumiga üliõpilast (sh üheksa välismaalast) ja magistritasemel kolm üliõpilast (sh kaks välismaalast). Varem pakuti TalTechis välisüliõpilastele rohkem sihtstipendiume eesmärgiga neid Eestisse meelitada, kuid edaspidi plaanitakse rahvusvahelistele õppekavadele eraldatud sihtstipendiumide arvu aasta-aastalt vähendada.

TÜs lähtutakse õppemaksu suuruse määramisel nõudlusest ja turusituatsioonist (võrdluses teiste lähiriikidega). Näiteks arstiõppes maksavad välisüliõpilased 5500 € semestris, ITs on õppemaks 2000 € ja teistel vaadeldud erialadel 1700 € semestris. TÜ esindajad avaldasid arvamust, et õppemaks katab hinnanguliselt 2/3 tegelikest kuludest. Võrreldes TalTechiga on TÜ sihtstipendiumide määramisel heldem, nt filosoofia erialal õpib sihtstipendiumidega üle 90% üliõpilastest, kuid ka TÜ kavandab sihtstipendiumide arvu järkjärgulist vähendamist ning piirdumist eelkõige nende erialade välisüliõpilastega, kes on oodatud jääma Eesti tööturule. Arstiõppes sihtstipendiume ei ole ning seal maksavad õppemaksu kõik välisüliõpilased.

TLÜs on vaadeldavate õppekavade õppetasu olnud muutumatu mitu aastat (bakalaureuseõppes 2000 € / semester ja magistriõppes 1800 € / semester). Kui välismaalased on hinna ja kvaliteedi suhtega rahul, siis TLÜ õppejõudude hinnangul on õppemaks Eesti üliõpilase jaoks pigem kõrge, mistõttu ei ole võimalik seda suurendada (nt audiovisuaalse meedia õppekaval õpib ligi 50% kohalikke). Väheoluline pole ka fakt, et õppekulude tähtjaks hüvitamata jätmise oli aastatel 2013–2015 võõrkeelsete õppekavade üliõpilaste sageduselt teine eksmatrikuleerimise põhjus. Samas on peamised katkestajad siiski Eesti üliõpilased. TLÜ külastusel saadud info põhjal on probleemiks ka elamislubadega üliõpilaste õppetööle mittesaabumine ja nende makseraskused. Samas ei ole TLÜs seni välisüliõpilastelt kogu semestri- või aastatasu ette küsitud.

EMTAs on Euroopa Liidu riikidest pärit õppijate õppemaks 600 € õppeaastas, mis on ülikooli esindajate sõnul pigem sümboolne tasu. Kolmandate riikide üliõpilaste õppemaks on 6000 € aastas ja see katab ära õpetamisega seotud palgakulud. Bakalaureuseõppes antakse umbes 10% mitteeurooplastest üliõpilastest EMTA sihtstipendiume, mis katavad õppemaksust 25–50%. EMTAs saavad magistriõppes pooled välistudengid Dora stipendiume. Dora stipendiume saavad Eestis kokku umbes 20% välismagistrantidest.

Eeltoodust saab järeldada, et avalik-õiguslike ülikoolide välisüliõpilastelt saadav tulu ei kata enamikul õppekavadel tegelikke kulusid täiel määral ning ülikoolid (nt EMTA) doteerivad välisüliõpilaste õpet muu õppetöö või teadus- ja arendustegevuse arvelt. Samas on mõnede õppekavade puhul välisüliõpilaste õpetamisega seotud otsene lisakulu ikkagi väiksem kui kõrgkooli teenitav tulu, mistõttu on välisüliõpilasi majanduslikult kasulik õpetada (nt TÜ Johan Skytte poliitikauuringute instituut).

Erakõrgkoolid EBS ja EEK Mainor pakuvad ainult tasulist õpet. Õppemaksu määrade kehtestamisel võetakse arvesse kõiki õppimise ja õpetamisega seotud kulusid, sh haldus- ja palgakulu. EBSis on Eesti ja välisüliõpilaste tasumäär ingliskeelsetel õppekavadel sama (bakalaureuseõppes Tallinnas 2200 € / semester, Helsingis 3100 € / semester; magistriõppes Tallinnas 2600 € / semester, Helsingis 3500 € / semester). Kõigil üliõpilastel on võimalik kandideerida EBSi stipendiumile, mis tagab igal õppeaastal õppemaksuvabastuse 24-le bakalaureuseõppe üliõpilasele ning 10-le magistriõppe üliõpilasele. Võimalik on kandideerida ka EBSi vilistlasstipendiumile. Täiskoormusel õppivad magistri- ja doktoriõppe välisüliõpilased saavad taotleda Dora+ stipendiumi.

EEK Mainor on kehtestanud kõigile üliõpilastele õppeaasta alustamise tasu (ÕAT). ÕAT on õppemaksu osa, mille üliõpilased tasuvad ettemaksuna peale õppelepingu sõlmimist või mille õppivad üliõpilased tasuvad sügissemestri õppemaksu ettemaksuna enne suvepuhkusele jäämist (Euroopa Liidust, sh Eestist pärit üliõpilased 400 €, väljastpoolt Euroopa Liitu pärit üliõpilased 800 €). Kõikide valimisse kuulunud EEK Mainori õppekavade õppemaks aastas on 4240 €. Õppemaksu tasumiseks saab taotleda kõrgkoolistipendiume: välismaalastele on avatud magistriõppe stipendiumiprogramm, 2019. a kevadel on plaanis hakata pakkuma EEK Mainori edukalt õppiva üliõpilase stipendiumi. Välismagistrandid ja -õppejõud saavad kasutada Dora+ lühiajalise õpirände toetust.

Kõik kõrgkoolid kinnitasid, et üliõpilaste makseraskuste korral rakendatakse paindlikku maksegraafikut ning õppemaksu tasumata jätmise tõttu ei eksmatrikuleerita välisüliõpilasi kergel käel. Siiski leiti EMTAs, et vastuvõtu protseduuri käigus võiks kontrollida ka kandidaadi finantsvõimekust, et võimalikke probleeme ennetada. Üks võimalik lahendus, mida osa kõrgkooli ka rakendab, on küsida üliõpilaselt terve aasta õppemaks ette.

3. Õppimine ja õpetamine

Intervjueeritud välisüliõpilased olid õppekavadega üldjuhul rahul. Nad tõid esile, et enamasti ületasid õppekavad nende ootusi (nt TalTechis, EMTAs). Ainult EEK Mainori arvutimängude disaini ja arenduse õppekava üliõpilased olid kriitilised, sest nende hinnangul ei vastanud õppekava kirjelduse ja müügiargumentide põhjal tekkinud ootused tegelikkusele. Välisüliõpilased väljendasid intervjuudes soovi olla rohkem kaasatud õppekavaarendusse. Positiivselt eristus teistest TLÜ, kus mainiti, et välisüliõpilased osalevad aktiivselt üliõpilasnõukogude töös ning seeläbi ka arendustegevustes.

Rahul ollakse ka õpetamisega. Üliõpilased leiavad, et õppejõud kasutavad uuenduslikke õppemeetodeid, oskavad üliõpilasi kaasata ja juhendada, on loonud e-õppe toe jne. Paaril juhul mainiti siiski, et kasutatakse ühekülgeid õpetamis- ja hindamise meetodeid (nt TalTechi HAGMi õppekava

puhul peamiselt loeng ja essee) ning õppekorralduslane infovahetus ja õppejõudude suutlikkus eri tasemega üliõpilasi kaasata ja motiveerida võiks olla parem (EEK Mainor). Probleemina nimetasid eri kõrgkoolide üliõpilased ingliskeelsete valikainete puudumist (EEK Mainor) või nende nappust (TÜ). Näiteks TÜ filosoofiaüliõpilased kurtsid, et eestlased saavad valida palju põnevamaid õppeaineid. TLÜ õppekavades on valikuvõimalusi rohkem ning üliõpilastel võimaldatakse võtta ka teiste ülikoolide pakutavaid aineid, kuigi seda võimalust ei ole eriti kasutatud. Kõigi kõrgkoolide üliõpilased kiitsid võimalust õppejõududega personaalselt ja mitteametlikult suhelda. TLÜ BFMi üliõpilaste sõnul on õppejõud avatud üliõpilaste tagasisidele ja nõus arvestama sellega õppeplaan tehes.

Kõigi kõrgkoolide esindajad, sh nii õppejõud kui ka kohalikud ja välisüliõpilased, olid ühte meelt, et välisüliõpilaste osalus õppetöös tõhustab arutelusid ja parandab õppetöö kvaliteeti. EMTA ja TLÜ BFMi looverialade puhul mainiti ka, et välisüliõpilased näevad Eesti kultuuriruumi teisiti ja aitavad seetõttu avastada uusi ja ootamatuid tahke. Eriti väärtuslikuks peeti kohalike ja välisüliõpilaste koosõpetamist, kus kasu on mõlemapoolne: välisüliõpilased avardavad eestlaste maailmapilti ja Eesti üliõpilased, kes üldjuhul ka töötavad, toovad õppetöösse praktilisi näiteid ning ühtlasi aitavad välisüliõpilastel kohalikku kultuuri mõista ja sellega kohaneda. Näiteks TÜ Skytte instituudis on üle poole õpetavast personalist ka ise mitte-eestlased. Instituudi esindajate sõnul meelitab selline rahvusvaheline töö- ja õppekeskkond sinna õppima ka neid eestlasi, kes on välismaal juba bakalaureusekraadi saanud.

Intervjueeritud õppejõud kinnitasid, et nad on eri kultuuridest teadlikud ning saavutanud mitmekultuurilises õppekeskkonnas toimetulekuks piisava pädevuse. Enamasti on see pädevus saavutatud katse ja eksituse meetodil. Heaks praktikaks võiks kujuneda nt TalTechi majandusteaduskonnas iga semestri alguses korraldatav „Õpetamise päev“. TÜ õppejõud ja õppekava juhid osutasid, et õpetamise käigus on nad kokku puutunud vajadusega käsitleda poliitiliselt tundlikke teemasid, mille korral on eri riikidest pärit üliõpilased erinevatel seisukohtadel. Seetõttu on õppejõud pidanud õppima oma kogemustest ning kontrollima-korrigeerima viisi, kuidas nad õpetavad ja diskussioone juhivad. Ka õppematerjalid on kriitiliselt üle vaadatud. Samas püütakse eri osalisi mõistma panna, et arusaamad erinevadki riigiti.

Õppejõudude hinnangul valmistab neile rohkem raskusi toimetulek üliõpilaste tasemeerinevustega. Kuigi kõigi kõrgkoolide õppejõud kinnitasid, et üliõpilaste tase on aastatega oluliselt tõusnud, on tasemevahed siiski märgatavad ning seotud muu hulgas üliõpilaste koduriikide haridussüsteemide erinevustega. Vahed ilmnevad eelkõige reaainete puhul.

Õpingute katkestamine (väljalangemus) on välisüliõpilaste puhul minimaalne ning seda ei peetud üheski kõrgkoolis oluliseks probleemiks.

Mitmes kõrgkoolis toodi esile spikerdamise ja plagiiaadi teema laiemalt, millele juhtisid tähelepanu eeskätt välisõppejõud. Ühise tunnuseks ilmnes, et kõrgkoolides kasutatakse valdavalt plagiiaadituvastusprogrammi URKUND ja enamasti on kokku lepitud reeglid, kuidas käituda loomevarguse juhtudega lõputööde puhul, kuid puuduvad selged käitumisjuhised, mida tuleks teha nende üliõpilastega, kes spikerdavad kontrolltöid tehes.

Õppematerjalid on üliõpilastele kättesaadavad nende õppekeeles ja üldjuhul sellega probleeme ei esine. Ainult EMTA välisüliõpilased tajusid, et neile edastatud materjalid on lihtsustatud võrreldes nendega, mida saavad Eesti üliõpilased. EMTA õppejõud omakorda mainisid, et Hiina üliõpilased leiavad endale hiinakeelsed õpikud, milles sisalduva informatsiooni osas ei ole õppejõududel võimalik seisukohta võtta.

Õppejõudude hinnangul on üliõpilaste inglise keele oskus varieeruv ning keeletaseme tunnistused ei peegelda alati tegelikku olukorda. Üliõpilaste sõnul vajab suuremat tähelepanu ka õppejõudude inglise keele oskus, mis praegu on liialt variatiivne ja tekitab mõningate õppeainete sisu mõistmisel raskusi.

Arusaamist raskendab mõnel juhul ka õppejõu aktsent. Kõige kriitilisemad õppejõudude keeleoskuse suhtes olid EMTA ja TalTechi ning TÜ arstiõppe üliõpilased. Parem on olukord intervjuudel osalenud üliõpilaste hinnangu põhjal otsustades TLÜja EBSi õppekavadel ning TÜ Skytte instituudis. TLÜ on ainsa kõrgkoolina kehtestanud välisüliõpilasi õpetavatele õppejõududele inglise keele taseme C1 nõude.

Õppekorraldus on reguleeritud kõrgkoolide õppekorralduseeskirjades ning välisüliõpilastele tavaliselt mingeid erandeid ei tehta. Näiteks EEK Mainoris ollakse üliõpilastega õppekorralduslikes küsimustes pigem ranged ja kultuurilistel erisustel ei lasta mõjule pääseda (nt kõigil on samad tähtajad ja nõuded). EBSis on välisüliõpilastele siiski teatud mõõndusi tehtud (nt arvestustöö aja muutmine juudi usupüha tõttu).

Välisüliõpilaste õpirännet üldjuhul toetatakse ja üliõpilaste mobiilsusnäitajad on head. Peamiselt kasutatakse Erasmus+ ja Dora+ programmi. EBS on seadnud eesmärgiks, et õpirändes peaks osalema 40% üliõpilastest, ning on selle soodustamiseks õppekavadesse lisanud nn mobiilsusakna, kus üks semester koosneb ainult valikainetest. Tänu sellele on ülikoolil välisülikoolis sooritatud aineid lihtne arvestada.

Intervjuudest ilmnes, et üliõpilased on õpirände võimalustest teadlikud, kuid enamasti ei suutu nad õpirändesse eriti entusiastlikult. Põhjustena toodi, et õpe Eestis ongi nagu välisvahetus või et eelmisel õppeastmel on õpirände võimalusi juba kasutatud, aga ka seda, et Eesti ülikoolide tase on piisavalt kõrge, mistõttu pole mõtet kuhugi madalama tasemega ülikooli minna (EMTA, TÜ). Need, kes olid õpirände võimalusi kaalunud, olid kalkuleerinud, et õpirändesse minekuks vajaksid nad lisarahastust või peaksid kulused kokku hoidma, sest stipendiumist õpirändeks ei piisa. Muret valmistas ka see, et välisvahetusest tagasi tülles ei pruugi enam saada ühiselamukohta (TÜ).

Kõrgkoolid lähenevad vahetussemestri maksustamisele erinevalt: mõnel juhul ei küsita selle eest üldse raha, mõnel juhul peab üliõpilane maksma 50% õppemaksust ning mõnel juhul täisõppemaksu. TLÜ esindajad tunnistasid, et kuna üliõpilane maksab vahetusse minnes õppemaksust 50%, siis ülikool pigem ei soosi üliõpilaste mobiilsust. Vaatamata sellele on välisüliõpilaste rahvusvaheline mobiilsus võrreldes koduüliõpilastega oluliselt aktiivsem. Aastatel 2014-2016 on kasvanud Erasmus+ õpirändes osalenud välisüliõpilaste osakaal 18%lt 28%le.

4. Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine

Praktika on enamikul vaadeldud õppekavadel kohustuslik. Kõigis kõrgkoolides töötavad nii ülikooli kui ka akadeemilise üksuse tasandil praktikakoordinaatorid, kes vahendavad praktikakohti ja nõustavad üliõpilasi praktika sooritamisel. Praktikakoha peavad üliõpilased endale tavaliselt ise leidma.

Välisüliõpilaste jaoks on nii praktikale kui ka tööle kandideerimisel suurim probleem eesti keele mittevaldamine. Isegi rahvusvahelistes ettevõtetes on töökeel tihti eesti keel. Ettevõtete esindajate sõnul puudub välisüliõpilastel ka arusaam Eesti ettevõtluskeskkonnast ning praktikantide järeleaitamine on liialt ressursimahukas. Ettevõtjad ootavad, et kõrgkoolid valmistaksid üliõpilased juba enne praktikale saatmist Eesti ettevõtluskeskkonnas toimetulekuks ette. Osa kõrgkooli on selle tegevusega ka alustanud. Alljärgnevalt on toodud mõned näited.

- Kõik EMTA välisüliõpilased läbivad esimesel semestril õppeaine „Ülikooliõpingud ja töömaailm“, kus tutvustatakse muusika- ja teatrivaldkonna tööturule sisenemise võimalusi, antakse alustadmised ettevõtlusvormidest ning käsitletakse ettevõtliku käitumise ja ettevõtluse olemust.

- TÜ arvutiteaduste instituudi tööstusmagistrantuuri programmis antakse koostöös valitud ettevõtetega üliõpilasele võimalus läbida osa õpingutest reaalses töökeskkonnas. Praegu osaleb programmis kümme ettevõtet, praktikakohtade arv on varieeruv. Programmi edukust ilmestab ka TÜ IT-erialade välismaalastest lõpetajate suur tööhõive Eesti ettevõtetes: hinnanguliselt on neist Eestisse tööle jäänud 70–80%. Peamiselt on tegu kolmandatest riikidest pärit üliõpilastega.
- TÜ Skytte instituudis on Euroopa Liidu – Venemaa uuringute õppekava arenguseminaris kasutusele võetud personaalne arengunõustamine, mille kaudu toetatakse ja jälgitakse üliõpilase professionaalset arengut ning antakse selle kohta tagasisidet. Arengunõustaja aitab üliõpilastel seada sihte tulevase karjääri tarbeks. Koostöös arengunõustajaga otsitakse praktikakoht ning luuakse seos õpingute ja praktikakohas saavutatavate pädevuste vahel.
- TÜ arstiteaduse õppekavas on VI kursusel vaja teha kliiniline praktika eri kliinikutes ja perearstikeskustes.

Tihe side ettevõtetega on ka EBSil ja EEK Mainoril, kuigi Mainori välisüliõpilased avaldasid kohtumisel soovi, et kõrgkool pakuks nende jaoks võõras riigis praktikakoha leidmisel suuremat tuge.

Erialadel, kus ülikooliväliseid praktikakohti on keerulisem leida, nt EMTA muusika ja TÜ filosoofia erialal, püütakse otsida võimalusi üliõpilaste rakendamiseks ülikooli sees. EMTAs on kaks korda aastas võimalik üles astuda oma kontserdikavaga ning TÜ filosoofia erialal on välisüliõpilasi rakendatud rahvusvaheliste ürituste korraldamisel, eri projektides jm. Et pakkuda üliõpilastele praktilist õpetamiskogemust, on filosoofia eriala magistrante igal aastal rakendatud õppejõududena ingliskeelses talvekoolis, kus valmistatakse gümnasiste ette rahvusvaheliseks filosoofiaolümpiaadiks.

Praktikat on võimalik Erasmus+ programmi raames teha ka välismaal. Osa üliõpilasi on praktika läbinud oma koduriigis (TLÜ BFM, TÜ arstiõpe).

Üldiselt ei tunneta Eesti kõrgkoolid rahvusvaheliste õppekavadega seoses vajadust koolitada tööjõudu Eesti tööturule. Pigem nähakse lõpetajates „Eesti saadikuid oma koduriigis“ (TLÜ, EMTA) või oma erialal tugevaid professionaale (TalTech, TÜ). Vastupidi on olukord EEK Mainoris, kus seos Eesti tööturu vajadustega on üks olulisimaid õppekavade arendamise ajendeid ja eesmärke.

Üliõpilastel pole välja kujunenud ühtset seisukohta, kas jääda peale lõpetamist Eestisse tööle või mitte. Näiteks on EMTA üliõpilased mõelnud jätkata Eestis magistri- või doktoriõppes, kuid töötamiseks peetakse Eesti palgataset liialt madalaks ja eesti keele oskuse nõuet liialt rangeks. Samas toodi EMTAs suurepäraseid näiteid selle kohta, kus välismaalt pärit lõpetajad on jäänud Eestisse ja asunud tööle ka väiksematesse linnadesse, nagu Võru, Valga ja Põlva. EMTA hinnangul on välisüliõpilaste jäämine Eestisse viimastel aastatel kasvav trend. TÜ IT-erialade lõpetajad on Eesti tööturul enda jaoks juba väljundi leidnud, aga ka intervjuul osalenud teiste TÜ erialade üliõpilased soovivad jätkata õpinguid või alustada tööd Eestis: üheteistkümnest intervjuul osalenud filosoofia eriala ja Skytte instituudi üliõpilasest kümme avaldasid valmisolekut siduda oma tulevik Eestiga. TÜ arstiõppe üliõpilased eelistavad peale lõpetamist naasta oma koduriiki.

Uuring „iGraduate: International Student Barometer“ (2018) osutab, et Eesti (välis)üliõpilased on maailma keskmisega võrreldes vähem rahul võimalustega omandada töökogemus õpingute ajal (57%, maailmas 68%) ning leida pärast lõpetamist tööd (69%, maailmas 78%). Informatsioon välismaalaste töö- ja praktikavõimaluste kohta Eestis on kesine ning seegi vähene ei jõua alati välisüliõpilasteni. Nii näiteks on info riikliku algatuse „Work in Estonia“ kohta küll olemas mitme kõrgkooli kodulehel, kuid ühelgi kohtumisel ei tulnud välja, et intervjuueeritavad oleksid sellest algatusest teadlikud või seda mingil moel kasutanud.

5. Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid

Välisüliõpilastele on kõigis kõrgkoolides tagatud mitmekülgne nõustamine. Suurtes ülikoolides tegelevad nõustamisega nii üleülikoolilised keskused (nt TÜ nõustamiskeskus, kus pakutakse muu hulgas psühholoogilist ja karjäärinõustamist) kui ka õppenõustajad akadeemilistes üksustes. TalTech on loonud eraldi nõustamiskeskuse Help Desk, kuhu üliõpilasel on võimalik ükskõik millise probleemiga pöörduda ning kust suunatakse ta vajaduse korral edasi õige inimese juurde. Väikesed kõrgkoolid (EMTA, EBS, EEK Mainor) ei paku küll ise kõiki teenuseid (nt puudub psühholoogiline nõustamine), kuid üliõpilased hindavad seal individuaalset suhtlust ja kogukonnatunnet.

Enamik külastatud kõrgkoolidest korraldab õppeaasta alguses uutele välisüliõpilastele kõrgkooli ja Eesti elu tutvustavaid infopäevi. Lisaks toimuvad suurtes ülikoolides infopäevad akadeemilise üksuse või õppekava tasandil. Infopäevadel teavitab TLÜ välisüliõpilasi ka siseministeeriumi kohanemisprogrammist. TÜs pakutakse välis(külalis)üliõpilastele eraldi programmi, mille raames vahendatakse infot ka siseministeeriumi kohanemisprogrammi kohta. EMTAs välisüliõpilastele sisseelamisprogrammi ei pakuta, kuid sellest tundsid üliõpilased puudust. Nende väitel korraldatakse tegevusi ainult Erasmuse üliõpilastele, kuid teised välisüliõpilased peavad ise hakkama saama. EMTA esindajatel puudus teave ka siseministeeriumi kohanemisprogrammi kohta.

Nii TLÜs, TÜs kui ka EBSis on edukalt rakendatud tuutoriprogramme. EBSis aitavad tuutorid Eestisse saabunud üliõpilasi kohanemisraskuste ja olmeküsimuste korral, nt käivad tuutorid vahetusüliõpilastel lennujaamas vastas, on abiks ühistranspordi kasutamisel ja majutuse korraldamisel. Iga tuutor tegeleb kuni viie välisüliõpilasega ning selle eest on võimalik saada vabaainepunkte või väikest stipendiumi. Ka suurte ülikoolide välisüliõpilased mainisid intervjuus, et alalised tuutorid hõlbustaksid nende sisseelamist. **Soovi kohalike üliõpilastega rohkem suhelda ja raskusi eestlastega kontakti leidmisel nimetasid kõigi kõrgkoolide välisüliõpilased, v.a EBSi omad.**

Välisüliõpilaste sõnul on nende suurimad probleemid elamispinna leidmine ja arstiabi kättesaadavus. TLÜ üliõpilased mainisid, et nad saavad vastuvõtu otsusest teada nii hilja, et selleks ajaks on kõik ühiselamukohad juba võetud ja ka eramajutuse leidmiseks on väga vähe aega. Ka intervjuul osalenud TÜ üliõpilastest umbes 40%-l oli olnud raskusi majutuse leidmisega, eriti keeruline on see nende jaoks, kes tulevad perega. Positiivset näidet majutuse korralduse kohta pakub aga EEK Mainor, kes tagab esimeseks semestriks kõigile välisüliõpilastele koha kooli kõrval asuvas üliõpilashostelis.

Kuigi kõrgkoolid vahendavad oma veebilehtedel teavet perearstikeskustest, mis pakuvad teenuseid inglise keeles, olid kõigi kõrgkoolide välisüliõpilased pakutava teenusega rahulolematud. Perearsti nimistute liigne täituvus ja inglise keelt kõnelevate perearstide vähesus muudavad perearsti leidmise väga keeruliseks. Eesti keelt kõnelevate perearstide nimistusse on küll võimalik kergemini saada, aga seal tekitab keelebarjäär ületamatuid tõrkeid teenuse kasutamisel.

Kõrgkoolisene dokumentatsioon on kõikjal kättesaadav ka inglise keeles ning enamjaolt on kakskeelseks muudetud ka õppeinfo- (ÕIS) ja dokumendihaldussüsteemid. EMTAs, TLÜs ja TÜs ei ole veel kogu ÕIS inglise keelde tõlgitud, mistõttu teatud kohtades tekib välisõppejõul arusaamisega probleeme.

Kõik kõrgkoolid toetavad oma õppejõude õpetamisalaste sisekoolituste kaudu, kuid suur osa koolitusi on siiski eestikeelsed. Seetõttu ei ole välisõppejõududel neist abi. TLÜ välisõppejõud väljendasid soovi osaleda ingliskeelsetel sisekoolitustel või seminaridel, kus käsitletakse õppemeetodeid, ülikooli infosüsteeme, konfliktide lahendamist, mitmekultuurilises keskkonnas õpetamist jms. Samuti mainisid

välisõppejõud, et neil oli esialgu väga raske aru saada, kui suur on ainepunkti maht ja kui palju iseseisvat tööd võib üliõpilaselt nõuda, mistõttu nad vajaks ka selles abi.

Enamik kõrgkooli ei paku välisõppejõududele eraldi kohanemisprogramme: neile jagatakse jooksvalt infot vajaminevate teemade kohta. Samas suunab näiteks TalTech välisõppejõud tavaliselt siseministeeriumi kohanemisprogrammi koolitustele, lisaks on aastatel 2016–2017 pakutud neile koolitust „Welcome Training for International Staff“. Ka TÜ korraldab alustavatele välistöötajatele eriüritusi.

Ülikoolid lähenevad üliõpilaste akadeemilisele järeleaitamisele erinevalt. Näiteks korraldab EMTA nõrgemate erialaste ja akadeemiliste alusteadmistega üliõpilaskandidaatidele 200–400-tunniseid ettevalmistuskursusi kõigil muusikaerialadel, TalTech viib läbi tasandusõppe kursusi, TÜ filosoofiaõppejõud pakuvad varasema filosoofiataustata magistrantidele eesti- ja ingliskeelseid sissejuhatavaid kursusi. Seevastu EBS kasutab matemaatikas järeleaitamiseks üliõpilastuutoreid. EBSi esindajate sõnul töötab selline süsteem tõhusamalt kui õppejõudude antavad tasanduskursused, sest üliõpilased suhtlevad omavahel pingevabamalt ja tulemused on tänu individuaalõppele paremad.

Kõigis kõrgkoolides on välisüliõpilastel võimalik õppida eesti keelt. TÜ ja TLÜ pakuvad üliõpilastele nii eesti kui ka inglise keele õpet tasemetel A1–C1. EBSis saab õppida eesti keelt 3 EAP mahus ning olenemata oma keeletasemest võtta inglise keele lisakursusi, mis toetavad ärialase inglise keele õpinguid. EEK Mainor korraldab õppekavaväliseid eesti keele kursusi, mida pakutakse kõigile välisüliõpilastele. EEK Mainoris on ettevõtlike ja äriinnovatsiooni õppekaval kaalutud ka eesti keele muutmist kohustuslikuks õppeaineks. TalTechi eneseanalüüsist selgub, et nende välisüliõpilaste arv, kes on läbinud ülikooli pakutud eesti keele kursused ning omandanud taseme A1/A2, suureneb järjepidevalt. EMTAs pakutakse alates 2018/2019. õppeaastast eesti keele õpet integreeritult kultuurilooa. Varasem grammatikakeskne eesti keele kursus oli osalejad keeleõppes eemale peletanud. TÜ üliõpilaste sõnul on keeleõpe mõjusam, kui seda võib võtta valik-, mitte kohustusliku ainenähtena ning tulemust ei hinnata. Kuna eesti keel on raske, siis kardetakse, et hindeline arvestus võib mõjutada keskmist hinnet ja stipendiumi saamist, mistõttu jäetakse kursusele pigem minemata.

TLÜs ja TÜs pakutakse eesti keele õpet välisõppejõududele, TÜs ka välistöötajate pereliikmetele. TÜ hinnangul osaleb aastas kursustel ligikaudu 40 välisõppejõudu. **Suurtes ülikoolides on õppejõududel võimalik osaleda ka inglise keele kursustel, samuti korraldab EBS õppejõududele inglise keele õpet.** EMTAs rääkisid õppejõud, et nad said osaleda inglise keele õppes aastaid tagasi Primuse programmi raames, kuid tunnistasid, et vajaksid selliseid kursusi ka praegu.

Intervjuudest ilmnes, et kõrgkoolid ootavad eri teenuste pakkumisel suuremat tuge riigilt ja kohalikest omavalitsustelt. Hea praktikana nimetati Tallinnas avatud rahvusvahelist maja. Nii Tartus kui ka Tallinnas tõstatub probleemina aeg-ajalt ka üliõpilaste ja õppejõudude rassiline diskrimineerimine, millele kõrgkoolid koostöös politseiga püüavad lahendust leida.

Head tavad ning soovitused ja järelused

Selles jaotises antakse ülevaade kõrgkoolide eneseanalüüsiaruannete ja intervjuude põhjal ilmnenuid parimatest tavadest, mis võiksid ka teistele Eesti kõrgkoolidele rakenduslikku huvi pakkuda. Samuti osutatakse parandamist vajavatele valdkondadele ja esitatakse soovitusi, millest saavad oma tegevuses lähtuda nii kõrgkoolid kui ka riik ja omavalitsused. Seevastu spetsiifilisemat laadi info tugevate külgede ja soovituste kohta on esitatud iga kõrgkooli peatüki alaosas.

Head tavad

- **Eesti ja välisüliõpilaste tasakaal.** TLÜ audiovisuaalse meedia õppekaval on väga hea arvuline suhe välismaalt ja Eestis pärit üliõpilaste vahel (Eesti ja välisüliõpilasi on enam-vähem võrdselt). Segarühmades õppimine võimaldab välisüliõpilastel paremini kohaneda, rikastab õppeprotsessi ning tagab rahvusvahelise õppekeskkonna eesti üliõpilastele.
- **Välisüliõpilaste kaasamine õppekavaarendusse.** TLÜs on välisüliõpilased kaasatud üliõpilasesinduse töösse ja õppe pidevasse arendamisse.
- **Rahvusvaheliste üliõpilaste toetamine Eestis kohanemisel.** EBS International Club aitab siia saabunud üliõpilastel kohaneda ja olmeküsimusi lahendada tuutorisüsteemi kaudu. Igal tuutoril on kuni viis välisüliõpilast ning nad saavad töö eest kas vabaainepunkte või väikest stipendiumi. Näiteks käivad tuutorid vahetusüliõpilastel lennujaamas vastas, õpetavad ühistranspordisüsteemi kasutama ning on abiks majutuse korraldamisel.
- **Mitmekeelne ja mitut valdkonda kattev õppeinfosüsteem.** EEK Mainori õppeinfosüsteem toimib kolmkeelsena ning suure hulga info (õppe-, administratiiv- ja finantsinfo) koondamine ühele platvormile on lihtsustanud nii õppejõu, tugipersonali kui ka üliõpilaste tööd.
- **Välisüliõpilaste mobiilsuse toetamine.** EBS on õppekavadesse tekitanud nn mobiilsusakna, kus üks semester koosneb ainult valikainetest. Selline mobiilsusaken teeb vahetussemestrile mineku üliõpilaste jaoks oluliselt lihtsamaks. EBSi õppekavad on üles ehitatud viisil, mis võimaldab võtta välisõpinguteks ühe semestri ja täita see väliskõrgkoolis võetud valikainetena. Õppekorraldus tagab selle, et kohustulikud jm õppeained saab teha EBS-s ilma õpingute pikenedamiseta.
- **Personaalse arengunõustamise programm üliõpilastele.** TÜ Euroopa Liidu – Venemaa uuringute õppekava arenguseminaris kasutatakse personaalset arengunõustamist, mille kaudu toetatakse ja jälgitakse üliõpilaste professionaalset arengut ning antakse selle kohta tagasisidet. Arengunõustaja aitab üliõpilastel planeerida tulevast karjääri, samuti on ta abiks praktikakoha otsimisel ning õpingute ja praktikakohas saavutatavate pädevuste seostamisel.
- **Hea ettevalmistus sisenemiseks tööturule.** EMTA välisüliõpilased läbivad esimesel semestril õppeaine „Ülikooliõpingud ja töömaailm“, mis tutvustab muusika- ja teatrivaldkonna tööturule sisenemise võimalusi, annab põhiteadmised ettevõtlusvormidest ning avab ettevõtliku käitumise ja ettevõtluse olemust.
- **Rahvusvahelistumisega seotud selge eesmärk.** Hea näide on EBS, kus on seoses rahvusvahelistumisega seatud väga konkreetne eesmärk: saada 2021. aastaks EQUISi akrediteering ja viia välisüliõpilaste osakaal 50%-ni. Selle eesmärgi saavutamise vajadust teadvustab kogu ülikoolipere.
- **Eesti keele õppe sidumine teise õppeainega.** EMTA õpetab alates 2018/2019. õppeaastast eesti keelt integreeritult kultuurilooga.
- **Välisüliõpilaste motiveerimine Eestisse tööle asumiseks.** IT-õppekaval kui Eestile olulisel erialal on enamiku TÜ välisüliõpilaste õppekulud kaetud ülikooli või ettevõtete stipendiumitega.

- **Õppejõududele kehtestatud inglise keele miinimumtaseme nõue.** TLÜs on rahvusvahelistel õppekavadel õpetavatele õppejõududele kehtestatud nõue osata inglise keelt vähemalt tasemel C1.
- **Sisukas vastuvõtuintervjuu.** EBSi üliõpilased hindavad kõrgelt Skype'i teel korraldatud vastuvõtuintervjuud, mis põhineb üliõpilase motivatsioonikirjal, annab võimaluse tutvuda ülikooli õppejõududega ning on üliõpilaste sõnul üks olulisi põhjuseid EBSi kasuks otsustamisel.
- **Hea koostöö praktikabaasidega.** TÜ IT-õppekavadel tehakse väga head koostööd praktikabaasidega. Näiteks meeldib IT tööstusmagistrantuuri meede paljudele ettevõtetele ja ka üliõpilastele ning tänu sellele on paljud õppekava läbinud välismaalased Eestisse tööle jäänud. Tööstusmagistrantuuri programmis toimub pool õpest ülikooli partnerettevõttes.
- **Nõustamiskeskus.** TalTechis on loodud *Help Desk*, kuhu üliõpilastel on võimalik pöörduda kõikide oma muredega.
- **Üliõpilaste perede toetamine.** TalTech nõustab põhjalikult üliõpilasi, kes soovivad koos perega Eestisse tulla.
- **Välisüliõpilaste majutus.** EEK Mainor võimaldab kõigile välisüliõpilastest esmakursuslastele koha üliõpilashostelis.
- **Rahvusvaheline maja.** Äsja avatud Tallinna rahvusvaheline maja hõlbustab välisüliõpilaste ja -õppejõudude ning nende perede kohanemist Eesti eluga.
- **Tasanduskursused üliõpilastele.** EBS pakub tuutorite ehk üliõpilaste antavaid matemaatika järeleaitamiskursusi. See võimaldab nõrgema tasemega üliõpilastel oma taset ühtlustada, ilma et ülikool kannaks liigseid kulusid ja tudeng tunneks lisapinget.

Soovitused

Välisüliõpilaste lõimimine Eesti ühiskonda

- Välisüliõpilaste sõnul on neil raske Eesti ühiskonda sulanduda. Soovitav on võimaldada rahvusvahelistel üliõpilastel õppida senisest enam koos kohalikega, et nad kohaneksid paremini eesti kultuuriga ja looksid lihtsamini isiklike kontakte. Seda eesmärki on vaja õppetööd kavandades teadlikult silmas pidada (nt tasanduskursused, mida viivad läbi kohalikud üliõpilased või probleemõpe segarühmades).
- Välisüliõpilastele tuleks senisest enam pakkuda sotsialiseerumise võimalusi (nt üritused, kohalike tuutorlus). Samuti vajavad nad juba Eestisse saabumisel reaalseid kontakte potentsiaalsete tööandjatega ning neil tuleks aidata kontaktivõrgustikku luua kogu õppeprotsessi jooksul (nt organisatsioonide külästused, Eesti kultuuri/töömaastiku/start-up-päevad).
- Soovitav on kaaluda eesti keele õppe lisamist kõigisse rahvusvahelistesse õppekavadesse kohustusliku ainaena koos keeleoskuse sihttaseme määratlemisega. Eesti keelt saab õpetada ka lõimituna mõne erialaainega.

Majutus, arstiabi, muud teenused

- Praeguse tagasiside põhjal tunnevad välisüliõpilased kõige rohkem puudust majutusega seotud tugiteenustest, vajades senisest palju suuremat tuge majutuskohade leidmisel ja majutusvõimaluste väljaselgitamisel.
- Riigi ja omavalituste koostöös tuleks senisest palju rohkem tähelepanu pöörata sellele, et välisüliõpilastele oleks ingliskeelne esmatasandi arstiabi kättesaadav.
- Soovitav on, et igale välisüliõpilasele oleks kogu õpingute ajaks määratud appi keegi konkreetne inimene, nt Eesti tudeng, kes tuutorina oskab käsitleda elulisi teemasid, ja/või kõrgkooli välisüliõpilaste nõustaja, kes tunneb kogu õppeprotsessi. Oluline on jälgida, et välisüliõpilane teaks, kelle poole oma muredega pöörduda, ja ta ei peaks seda inimest ise süsteemist üles otsima.

- Tallinnas avatud rahvusvahelise maja eesmärk on nõustada Eestis elavaid välismaalasi nt pangakonto avamisel, perearsti teenuse kasutamisel, perega Eestisse kolimisel. Informatsiooni nende teenuste kohta võiksid kõrgkoolid välisüliõpilaste seas aktiivselt levitada.

Tugi õppejõududele

- Kõrgkoolid võiksid kaaluda senisest palju suuremat koostööd ühiste koolituste korraldamisel nii kohalikele õppejõududele, kes õpetavad välisüliõpilasi (ka eestikeelsed kursused), kui ka välisõppejõududele (inglisekeelsed kursused). Vajadus õpetamisoskusi arendavate ja mitmekultuurilise õpikeskkonna vajadustele keskenduvate koolituste järele on suur.
- Kõrgkoolis tööd alustavad välisõppejõud vajavad süsteemsemat tuge, et kohaneda kiiresti neid puudutavas informatsioonis. Kõrgkoolidel on soovitatav korraldada uutele välisõppejõududele senisest enam sisekoolitusi, mis annaksid ülevaate haridussüsteemist, õppetöö korraldusest, ainepunktidest, töömahust, töökultuurist jms.

Praktikaks ja tööks ettevalmistamine

- Välisüliõpilased ei ole rahul kõrgkooli toega praktika- ja töökohtade leidmisel. Kõrgkoolidel oleks soovitatav otsida lisavõimalusi, kuidas koostöös tööandjatega teha välisüliõpilastele konkreetseid praktikapakkumisi.
- Tööandjad ei ole rahul praktikale/tööle tulevate välisüliõpilaste eelteadmistega Eesti ettevõtluskeskkonnast. Kõrgkoolid peaksid üliõpilasi ettevõttepraktikaks paremini ette valmistama, nt andes neile ülevaate Eesti ettevõtluskeskkonnast, ettevõtlus- ja töökultuurist, ning vajaduse korral juhendama CV koostamist jne.
- Välisüliõpilased ei ole pakutavatest riiklikest teenustest piisavalt teadlikud. Riiklikult toetatud projekte (nt „Work in Estonia“) võiksid kõrgkoolid palju enam kasutada välisüliõpilastele töö- ja praktikakohtade otsimisel ja levitamisel.
- Senisest aktiivsemalt on vaja suurendada Eestis õppivate välisüliõpilaste teadlikkust võimalustest jääda Eestisse erialast tööd tegema. See on oluline iseäranis nendel erialadel, kus Eesti tööturul on suurem nõudlus. Soovitatav on teha aktiivsemat koostööd eri institutsioonide (PPA), riiklike algatuste elluviijate (nt „Work in Estonia“) ja ka kolmanda sektori organisatsioonidega (nt „Teeme ära!“, „Noored kooli“, Lift99).

Seos Eesti ühiskonnaga

- Vaja on mitmekülgsemat ja laiapõhjalisemat infovahetust Eesti kõrgkoolide ja tööandjate vahel. Nende erialade õppuritele, kus tööjõupuudus on eriti tuntav, tuleks anda selgemalt teavet tööturu ootuste kohta.
- Riigil peaks olema ingliskeelse õppe tuleviku kohta pikaajaline visioon. Inglisekeelsete õppekavade arendamisel on oluline tugineda ühiselt kokku lepitud arusaamisele ingliskeelse õppe kohast Eesti kõrgharidusmaastikul.
- Nii ülikooli kui ka riigi tasandil on soovitatav jõulisemalt edastada avalikkusele välisüliõpilaste ja -töötajate edulugusid.
- Ühiskonnas leviv vastuseis võõrkeelsele õppele võib ohustada välisüliõpilaste värbamist ja pärssida rahvusvahelise õppe arengut. Et seda ennetada, on vaja, et eri organisatsioonid teeksid omavahel rohkem koostööd.

Järeldused

Hindamistulemuste ülevaade osutab selgelt, et koos välisüliõpilaste arvu kasvuga on paranenud ka kõrgkoolide valmisolek ja oskus saada rahvusvahelise õppijaskonnaga hakkama. Praegune hindamine kinnitas suures osas juba varasemates uurimustes väljaõeldut: üliõpilased on õppe kvaliteediga üldiselt rahul, kuid probleemidena nähakse vähest kontakti kohalike üliõpilastega, samuti õppejõudude, aga ka üliõpilaste endi inglise keele oskuse variatiivsust. Raskused on seotud ka majutuse leidmisega, ingliskeelse arstiabi kättesaadavusega ning praktika- ja töövõimalustega. Kõrgkoolid ootavad riigilt ja omavalitsustelt suuremat tuge eri teenuste pakkumisel välisüliõpilastele ja õppejõududele ning nende pereliikmetele. Tööandjad omakorda ootavad kõrgkoolidelt välisüliõpilaste paremat ettevalmistamist Eesti ettevõtluskeskkonna ja töökultuuri jaoks.

Võrreldes varasemate uuringutega on probleemina lisandunud ühiskonnas leviv negatiivne suhtumine ingliskeelsesse õppesse ja n-ö sisserändajatesse. Samas on kõrgkoolide rahvusvahelistumises näha väga suurt arengut ning leidub palju häid näiteid suurepäraste nõustamissüsteemide, õpetamiskogemuste, tööhõive jm kohta. Nii Eesti õppejõud kui ka üliõpilased kinnitasid, et mitmekultuuriline õppekeskkond on oluliselt parandanud arutelude taset ja õppe kvaliteeti. Eestisse tööle jäänud välisüliõpilased on olnud meie majanduse jaoks vajalik lisaressurs. Vajalik on jõuda riiklikul tasemel kokkuleppele ingliskeelse õppe tuleviku osas.

Siinsest ülevaatest ilmneb, et kõrgkoolide rahastamine ja üliõpilastelt võetava õppeteenustasu kujunemine on paljuski juhuslik ega kata enamikul juhtudel avalik-õiguslikes ülikoolides õpetamisega seotud tegelikke kulusid. Lisaks pakutakse välisüliõpilastele ülikoolide enda eelarvest õppeteenustasu katvaid sihtstipendiume. Seega toimub ingliskeelsetel õppekavadel õpetamine suures osas muu õppe- ja teadustegevuse arvelt. Samas võib ingliskeelse õppe kaudu saadav lisaväärtus – rahvusvaheline õpikeskkond eesti üliõpilastele, mis on piisavalt atraktiivne, et hoida noori Eestis; andekad välisüliõpilased õppimas ja erialadel, mille lõpetajate järele on tööturul suur vajadus – olla kordades suurem selle rakendamiseks vajalikest kuludest.

Eestikeelse kõrghariduse jätkusuutlikkuse tagab see, mil määral suudame olla konkurentsivõimelised rahvusvaheliselt. Sama oluline on sihipäraselt tegelda eesti teaduskeele edendamisega ning muuta eesti keelt ja kultuuri õpe atraktiivseks nii siia saabunud välisõppejõududele kui välisüliõpilastele.

1. Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor

Sissejuhatus

Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor (EEK Mainor) on eraõiguslik rakenduskõrgkool, mis pakub kõrgharidusõpet peamiselt ärianduse ja halduse valdkonnas. EEK Mainoris õpib 2018/2019. õppeaastal 1570 üliõpilast, sh 320 välisüliõpilast. Välisüliõpilaste osakaal on viimasel viiel aastal kasvanud 0,2%-lt 20%-ni.

Temaatilise hindamise valimisse kuulusid kolm EEK Mainori õppekava:

- arvutimängude disain ja arendus, RAK, kunstid (EHISe kood 181157);
- ettevõtlus ja äriinnovatsioon, RAK, äriandus ja haldus (EHISe kood 187797);
- rahvusvaheline ärijuhtimine, MA, äriandus ja haldus (EHISe kood 118657).

Need on uued ingliskeelsed õppekavad: esimene vastuvõtt oli 2017/2018. õppeaastal. Eelnimetatutele lisaks kuulub ingliskeelsete õppekavade hulka loovuse ja äriinnovatsiooni ühisõppekava (äriandus ja haldus), kus õppetöö toimub koostöös Vilniuse rakendusteadusliku ülikooliga (Vilnius University of Applied Sciences) ja Porto polütehnilise instituudiga (Polytechnic Institute of Porto), ning tarkvaraarenduse ja ettevõtluse õppekava (infotehnoloogia). EEK Mainoris õpivad välisüliõpilased ka venekeelsetel õppekavadel: rakenduskõrgharidusõppes ärijuhtimise õppekaval ja magistriõppes ettevõtte juhtimise õppekaval.

1.1. Õppekavade avamine ja vastuvõtt

EEK Mainoris lähtutakse võrreldavate õppekavade avamisel üldisest õppekavade avamise korrast. Erinõudeid võrreldavate õppekavade avamiseks ei ole. Kooli strateegiliste tegevuste planeerimisel on võetud üldiseks eesmärgiks täita kontserni omanike seatud sihte.

Kooli omanike esindaja ja juhtkonna sõnul on rahvusvaheliste õppekavade avamine olnud seni väga tugevalt seotud Eesti tööturu vajadustega ja veelgi spetsiifilisemalt Ülemiste linnaku ettevõtete tööjõuvajadustega. Arvutimängude disaini ja arenduse ingliskeelse õppekava avamine tulenes otseselt Ülemiste linnaku ettevõtete ootustest. Alguses pakuti seda õppekava eestikeelsena, aga alles pärast õppekava muutmist ingliskeelseks leiti sobiv ja õige nišš. Seevastu nõudlus rahvusvahelise ärijuhtimise ingliskeelse magistriõppekava järele sündis eelkõige piisava hulga rakenduskõrghariduse õppekavade lõpetajate soovist õppida edasi mõnel ingliskeelsel õppekaval. Seetõttu valiti ka kava fookuseks laiapõhjaline rahvusvaheline ärijuhtimine. Ühtlasi on see siiani olnud ainuke ingliskeelne õppekava, mis täitus kohe esimesel vastuvõtuaastal piisava arvu üliõpilastega.

EEK Mainor kui Eesti kõrgharidusmaastikul pigem väike kool peab juhtkonna sõnul olema edu saavutamiseks nn butiik-kõrgkool. Ka õppejõud tunnetavad seda selgelt ning otsivad oma igapäevatoos selleks sobivaid võimalusi. Kooli omanike esindaja sõnul on nad rahvusvaheliste õppekavade avamise ja vastuvõtu protsessiga igati rahul. Nende jaoks on oluline, et õppekavad tasuksid ennast ise ära, võimaldades samal ajal rahvusvahelist õppekeskkonda kõigile EEK Mainori üliõpilastele. EEK Mainor on pakkunud rahvusvahelist õpet juba kolm aastat, kuid vaatluse all olevatel õppekavadel ei ole veel lõpetajaid olnud. Samas kinnitasid kõik osalised, et nende kolme aasta jooksul on EEK Mainor teinud tohutu arengu ja rahvusvaheline õppijaskond on saavutanud nende koolis stabiilse koha ja taseme.

EEK Mainor on seadnud endale eesmärgiks välisüliõpilaskonna jätkuva mitmekesistamise, sh õppijate leidmise riikidest, mille kodanikud ei ole veel õppijaskonnas esindatud või mille kodanikke on vähe. Kui esimestel aastatel olid välisüliõpilaste seas ülekaalus selgelt Bangladeshis üliõpilased (ca 2/3 üliõpilastest), siis alates 2018. aasta sügisest on jaotus palju ühtlasem (Bangladeshist, Kamerunist, Venemaalt ja Nigeeriast on 12–15% üliõpilasi; Ukrainast, Indiast, Nepalist ja Pakistanist ca 7% üliõpilasi jne). Juhtkonna sõnul soovib kõrgkool hoida välismaalt pärit õppurite osakaalu 20–30% piires, kuigi oma arengukavas on kool seadnud eesmärgiks, et aastaks 2021 on suur osa kõigist üliõpilastest välisüliõpilased. Samuti on üks kooli strateegilisi eesmärke olla kooli lõpetanud, kuid Eestisse kõrgharidust eeldavale tööle jäänud välisüliõpilaste protsendi poolest Eesti kõrgkoolide seas esikohal.

EEK kasutab jooksvat vastuvõttu, kus kooli enda sisseastumissüsteemi kaudu saab dokumente esitada aasta ringi. Vastuvõtt toimub ja õppetöö algab kaks korda aastas: sügisel (septembris) ja talvel (veebruaries). Õppekohad täidetakse vastuvõtuvestluse ja kirjalike dokumentide põhjal (avaldus, haridust tõendavad dokumendid, keeletaset tõendav dokument, passikoopia ja motivatsioonikiri). Üliõpilaskandidaatidelt eeldatakse keeletaset B2. Lõpliku otsuse teeb erialajuht, lähtudes intervjuu ja motivatsioonikirja põhjal kujunenud hindamistulemustest. Avalduste menetlemise tasu ei võeta. Kuigi kooli juhtkond on kaalunud sellise tasu rakendamist, on praegu prioriteet eelkõige oma rahvusvaheliste õppekavade turundamine sooviga mitte piirata sisseastumisetapil avalduste arvu.

Kõige otsesemaks konkurendiks Eestis peab EEK Mainor Tallinna Tehnikaülikooli ja kõige suuremaks rahvusvaheliseks konkurendiks Poola kõrgkooli tervikuna. Osa üliõpilasi tunnistas, et tulid õppima eelkõige Eestisse ja seetõttu sai kooli valikul määravaks just Eesti riik. Samas oli ka neid, kes tulid õppima just väljavalitud õppekavale, tähtsustamata seda, mis riigis õpe toimub (enamjaolt ettevõtluse ja äriinnovatsiooni õppekava üliõpilased).

Seni on kõrgkoolil kõige raskem olnud kohaneda välisüliõpilaste vastuvõttust tingitud töömahu plahvatusliku kasvuga. Eelkõige mitmekordistus suhtlemisele kuluv aeg. Praegu on vastuvõtumeeskonna peamine eesmärk muuta valikuprotsess tõhusamaks ja tõsta järk-järgult nii kandidaatide kui ka õppurite taset. Ideaalis loodetakse jõuda olukorrani, kus välisüliõpilaste vastuvõttule kuluv aeg ja energia oleksid võrdväärsed kohalike üliõpilaste vastuvõttule kuluva aja ja energiaga. Esimeste välisüliõpilaste puhul rakendati vastuvõttuprotsessis samasugust paindlikkust nagu Eesti üliõpilaste puhulgi, kuid aastatega on süsteemi üha enam standarditud. Kuigi välisüliõpilased ise hindavad kõrgelt isiklikku lähenemist ja ootavad seda ka koolilt, siis on see muutunud personalile paljuski üle jõu käivaks. Üha rangemalt on hakatud järgima tähtaegu, ka erandeid tehakse järjest harvem. Tulevikus kaalutakse ka lisatestide ja/või portfoolio esitamise nõude rakendamist. Samuti on suhtlus ENIC/NARICu keskusega liikunud vastuvõttuprotsessis üha varasemaks.

Õppejõudude hinnangul on kooli vastu võetud välisüliõpilaste tase läinud aasta-aastalt paremaks. Nii sügisese kui ka talvise vastuvõtu järel korraldab kõrgkool uutele välisüliõpilastele kahepäevased sisseelamiskursused, kus tutvustatakse nii Eesti riiki, Tallinna kui elukohta kui ka kõrgkooli nõudeid ja ootusi õppeprotsessile. Sellest kursusest hoolimata tunnevad üliõpilased just sisseelamisetapis suurt puudust pidevast lisanõustamisest ja -toest. Ka paljud õppejõud ootavad sisseelamiskursustelt enamat: soovitakse, et tulevikus valmistaks see etapp välisüliõpilasi õppeprotsessiks veelgi paremini ette.

Kõrgkooli kandideerivad välisõppijad saavad info kandideerimise ja Eestisse õppima tuleku kohta peamiselt EEK Mainori ingliskeelselt veebilehelt. Välisüliõpilaste endi jaoks on kõige olulisem inimene kogu vastuvõttuprotsessi jooksul välisüliõpilaste koordinaator, kes on nii klassijuhataja kui ka nõustaja rollis. Tal on ka hea ülevaade potentsiaalsete üliõpilaste ootustest ja tagasisidest. Just välisüliõpilaste tagasisidele tuginedes rajas EEK Mainor kooli kõrvale oma hosteli. Samuti oli välisüliõpilastelt saadud tagasiside üks ajendeid, miks loodi Ülemiste linnakusse rahvusvaheline maja, kuhu võivad pöörduda

kõik riigis viibivad välismaalased ükskõik mis põhjustel alates kodakondsus- ja migratsiooniteemadest ning lõpetades pangakonto avamise võimaluste ja inglise keelt valdavate perearstide leidmisega.

Head tavad

- EEK Mainoril on tugev rahvusvahelise turundamise süsteem, mis on toonud kõrgkooli õppima üliõpilased 24 riigist üle maailma. Välisüliõpilaste arv on viimase viie aasta jooksul kasvanud 0,2%-lt 20%-ni.
- Kõrgkoolil on aasta ringi avatud ja kandidaadisõbralik vastuvõtusüsteem.
- Kõigile saabuvatele välisüliõpilastele tagatakse koht kõrgkooli kõrval asuvas üliõpilashotelis.
- EEK Mainori rahvusvahelised õppekavad on tugevalt seotud Eesti tööjõuturu / Ülemiste linnaku vajadustega. Omaette väärtus on rahvusvahelise maja lähedus.

Soovitused

- EEK Mainoril tuleb leida võimalusi, kuidas kohaneda välisüliõpilaste vastuvõtust tingitud töömahu plahvatusliku kasvuga. Komisjon soovib senisest enam kaaluda täiendavate etappide/testide lisamist vastuvõtuprotsessi, et potentsiaalsed üliõpilased võimalikult väikeste kuludega kergemini välja sõeluda.
- Välisüliõpilased tunnevad sisseelamisetapis suurt puudust pidevast lisanõustamisest ja -toest. Soovitav on suunata rohkem ressursse just sellesse etappi, nt anda igale uuele üliõpilasele partnerüliõpilane vanemalt kursuselt, luua aktiivsem tuutorlussüsteem, pakkuda sotsiaalseteks tegevusteks rohkem võimalusi, välja töötada põhjalikum sisseelamisprogramm.

1.2. Õppe eest tasumine

Õppemaksu ja õppeteenustasud kehtestab igaks õppeaastaks ASi EEK Mainor nõukogu. Õppetasud jagunevad järgmiselt:

- täiskoormusel õppides õppeaasta alustamise tasu, ainepunkti hinna alusel arvatav osa ja muude määratud teenuste maksumus;
- osakoormusel õppides semestrialustustasu, ainepunkti hinna alusel arvatav osa ja muude määratud teenuste maksumus;
- lisa-aastal õppides järelkaitsmistasu, ainepunkti hinna alusel arvatav osa ja muude määratud teenuste maksumus.

Õppemaksu ja õppeteenustasusid puudutav info on esitatud dokumendis „Õppemaks ja õppeteenustasud 2018/2019. õppeaastal“. Üliõpilasega sõlmitakse kahepoolne õppeleping, kus on selgelt kirjas ka õppemaks. EEK Mainoris õppimine on tasuline kõigile üliõpilastele. Vaatluse all olnud õppekavade õppemaks on 4240 € aastas.

EEK Mainoris on õppemaksu osana eraldi esile toodud õppeaasta alustamise tasu. Õppeaasta alustamise tasu on see osa õppemaksust, mille üliõpilased tasuvad ettemaksuna peale õppelepingu sõlmimist või õppivate üliõpilastena ettemaksuna sügissemestri õppemaksust enne suvepuhkusele jäämist. Väljastpoolt Euroopa Liitu pärit üliõpilastele on õppeaasta alustamise tasuks alates 2018/2019. õppeaastast kehtestatud kaks korda kõrgem tasu (Eesti ja Euroopa Liidu üliõpilastel 400 €, väljastpoolt Euroopa Liitu pärit üliõpilastel 800 €), ainepunktitasud jm tasud on samad. Kandideerimistasu EEK Mainoris ei ole.

Kõrgkooli juhtkonna hinnangul väljendab õppealustustasu maksmisega üliõpilane soovi jätkata sügisel õpinguid. Õppemaksu on tõstetud mitme viimase aasta jooksul ja praegu on õppemaksud tasemel, mis võimaldab kooli edukalt majandada, ilma et omanik peaks kooli igapäevategemisi rahaliselt toetama.

Üliõpilastel on võimalik valida erinevate õppemaksu tasumise pakettide vahel, sh õppida järelmaksuga. Inglise keeles õppivatel kolmandate riikide välisüliõpilastel on kohustus pärast positiivset vastuvõtuotsust tasuta kogu esimese õppeaasta õppemaks korraga, vene keeles õppivad välisüliõpilased tasuvad korraga poole õppeaasta õppemaksu. Alates teisest õppeaastast saavad kolmandate riikide välisüliõpilased tasuta teiste üliõpilastega samadel alustel õppemaksu ka kuutasupaketina või teiste pakettide alusel.

Probleemina toodi tugipersonali ja õppejõududega kohtumistel esile, et kõrgkooli koostatud tunniplaani (tunnid toimuvad iga päev hilise pärastlõunani) ja PPA reeglite tõttu ei ole kolmandatest riikidest pärit välisüliõpilastel võimalik õppimise kõrvalt töötada ja elamisraha teenida, nagu seda teevad Eesti üliõpilased. Välisüliõpilastel on PPA nõuete järgi kohustus õppetöös osaleda, mistõttu kool rakendab loengutes kohaloleku kontrolli. Samas on elamisraha teenimine ka välisüliõpilastele oluline, kuna enamik neist ei ole pärit Euroopa mõistes rikkastest peredest.

Õppemaksu laekumist jälgib pearaamatupidaja, õppeosakonna töötajad ja välisüliõpilaste koordinaator, kes reageerivad olukorrale vajadust mööda. Finantsseis on näha üliõpilase andmete juures keskses õppeinfosüsteemis. Eesti ja välisüliõpilastele kehtivad samad reeglid. Kui üliõpilasel esineb maksevõlgnevus, siis rakendatakse esmalt nn pehmeid abinõusid, nt vestlus üliõpilasega, hinnete mittenähtavus üliõpilasele. Suuremate makseprobleemide korral järgneb eksmatrikuleerimine.

EEK Mainor pakub mitut kõrgkoolistipendiumi: välismaalastele on taotlemiseks avatud magistriõppe stipendiumiprogramm (õppeaastas moodustatakse kuni 5 tasuta õppekohta koos stipendiumiga 600 eurot poolaastas). 2019. aasta kevadel on plaanis hakata välja andma EEK Mainoris edukalt õppiva üliõpilase stipendiumi. Välismagistrantidel ja -õppejõududel on võimalik kasutada Dora+ lühiajalise õpirände toetust. Nendest võimalustest hoolimata nimetas osa välisüliõpilastest, et stipendiume on vähe ja õppemaks on kõrge.

Head tavad

- Kõrgkool küsib kolmandate riikide välisüliõpilastelt enne õppeaasta algust täies mahus ette kogu esimese õppeaasta õppemaksu. See tagab oluliselt kõrgema õpingute alustamise ja jätkamise protsendi kogu õppeaja jooksul.
- Kõrgkool rakendab õppeaasta alustustasu. Üliõpilastel on kohustus tasuta järgmise õppeaasta alustustasu enne suvepuhkust. Tasutud õppemaks on aga hea näitaja, mis osutab selgelt üliõpilase huvile jätkata õpinguid.
- Alates teisest õppeaastast saavad välisüliõpilased kasutada erinevaid maksepakette.

Soovitused

- Välisüliõpilaste jaoks on probleem neile mõeldud stipendiumite vähesus. Komisjon soovib kõrgkoolil otsida võimalusi eraldada välisüliõpilaste jaoks stipendiume ja teha stipendiumite taotlemisega seoses laiapõhjalist teavitustööd. Samuti võib olla abi sellest, kui välisüliõpilaste jaoks koostatakse ülevaade muudest võimalikest rahastamisallikatest nii Eestis kui ka koduriikides.

1.3. Õppimine ja õpetamine

EEK Mainori Tallinna õppekeskus asub unikaalses Ülemiste City ärilinnakus, kus tegutseb üle 400 ettevõtte. EEK Mainor näeb ennast rahvusvaheliste talentide kogukonnana ja Ülemiste City vaimse keskusena. Tööjõudu silmas pidades võib väita, et juba praegu on märke linnakus tööd leidvate rahvusvaheliste üliõpilaste üha suurenevast hulgast. Linnakus on äsja avatud rahvusvaheline maja, mille eesmärk on toetada rahvusvaheliste üliõpilaste ja töötajate esmavajadusi ning olla neile toeks kohanemisel.

Vaatluselustel õppekavadel toimub regulaarne päevane õpe viis päeva nädalas. Ühtpidi tagab see rutiini, teistpidi ei võimalda selline õppetöö ülesehitus tegelda piisavalt enesearendusega väljaspool klassiruumi (nt päevane praktika, ettevõtete külastused, kohtumised eri huvipooltega, õpingute kõrvalt töötamine). Üliõpilaste sõnul on selline õppeprotsess liiga kontrolliv ja klassiruumikeskne. Just ärintunde ja innovatsiooni õppekavade fookust silmas pidades lootsid õppijad, et õppetöö toimub palju enam klassiruumist väljaspool ja on reaalse eluga otseselt seotud.

Õppeprotsessis kasutatakse väga erinevaid õppemeetodeid, mis on ühelt poolt tingitud vajadusest ühtlustada eritasemelist õppijate rühma ning aidata järele nõrgemaid ja motiveerida tugevaid, teiselt poolt aga soovist rikastada õpikogemust. Õppesse on integreeritud ka üldpädevuste omandamine. Igal õppeainel on e-keskkonna tugi (Moodle) ja seda kasutatakse nii õppematerjalide jagamiseks kui ka kodutööde esitamiseks. Akadeemilise petturluse vältimiseks on kasutusel plagiadituvastusprogramm URKUND. Õpperühmades õpivad koos kohalikud ja välisüliõpilased, kuid toimivat tasakaalu nende vahel pole veel saavutatud. Vähe rakendatakse ka eesti- ja ingliskeelsete õppekavade õpperühmade koosõpet. Samas välisüliõpilased ise väga ootavad, et õppetöö toimuks senisest palju enam koos kohalike üliõpilastega.

Sisseastujate arvu hüppeline suurenemine näitab, et ingliskeelsed õppekavad on kogunud juba lühikese ajaga populaarsust. Intervjueeritud õppekavajuhtide sõnul tõuseb vastuvõetud üliõpilaste tase iga aastaga ning see on ühtlasi hea märk kvaliteedi paranemisest. Õppejõudude sõnul võib seda märgata eriti ITga seotud erialadel. Samas ei ole EEK Mainor teinud oma õppe kohta laiemaid uuringuid ega analüüse. Otsused põhinevad tihti majanduslikel näitajatel ja/või õppejõudude üldisel tagasisidel.

Õppekava juhivad õppejuht koostöös iga õppekava erialale määratud erialajuhiga, kes kaasab õppekava nõukogusse eri osalisi. Erialajuht vastutab õppekava kvaliteedi eest, leiab õppekavale õppejõud, külastab ka ise loenguid ja kogub tagasisidet. Õppejõududele on toetusmeetmena loodud õppimise ja õpetamise arenduskeskus, mille eesmärk on pakkuda tuge uute pädevuste omandamisel. Pakutavate koolituste hulka kuuluvad nt „Õppejõu baaskoolitus“, „Digipädevuste koolitus“. Kuna selle keskuse tegevus on alles algstaadiumis, pole õppejõud selle mõju veel tundnud. Rahvusvaheliste õppekavade tarbeks kehtestati 2017.–2018. aastal välisüliõpilaste õppe läbiviimise põhimõtted, millega ühtlustatakse õppetöö korraldust ja mis on abiks õppejõule igapäevatoos.

Suur osa EEK Mainori õppejõududest on ise aktiivselt ettevõtlusega seotud, mida üliõpilased hindasid kõrgelt. Paljud õppejõud õpetavad oma aineid ka teistes kõrgkoolides. Õpetamine rahvusvaheliste rühmadele on sundinud õppejõude senisest enam revideerima oma õppemeetodeid. Eri rahvustest koosnev õpperühm pakub õpetamisrõõmu, tekitab põnevamaid arutelusid ja assotsiatsioone, kuid on tihti ka väsitav ja katsumusterohke. Õppekorralduslikes küsimustes ollakse üliõpilastega üldjuhul ranged ja kultuurilistel erisustel ei lasta mõjule pääseda (nt erinevad arusaamad tähtaegadest ja nõuetest). Õppejõud peavad oluliseks kaasata õppesse Eesti konteksti, mis hõlbustab kohaliku kultuuri ja üldise majandusruumi mõistmist. Õppejõudude inglise keele taset eraldi ei kontrollita.

EEK Mainori üliõpilased olid kohtumisel julged ja avatud ning andsid konstruktiivset tagasisidet kogu õppeprotsessi kohta. Välisüliõpilastele üldjuhul meeldivad õppekavade ülesehitus ja õppeainete sisu. Rahul ollakse nii õppejõudude taseme kui ka vahetu suhtlemise võimalustega. Intervjueeritavatest nii mõnedki kaalusid õppimise jätkamist EEK Mainoris ka järgmisel õppeastmel. Lisaks väljendasid üliõpilased suurt valmisolekut panustada arendustegevustesse, kuid kahjuks ei tunne kool nende kaasamise vastu piisavat huvi. Intervjueeritud üliõpilased nimetasid peamise probleemina kommunikatsiooni puudulikkust. Tihti suunatakse üliõpilasi probleemide või uute ideede korral ühe töötaja juurest teise juurde ja saadud vastused on väga üldised ega anna lahendust. Puudub inimene, kes vaataks nende probleeme ja lahendustepanekuid tervikuna. Samas tunnistasid teised üliõpilased, et kui satutakse õige inimese juurde, siis üldjuhul on suhtlus kerge ja ideed leiavad teostuse (nt üliõpilaste ruumi loomine teisele korrusele).

Välisüliõpilaste sõnul on üks keskseid probleeme segane või puudlik info õppetöö korralduse kohta: pole täpselt teada, mida, millal, kuidas ja kellele tuleb esitada. Rahulolematud ollakse ka olukordadega, kus tähtjad saabuvad ootamatult, ilma et õppijaid oleks varem nendest teavitatud. Näitena toodi nõue leida ühe kuu jooksul praktikakoht.

Kontaktõppest vaba aega näevad välisüliõpilased pahatihti tühja ja mõttetuna, mistõttu hindaksid nad väga seda, kui kool selgitaks olukorda või pakuks võimalusi sisustada aega. Samuti on üliõpilaste sõnul ebaselge, mis mahus ja kuidas nad saaksid täiendada õpinguid valikkursustega. Vestlusel üliõpilastega jäi kõlama, et kogu õppekava on kohustuslik ja valikaineid selles ei ole.

Üliõpilaste jaoks on üheks suureks lisamureks olukorrad, kus õpperühmade tase on kõikumine, kuid õppejõud ei suuda rakendada piisavalt head õppemetoodikat, mis võimaldaks edasi jõuda nõrkadel, kuid annaks tugevatele võimaluse end proovile panna. Tugevamatel õppijatel on õppeprotsessis tekkinud tihti tunne, et nende vajadused ei ole kaetud. Lisaks väljendati muret oma vähese akadeemiliste tekstide kirjutamise oskuse ja sellega kaasneva ebakindluse pärast. Intervjuudest ilmselgus ka suur ootus kogemusliku õppe järele, mida saaks otseselt rakendada tööelus või mis toimuks töökohal, väljaspool klassiruumi. Samuti oodatakse õppejõult põhjalikumalt tagasisidet enda arengu kohta, milles nähti võimalust suhelda õppejõuga vahetult.

Arvutimängude disaini ja arenduse õppekava üliõpilased olid kriitilised ka selle suhtes, et õppekava kirjelduse ja müügiargumentide põhjal tekkinud ootused ei vasta tegelikkusele. Üliõpilased soovivad sel õppekaval õppides saada oluliselt rohkem reaalseid kogemusi koostööst start-up-ettevõtetega, lahendada reaalseid probleeme ning puutuda rohkem kokku Eestist kui e-riigist tulenevate õppekava eesmärkidega.

Head tavad

- EEK Mainori välisüliõpilased on õppejõudude taseme ja pühendumisega väga rahul, mida tõendab ka see, et õppijad ja õppejõud peavad vastastikku üksteisest lugu.
- Kõrgkool kaasab õpetamisse arvukalt praktikuid, kes jagavad/rakendavad oma igapäevaseid ametiteadmisi ja -oskusi ka õppetöös.
- Õppejõud kasutavad klassiruumis erinevaid koostõiseid ja uuenduslikke õppemeetodeid.

Soovitused

- Ebaühtlase tasemega õpperühmad ei paku tugevamatele piisavalt õpirõõmu. Komisjon soovib kaaluda võimalust jagada õppijad tasemerühmadesse ja pakkuda samal ajal õppejõududele eri tasemerühmade õpetamiseks koolitusi või leida viise kasutada

- lisameetodeid/-mooduseid (nt eri raskusastmega ülesannete arvutistamine, õppe viimine klassiruumist välja).
- Õppejõud ei ole rahul üliõpilaste vähese akadeemiliste tekstide kirjutamise oskusega. Probleemi tunnistavad ka üliõpilased, kurttes, et kõrgkool ei paku neile selles osas piisavat tuge/õpet. Soovitame õpetada uurimismeetodeid nii rakenduskõrghariduse kui magistritasemel.
 - EEK Mainor ei ole seni teinud laiemaid uuringuid ega analüüse oma õppe kohta. Soovitame nii üliõpilastelt kui ka õppejõududelt koguda erinevaid andmeid (värbamise tulemuslikkus, üliõpilaste edasijõudmine, väljalangemise põhjused, sisseastujate ja lõpetajate ootused jne) ja neid omavahel võrrelda.
 - Õpperühmades õpivad koos kohalikud ja välisüliõpilased, kuid nende vahel pole veel saavutatud toimivat tasakaalu. Komisjon soovib otsida võimalusi rahvusvaheliste ja kohalike õppekavade üliõpilaste ühisõppeks, et hõlbustada välisüliõpilastel paremini tundma õppida eesti kultuuri ja looma isiklike kontakte.
 - Üks välisüliõpilaste keskseid probleeme on segane või puudlik info õppetöö korralduse kohta. Soovitav on parandada igapäevast kommunikatsiooni välisüliõpilastega ning määrata konkreetne isik, kes nõustab välisüliõpilasi pidevalt ja jälgib üliõpilaste arengut tervikuna.
 - EEK Mainoris ei nõuta ega kontrollita eraldi õppejõudude inglise keele taset. Soovitav on määrata kindlaks õppejõudude minimaalne inglise keele oskuse tase ja vajaduse korral seda kontrollida.

1.4. Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine

EEK Mainori rakenduskõrghariduse õppekavadel moodustab praktika õppekavade mahust vähemalt 30 EAPd. Õppekavade kirjelduste põhjal jaguneb praktika järgmiselt: ettevõtluse ja äriinnovatsiooni rakenduskõrghariduse kolmeaastases õppes on praktika I (20 EAPd) ja praktika II (olenevalt erialamoodulist kas 20 EAPd või 10 EAPd), arvutimängude disaini ja arenduse rakenduskõrghariduse kolmeaastases õppes on erialapraktika (15 EAPd) ja erialase meeskonnatöö praktika (15 EAPd). Ärijuhtimise magistri õppekaval praktikat õppekavas kirjas ei ole.

Eneseanalüüsiaruande põhjal toimub praktika vastavalt õppekavale ja -keelele kas eesti, inglise või vene keeles ja ka kõik juhendmaterjalid on kättesaadavad kolmes keeles. Üldjuhul sooritatakse praktika Eesti ettevõtetes, erialati on välja kujunenud aktiivsemad praktikapartnerid. Välisüliõpilaste praktika ettevalmistamiseks toimuvad õppekäigud ettevõtetesse, samuti tehakse loengutes praktilisi töid ja harjutusi. Rakenduskõrghariduse päevaõppes toimub praktika teise kursuse kevadsemestril. Üldjuhul peab üliõpilane leidma praktikakoha iseseisvalt.

Praktika kokkulepete ja aruannete esitamise keskkonnana kasutavad välisüliõpilased Moodle'it. Väljatöötamisel on välisüliõpilaste ingliskeelne tugisüsteem, mis lihtsustab praktikakohtade leidmist, ja lahendused, kuidas toetada Eesti tööandjaid välispraktikantide juhendamisel. Ka EEK Mainor ise mõnab eneseanalüüsiaruandes, et välisüliõpilastega praktika korralduslik pool ei ole veel samal tasemel nagu eesti- või venekeelses õppes.

Kohtumisel juhtkonna ja omanikega ilmnes selgelt kõrgkooli soov koolitada nii kohalikke kui ka välisüliõpilasi eelkõige riigi ja ettevõtete vajadusi silmas pidades. EEK Mainori asukoht kiirelt arenevas Ülemiste linnakus, kus EEK Mainori omanikfirma AS EEK Mainor on ka ise seotud mitme arendusprojektiga, toetab hästi kooli juhtkonna eesmärke ja EEK Mainori strateegiat.

Komisjoniga kohtusid praktikaettevõtete esindajad ettevõtetest ABB ja AS Mainor, mis asuvad Ülemiste linnakus.

ABB on teinud EEK Mainoriga koostööd kaks aastat, praktikal on käinud umbes 15 üliõpilast (tavaliselt kolm kuud), kellest enamik on seni olnud pärit Eestist. Ettevõtet motiveerib eesmärk leida sobivaid töötajaid. ABB esindaja väitel on nende ettevõttes uue töötaja programmid ingliskeelsed ja töökeel on samuti inglise keel, mistõttu ei ole välisüliõpilastele seatud kandideerimiseks mingeid piiranguid..

ASis Mainor on olnud 2,5-kuusel praktikal kolm üliõpilast Bangladeshist. Ettevõtte esindaja sõnul vajavad ettevõtted lisatööjõudu välismaalt, kuna välispraktikant nõuab rohkem tähelepanu ettevõttepoolselt juhendajalt, siis tihti välisüliõpilast seetõttu praktikale ei võeta. . Seetõttu on vaja koolil pöörata senisest rohkem tähelepanu ettevõtete tegelike vajaduste väljaselgitamisele. Samas mõõnsid mõlemad praktikaettevõtete esindajad seda, et tihti ei tunne ka välismaalased ise ettevõtete vastu huvi ega tule isiklikult ettevõttesse kohale oma võimalusi uurima.

Koostööst EEK Mainoriga märgiti, et puudub konkreetne ühendusüli ettevõtte ja üliõpilase vahel. Samuti on nende hinnangul välisüliõpilastel puudu esmatasandi infost ehk CV-Keskuse, Töötukassa jms teabest avalike teenuste ja vabade töökohtade vahendajate kohta. Oluline on ka see, et üliõpilastele oleks õpetatud, mis on CV ja kuidas seda kirjutada, kuidas aktiivselt tööd otsida, kuidas üldse Eestis tööd leida jne. Praktikaettevõtete esindajate väitel jääb välisüliõpilastel vajaka eelkõige üldteadmistest Eesti juhtimis- ja töökultuuri kohta, samuti on arenguruumi aruannete koostamisel. Nad ootavad, et üliõpilased omandaksid juba õppetöö käigus tööeluga seonduvad teadmised ja saaksid vajaliku väljaõppe. Samas õppejõudude väitel ei ole neil vahel praktikaettevõtete jaoks pakkuda piisavalt üliõpilasi (nt tarkvaraarenduse erialal), sest nõudlus on palju suurem.

Kohtumisel osutasid mitmed üliõpilased probleemile, et EEK Mainor ei korralda välisüliõpilaste praktikat piisavalt – üliõpilased on jäetud võõras keskkonnas üksi. Välisüliõpilased soovivad, et kõrgkool pakuks nende jaoks täiesti tundmatu riigis praktikakoha leidmisel senisest suuremat tuge. Üliõpilaste endi sõnul paljudele nende praktikasoovidele lihtsalt ei vastata.

Üliõpilased peavad edasise karjääri seisukohast praktika kaudu saadavat töökogemust väga vajalikuks. Nad isegi ei oota praktika tasustamist, sest tunduvalt olulisem on saada töökogemus. Üliõpilased märkisid puudusena, et praktika tuleb teha kevadel muude õpingutega (koolis viibimise ajaga) samal ajal, mistõttu on praktika sooritamine ka ajaliselt keeruline.

Eeltoodule lisaks leidsid välisüliõpilased, et koolis käimine võiks olla paindlikum, mis aitaks neil paremini õppekavast tulenevaid eesmärke saavutada ja kogemusi omandada. Töökäimine on paljudele üliõpilastele ka sissetuleku mõttes oluline. Osa välisüliõpilastest üritab käia korraga nii tööl, koolis kui ka praktikal samal, kuid neid ohustab õppikava täitmata jätmine ja sellest tulenev elamisloa kaotus.

Head tavad

- Kõrgkooli välisüliõpilased on praktikaga seoses väga positiivselt meelestatud. Neil on suured ootused praktika ja edasise tööle kandideerimise suhtes.
- Soovitused
- EEK Mainori üliõpilaste praktika toimub kevadel õppetöoga samal ajal. Komisjon soovib kaaluda paindlikumat ajagraafikut, mis võimaldab praktikat läbida ka suvel või õppetöoga vähem koormatud ajal.
- Välisüliõpilaste jaoks on probleem praktikakohtade leidmine. Soovitav on senisest aktiivsemalt otsida lisavõimalusi ja propageerida praktika läbimist ka välismaal (Erasmus+ stipendiumiga).
- Välisüliõpilased vajavad senisest enam praktikaalast nõustamist ja ettevalmistust. Praegusel praktikakoordinaatoril võiks edaspidi olla suurem roll üliõpilaste ja ettevõtete

kokkuviiimisel, võttes arvesse ülikooli juhtkonna sõnastatud eesmärki vastata õppekavade arendamisel tööturu vajadustele. Soovitame kaaluda võimalust korraldada spetsiaalselt välisüliõpilastele mõeldud praktikaalaseid infotunde.

1.5. Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid

EEK Mainor pakub oma üliõpilastele väga personaalset lähenemist. Välisüliõpilaste osalemist õppetöös jälgitakse väga süstemaatiliselt, kontrollides igal loengul nende kohaolekut. Kui üliõpilane puudub järjest mitmest loengust, võetakse temaga ühendust ning uuritakse puudumise tagamaid. Probleemide korral on üliõpilasel võimalik pöörduda erialajuhi, õppenõustaja, VÕTA nõustaja, Erasmuse koordinaatori või mõne muu töötaja poole. Tavaliselt on üliõpilase esimene õppetööalane kokkupuude oma erialajuhiga, kes on ühtlasi üliõpilase tugisüsteemi juht. Tavaliselt on üliõpilase esimene õppetööalane kokkupuude oma erialajuhiga, kes on ühtlasi üliõpilase tugisüsteemi juht.

Intervjuudest selgus, et osa erialade üliõpilastel esineb probleeme oma erialajuhtidega suhtlemisel. Üliõpilased mainisid, et kuigi mõne probleemi kohta on esitatud korduvalt kaebusi, ei ole erialajuht pöördumistele vastanud või ei ole ta probleemile lahendust leidnud. Osa üliõpilaste jaoks oli suhtluse puudulikkus või lünklikkus lausa suur probleem. Intervjuudest tuli välja, et vahel pöörduvad üliõpilased probleemide korral otse õppejuhi poole, mis aga suurendab õppejuhi töökoormust märgatavalt ning omakorda aeglustab probleemidele lahenduste leidmist. Otse õppejuhi poole pöördumist selgitasid üliõpilased sellega, et erialajuhid suunavad neid tihti probleeme lahendama otse mõne õppejõuga, kuid üliõpilased ei soovi seda teha. Mainiti ka seda, et vahel ei soovi õppejõud ka ise oma probleeme erialajuhiga arutada, mistõttu erialajuhid ei ole kõigist probleemidest teadlikud.

EEK Mainor kasutab hästi toimivat õppeinfosüsteemi, mis annab nii üliõpilasele kui ka õppejõule mõlema tegevustest hea ülevaate. ÕISI on koondatud kogu õppe tugitegevus, nt õppekavad, ainekaardid, loengukavad, õppemaksude haldamine. Samas keskkonnas asuvad ka kõik üliõpilasega seotud dokumendid, sh õpitulemused, kirjalikud tööd. Kogu info koondamine ühele platvormile on lihtsustanud nii õppejõudude, tugipersonali kui ka üliõpilaste tööd. Kiiduväärt on ka see, et EEK Mainori õppeinfosüsteem toimib kolmkeelsena, mis tagab igale üliõpilasele võrdse juurdepääsu andmetele, sõltumata tema õppekeelest.

EEK Mainoris on õpetamise arenduskeskus, mis pakub õppejõududele võimalusi oma oskuste arendamiseks. Kui üliõpilaste tagasisidest tulevad välja mõned kitsaskohad, siis selle alusel saadetakse õppejõud täienduskursustele. Õppejõude toetavad peamiselt nende erialajuhid. Abi on võimalik saada ka haridustehnoloogilt ning õppe- ja teadusjuhilt. Õppejõud saavad soovi korral osaleda ka mentorlusprogrammis, mis toetab nende professionaalselt ja isiklikku arengut. Praegu on mentorlusprogrammis viis õppejõudude mentorit, kes vajadust mööda nõustavad algajaid õppejõude ja teisi kõrgkooli töötajaid.

Õppejõudude oskus rahvusvahelisi üliõpilasi õpetada tuleb suuremas osas kogemuse kaudu. Õppejõud kohtuvad ka mitteformaalselt omavahel, et kogemusi jagada. Kuna EEK Mainoris on välisüliõpilaste ingliskeelne õpe toimunud vaid viimased kolm aastat, vajaksid õppejõud koolitus- ja tugisüsteemi, mis võimaldaks neil eri kultuurist pärit üliõpilaste õpetamisega kiiremini kohaneda.

Õppe alguses toimuvad välisüliõpilaste orientatsioonipäevad, mis kestavad kuni kaks nädalat ning kus jagatakse infot Eestis hakkama saamise kohta. Peale iseseisvalt majutuse otsimise valmistab üliõpilastele raskusi kohanemine Eesti kliima ja õppimiskultuuriga. Väljastpoolt ELi tulevatele üliõpilastele on reegleid vaja pikemalt selgitada ning üliõpilased ei pea nendest ka alati kinni.

Kolmandatest riikidest pärit üliõpilastel on Eestist saadava hariduse suhtes väga suured ootused. Samas ei pruugi need ootused tegelikkusega alati ühtida.

Esmakursuslastest välisüliõpilastele pakutakse nende esimesel semestril kohta EEK Mainori hostelis, mis asub õppehoone kõrval. See vähendab sisseastuvate üliõpilaste stressi, sest nad ei pea tegelema elukoha otsimisega. Hostelikohti ei tagata aga terveks õppeperioodiks, vaid peale esimest semestrit julgustatakse üliõpilasi ise endale elamispiinda leidma, mida enamik välisüliõpilasi ka ise eelistab.

Üks suur probleem on ingliskeelse arstiabi kättesaadavus. Siinkohal soovis kõrgkooli juhtkondparandada koostööd kohalike omavalitsustega. Üldiselt kuulub arstiabi leidmine iga üliõpilase enda vastutusalasse, kuid tegelikkuses oodatavad nad kõrgkoolilt suuremat tuge.

Nii õppejõud kui ka üliõpilased on neile pakutavate tugisüsteemidega üldjoontes rahul. Kõrgkool on väga lühikese ajaga suutnud üles ehitada süsteemi, mida saab tulevikus edasi arendada. Samas ollakse ka teadlikud puudustest selles valdkonnas ning ollakse igati motiveeritud nendega tegelema. Peamised probleemid, mis välja tulid, olid seotud eelkõige suhtlusega nii üliõpilaste endi, üliõpilaste ja õppejõudude kui ka tugistruktuuride vahel. Kasu oleks kõiki osalisi kaasavast, pidevast ja avatud suhtlusest.

Head tavad

- Esmakursuslastele hostelikoha pakkumine vähemalt esimeseks semestriks toetab välisüliõpilaste kohanemist Eestis ja vähendab stressi eluaseme otsimisel.
- EEK Mainori suur eelis on Ülemiste linnaku ja rahvusvahelise maja lähedus, mis annab hea aluse rahvusvahelise üliõpilaskonna kasvatamiseks ja arendamiseks.
- Kõrgkooli õppeinfosüsteem toimib kolmkeelsena ning suure hulga info koondamine ühele platvormile on lihtsustanud nii õppejõudude, tugipersonali kui ka üliõpilaste tööd.
- EEK Mainori juhtkond ja personal on väga motiveeritud rahvusvahelisi õppekavu arendama.
- Soovitused
- Kui EEK Mainor soovib oma üliõpilaskonda muuta veelgi rahvusvahelisemaks, soovitab komisjon kaaluda õppejõudude süsteemsemat ettevalmistamist mitmekesise üliõpilaskonna õpetamiseks.
- EEK Mainoris vastutab erialajuht nii oma eriala õppejõudude kui ka üliõpilaste heaolu eest. Erialajuhtide süsteemi võiks muuta viisil, mis parandaks vastastikust suhtlust ja mis pakuks kõigile osalistele ka muid viise probleemide arutamiseks. Ühtne ja läbipaistev probleemide menetlemise süsteem oleks üks võimalik lahendus.
- Välisüliõpilastel on tihti raske aru saada, kelle poole mis küsimusega tuleb pöörduda. Mida erinevam on koduriigi sotsiaalne ja kultuuritaust, seda suuremat vajadust tunnevad nad ühe konkreetse inimese järele, kelle poole nad saaksid pöörduda oma muredega kogu õpingute jooksul. Komisjon soovitab kaaluda võimalust määrata igale tudengile üks konkreetne vastutav inimene, kes hoolitseb tema käekäigu eest kogu õpingute jooksul.
- Praegu on nii kõrgkooli õppejõud kui ka üliõpilased rahul neile pakutavate tugisüsteemidega. Rahvusvahelise õppijaskonna suurenemisel on aga oluline pakkuda ka majasisest psühholoogiteenust, mille kättesaadavus on eriti tähtis just välisüliõpilastele.

2. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Sissejuhatus

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) on üks kuuest avalik-õiguslikust ülikoolist. EMTA pakub kõrgharidusõpet kolmes õppekavagrupis: muusika ja teatrikunst, õpetajakoolitus ja kasvatusteadused (interpretatsiooni- ja muusikapedagoogika) ning äriandus ja haldus (kultuurikorraldus).

EMTA arengukavas 2015–2020 on märgitud: „Ehkki EMTA mobiilsusnäitajad pole halvad, ei ole üliõpilas- ja õppejõu vahetuses osalemine muutunud akadeemias veel üldtunnustatud normiks. Ka püsivamalt akadeemiaga seotud välisõppejõudude arv peaks olema suurem.“ Rahvusvahelistumise eesmärk on, „et rahvusvahelisest suhtlusest ja rahvusvahelisest kogemusest saaksid osa võimalikult paljud akadeemia liikmed“.

EMTAs õpib 2018/2019. õppeaastal 610 üliõpilast. Välisüliõpilaste osakaal on viimasel viiel aastal kasvanud 11,2%-lt 27%-ni. 2017/2018. õppeaastal õpetatakse EMTAs välisüliõpilasi kahel ingliskeelsel õppekaval: ühel bakalaureuse- ja ühe magistritaseme õppekaval. Temaatilise hindamise valimisse kuulusid mõlemad ingliskeelsed õppekavad:

- muusika, BA (EHISE kood 118697);
- muusika, MA (EHISE kood 118677).

2.1 Õppekavade avamine ja vastuvõtt

Bakalaureuseõppe alustamise tavapärase tingimuste kõrval (gümnaasiumi- või kutsekeskharidus või nendega võrdsustatud haridus) on kandideerimise lisanõudeks muusikaline ettevalmistus.

Magistriõppes eeldatakse kõrghariduse esimese astme kvalifikatsiooni ja muusikalist ettevalmistust bakalaureuseõppe tasemel. Nii bakalaureuse- kui ka magistriõppes toimuvad erialased sisseastumiseksamid. Keeleoskusele ei ole eraldi nõudeid ja katseid seatud. Elementaarset inglise keele oskust kontrollitakse erialaeksamil. Samas oodatakse üliõpilastelt esimese aasta lõpuks inglise keele taseme A2 saavutamist.

Vastuvõttuprotseduuriga on kõik osalised üldjoontes rahul. Erialavestlus toimub kas EMTAs kohapeal või Skype'i teel. Lisaks korraldab EMTA sisseastumiskatseid Lõuna-Koreas, kus on abiks kohalik EMTA vilistlastest abielupaar. Skype'i intervjuude korral saadetakse EMTAsse lindistused, mille helikvaliteet peab vastama nõuetele ning millelt peab saama esinejat tuvastada. Samas ei võimalda praegune protseduur täielikult mõista iga kandidaadi tausta ja see võib tekitada lisaraskusi kandidaadi motivatsiooni kindlakstegemisel.

Õppe alustamise tingimustele vastavad haridusdokumendid vaadatakse üle EMTAs. Vajaduse korral kasutatakse ENIC/NARICu teenuseid. EMTA vastuvõttuspetsialist ja välisüliõpilaste nõustaja väljastavad immatrikuleerimiseks esitatud üliõpilastele kinnituskirjad ning PPA jaoks kutsed. Selleks kasutatakse Dream Apply eeltäidetud vorme.

Intervjuudest selgus, et EMTA ei ole üliõpilaste värbamiseks määranud konkreetseid sihtriike ja hindab pigem rahvuslikku mitmekesisust. Välisüliõpilastele mõeldud esmane info on esitatud Dream Apply¹

¹ https://estonia.dreamapply.com/et_EE/institutions/institution/21-eesti-muusika-ja-teatriakadeemia

ja akadeemia² veebilehel. Turunduskampaaniad on korraldatud lähiriikide ajakirjanduses (nt Soomes ja Lätis 2017–2018), Facebooki keskkonnas ning Study in Estonia haridusmessidel (nt Soomes, Gruusias, Türgis, Lätis). Vastuvõtuperioodil nõustab kandidaate vastuvõtuspetsialist ning välisüliõpilaste nõustaja. Eraldi värbamistegevus toimub Lõuna-Koreas.

Intervjuudel osalenud üliõpilased olid valinud EMTA teadlikult kas oma kodu(üli)kooli õppejõudude/õpetajate soovitusel või ka EMTAs õppinud tuttavate (Erasmuse) üliõpilaste positiivse kogemuse põhjal. Enamik intervjuueeritavatest kinnitas, et oli valinud EMTA kindla erialaprofessori pärast või oli valikut mõjutanud Eestiga seotud tuntud isik (A. Pärt, N. Järvi, V. Tormis jt). Aasiast pärit üliõpilasi motiveerib Euroopa diplom, mis annab koduriigis eelise tööturul. On ka üliõpilasi, kes tulevad EMTAsse Erasmuse vahetuse kaudu ning perioodi lõppedes jäävadki siia õpinguid jätkama. Euroopa üliõpilaste jaoks on oluline valikukriteerium ka odavam õpe ja elu võrreldes koduriigiga.

EMTA tugistruktuuride esindajad mainisid probleemina juba küpsemas eas ja varasema muusikalise kõrgharidusega õppijaid, kes astuvad päevaõppe õppekavale, kuid soovivad võtta ainult konkreetse EMTA õppejõu erialatunde ja ei plaanigi õppekava täies mahus täita. EMTAs on alustatud arutelusid meistriclassi/täiendkoolituse õppevormi loomiseks.

Vastuvõetud üliõpilaste viisade ja elamislubade saamisel ei ole seni probleeme olnud. Mõni üliõpilaskandidaat on küll õppekohast loobunud, aga tavaliselt pole see tulenenud viisaprobleemidest. Paaril korral on Eesti saatkond Pekingis üliõpilaskandidaadile viisa andmisest siiski keeldunud, selgitamata põhjusi. Seni ei ole väljastatud viisasad ja elamislubasid kasutatud pelgalt Schengeni viisaruumi pääsemiseks.

Kuna enamikus Euroopa Liidu nimekates ülikoolides toimub vastuvõtt ja selguvad tulemused oluliselt varem kui EMTAs, siis võiks õppejõudude hinnangul ka EMTAs vastuvõtueksamid varasemaks tuua. Praegu jääb EMTA üliõpilastele justkui varuvariandiks. Samuti on murekoht osa välisüliõpilaste loobumine Eestisse tulekust ja õppima asumisest vahetult enne õppeaasta algust, seejuures ei võimalda lävendipõhine vastuvõtt vabanenud kohti ka uute üliõpilastega täita. See tekitab ka õppejõududes ebakindlust, kuna õppeaasta alguseni pole tegelik õpetamiskoormus täpselt teada. Lisaks nimetasid õppejõud probleemina suurt erinevust parimate ja nõrgimate üliõpilaskandidaatide vahel. Seejuures ei saa õppejõudude hinnangul seostada taset päritolumaa või -piirkonnaga. Samas ollakse ühel meelel, et aastate jooksul on välisüliõpilaste erialane ja akadeemiline tase tuntavalt tõusnud. Põhjuseks peetakse üliõpilaskandidaatide teadlikku valikut ja EMTA maine paranemist.

Vestlused EMTA esindajatega osutasid, et välisüliõpilaste arv ei ole otseselt seotud konkreetsete strateegiatega ja neist johtuvate tegevustega. Tagasihoidlikku turundust kompenseerivad Eesti muusikute tuntus ning vilistlaste ja vahetusüliõpilaste rahulolu. Kõik see toob ülikooli järjest teadlikumaid ja motiveeritumaid üliõpilasi. Ülikooliüleselt puudub konsensuslik kokkulepe, kas välisüliõpilaste osakaalu tuleks veelgi suurendada või on lagi saavutatud. Arvati nii seda, et piir on käes ja tegelikult võiks eestlaste osakaal eesti kultuuri väärtustamise huvides praegusest suurem olla, kui ka seda, et välisüliõpilaste osakaal võiks ulatuda 50%-ni. Arengukava järgi on ametlik eesmärk hoida praegust proportsiooni ehk välisüliõpilaste osakaal võiks jääda 25% juurde.

Head tavad

- EMTAs on pika aja vältel välja töötatud hästi toimiv välisüliõpilaste vastuvõtusüsteem.
- EMTA pluss on muusikute/professorite rahvusvaheline tuntus, mis aitab kaasa motiveeritud üliõpilaskonna kujunemisele.

² <https://ema.edu.ee>

Soovitused

- Üliõpilaste keeletase varieerub tugevasti, mis raskendab õppetööd eelkõige üldainetes. Keeletaseme ühtlustamiseks võiks nõuda sisseastujatelt taset B2, nagu see on ka teistes kõrgkoolides, ja/või pakkuda esmakursuslastele inglise keele intensiivkursusi.

2.2 Õppe eest tasumine

Õppemaksu kinnitab EMTA nõukogu. Euroopa Liidu üliõpilastele kehtestatud 600 € õppemaks on eelkõige distsiplineeriv, seevastu Euroopa Liidu väliste üliõpilaste 6000 € õppemaks katab ära ka õpetamisega seotud palgakulud.

Välisüliõpilastele korraldatakse õppeaasta alguses konkurss, mille tulemusel määratakse parimatele stipendium. Euroopa Liidu välistel üliõpilastel võib see katta kuni 50% õppemaksust. Stipendiumi kriteeriumid on senine õppeedukus (alates 2. kursusest) või sisseastumiseksami tulemus (1. kursus). Magistriõppes saavad pooled üliõpilastest Dora stipendiumi. Bakalaureuseõppes antakse mitteeurooplastest üliõpilastele (umbes 10%) EMTA stipendiume, mis katavad õppemaksust 25–50%.

Õppetasudega seoses EMTA olulisi probleeme ei näe. Süsteem on läbipaistev ja üliõpilastele teada juba kandideerimisel. Piisava eesti keele oskusega välisüliõpilased saavad asuda õppima eestikeelsele õppekavale tasuta. Intervjuudel nimetati heade näidetena kaht üliõpilast, üks Jaapanist ja teine Venemaalt, kes omandasid eesti keele tasemel, mis võimaldas neil asuda õppima eestikeelsele õppekavale.

EMTA on õppetasu maksekordades ja tähtaegades paindlik. Õppetasu maksmata jätmise tõttu eksmatrikuleeritakse väga harva. Siiski on igal aastal 2–3 sellist üliõpilast, kel on suuri makseraskusi. Intervjueeritavad avaldasid arvamust, et vastuvõtuprotseduuri käigus võiks kontrollida ka kandidaadi finantsvõimekust, et võimalikke probleeme ennetada.

Head tavad

- Euroopa Liidu üliõpilaste 600 € suurune õppemaks on toonud siia õppima andekaid Euroopa noori, kellest mitmed on valmis siduma oma tuleviku Eestiga.
- Kuna kolmandate riikide üliõpilaste õppemaks on 6000 €, on osa üliõpilastest olnud motiveeritud õppima eesti keelt tasemeni, mis võimaldab neil õppida eestikeelsele õppekavale tasuta.

2.3 Õppimine ja õpetamine

Nii õppimise kui ka õpetamise teeb lihtsamaks asjaolu, et EMTAs on väga palju individuaalset õpet. Samas peavad õppejõud arvestama üliõpilaste taustast ja motivatsioonist tulenevate erisustega. Nii näiteks töötavad peaaegu kõik kohalikud üliõpilased ja saavad seega nii olulist lisakoormust kui ka kogemust. Seevastu välisüliõpilastel puudub üldjuhul võimalus teha erialast tööd.

Õppejõudude hinnangul „parandab välisüliõpilaste osalus õppetöös EMTA energaatikat“ ja annab palju juurde ka õppejõudude arengule. Näitena toodi Aasia üliõpilaste erinevused lääne muusika tajumisel, mis avab meie üliõpilastele ja õppejõududele võimaluse avastada uusi rakursse.

Võrreldes eestikeelse õppega on võõrkeelse õppe peamine probleem suhteliselt väiksem valikainete hulk. See on tingitud võõrkeelsete õpperühmade väiksusest ja ressursside piiratusest. Nii eesti kui ka välisüliõpilasi sisaldava rühma õppekeel on paratamatult inglise keel, mis vahel põhjustab eesti üliõpilastes ja õppejõududes rahulolematust. Üliõpilased eeldavad ja tahavad õppida selle õppekava õppekeeles, kuhu nad on sisse astunud. Õppejõud soovivad aga inglise keeles õpetamise eest lisakompensatsiooni.

Keeleprobleemi ei esine praktilise pilliõppega seotud õppe- või projektitöös. Samas on kõigile kohustuslikud orkestriproovid eesti keeles ning välisüliõpilaste sõnul saavad nad seal hakkama ainult tänu lahketele eestlastele kaasüliõpilastele, kes neile dirigendi juttu tõlgivad.

Õppematerjalid on valdavalt nii eesti kui ka inglise keeles. Õppejõudude sõnul otsivad aga hiina üliõpilased tihti endale hoopis hiinakeelsed õpikud, mis tähendab, et õppejõul ei ole võimalik õpiku sisuga tutvuda ega vajaduse korral üliõpilasele lisatuge pakkuda.

Välisüliõpilased tunnistasid, et keeleprobleeme on esinenud mõningate vanemate õppejõududega. Ka tundub intervjueeritud välisüliõpilastele, et võrreldes Eesti üliõpilastega edastatakse neile teatud õppematerjale lihtsustatult. Põhjus võib olla nii õppejõudude ebapiisav keeleoskus kui ka see, et õppejõud püüavad õppematerjale lihtsustada välisüliõpilaste vähese keeleoskuse tõttu. Üliõpilased nimetasid kitsaskohana ka harjutusruumide ebapiisavust ja puudulikku ruumide broneerimise süsteemi. Probleem peaks saama leevendust uue korpuse valmimisel.

Välisõppejõudude kaasamisel on kõik suurepärane niikaua, kuni kestab EMASTRA programm. Selle raames on võimalik teha koostööd rahvusvaheliselt tunnustatud interpretide ja pedagoogidega. Programmi miinus on sellega kaasnev bürokraatia, mis toob hangete ja maksetaotluste näol kaasa väga palju aja- ja energiakulukat lisatööd. Praegu on välisõppejõude 7%, lisaks väliskülalisõppejõud.

Õpirände korraldusega seotud dokumendid on olemas kõrgkooli veebilehel. Lisateavet on võimalik leida EMTA aastaraamatutest. Eraldi analüüse õpirände kohta koostatud/avaldatud ei ole. Õpirännet soositakse, aga üliõpilaste endi sõnul ei näe nad põhjust vahetusprogrammis osaleda, sest EMTA tase on piisavalt hea ning Euroopa üliõpilased on üldjuhul juba varasemal õppetasemel õpirändes osalenud.

Et välisüliõpilased kohaneksid Eesti üliõpilaseluga sujuvalt ja tunneksid end siin teretulnuna, tehakse koostööd rahvusvahelise tudengivõrgustikuga ESN (Erasmus Student Network) ning EMTA enda üliõpilasesindusega. Integratsioon eri rahvuste vahel tekib eelkõige tänu orkestris ja ansamblites mängimisele. Õpingute jooksul puutuvad kõik õppijad kokku Eesti heliloojate loominguga ning õppejõud loodavad, et interpretatsiooni eriala lõpetajad jätkavad edasise karjääri jooksul Eesti heliloomingu tutvustamist maailmas.

Head tavad

- Individuaalne õpe tasandab keeleprobleemidest tulenevaid võimalikke arusaamatusi ning võimaldab üliõpilaste akadeemilisi või isiklikke muresid varakult märgata.
- Õppejõud on pühendunud ja väärtustavad mitmerahvuselist õpikeskkonda.
- Eesti ja välisüliõpilaste lõimimine EMTA sümfooniaorkestris ja ansamblites aitab välisüliõpilastel suhestuda Eesti kultuuriruumiga ning pakub Eesti üliõpilastele rahvusvahelist õpikeskkonda kodust lahkumata.

Soovitused

- EMTA sümfooniaorkestris osalemine on õppekava kohustuslik osa, kuid sealne suhtluskeel on eesti keel, mis raskendab välisüliõpilastel toimuva mõistmist. Soovitatav on leida lahendus, mis võimaldaks kõigil üliõpilastel kohustuslikus õppetöös aktiivselt osaleda, nii et keegi ei tunneks ennast keele tõttu kõrvalejäetuna.

2.4 Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine

Kõik välisüliõpilased läbivad esimesel semestril õppeaine „Ülikooliõpingud ja töömaailm“, kus tutvustatakse muusika- ja teatrivaldkonna tööturule sisenemise võimalusi, antakse alusteadmised

ettevõtlusvormidest, avatakse ettevõtliku käitumise ja ettevõtluse olemust. Samuti antakse aines ülevaade Eesti muusika- ja teatrivaldkonna institutsionaalsest ülesehitusest.

Intervjueeritud välisüliõpilased on mõelnud EMTA magistri- või doktoriõppes jätkamise peale, kuid töötamiseks peetakse Eesti palgataset liialt madalaks ja eesti keele oskuse nõuet liialt rangeks. Nad rõhutasid olulise punktina erialaste kontaktide olemasolu, millela on töö leidmine raskendatud. Samas pakub EMTA suurepäraseid näiteid selle kohta, kus välismaalt pärit lõpetajad on jäänud Eestisse ja asunud tööle ka sellistesse kohtadesse (nt Valga, Võru, Põlva), kuhu tallinlane võib-olla ei lähe. EMTA hinnangul on välisüliõpilaste jäämine Eestisse viimastel aastatel kasvav trend. EMTA otseselt välisüliõpilaste karjäärinõustamisega ei tegele, töökohad leitakse peamiselt avalike kuulutuste kaudu. Hea koostöö on EMTA ERSO ja rahvuskooperiga, kes pakuvad nn orkestriakadeemiaid, kus muusik saab kuni üheks aastaks konkursi alusel väikese koormusega tööd. Koostöö on olnud kahesuunaline – osa üliõpilastest jõuabki EMTAsse ERSO kaudu.

Õppe spetsiifika tõttu on praktika EMTAs suures mahus õppekohapõhine. Praktika vormid on avalikud kontserdid ja koostööprojektid, kus üliõpilasi abistavad nii (eriala)õppejõud (nt kava ettevalmistamisel) kui ka EMTA kontserdi- ja etenduskeskus, kelle kanda on kontserdi korralduslik pool. Pedagoogilise praktika aines, kus võõrkeel on takistuseks töötamisel väikeste lastega, on EMTA praktikantide õpilastena kasutanud algõpet vajavaid täiskasvanud õppijaid.

Kõigilt üliõpilastelt, sh välisüliõpilastelt, küsitakse infot tööle suundumise kohta umbes kuus kuud peale lõpetamist. Paljudel erialaõppejõududel säilivad isiklikud kontaktid oma endiste üliõpilastega. Info nende töö ja saavutuste kohta levib kolleegide igapäevase suhtluse kaudu. Tagasisidesüsteem on EMTAs ühtne. Välisüliõpilaste tagasisidet eraldi ei koguta.

Tööandjad ja praktikajuhendajad märkisid, et eriti Aasiast pärit üliõpilastel tuleks arendada meeskonnatööoskus, sest nende varasem muusikaõpetus on olnud väga individuaalne ning neid on keeruline eurooplastega koos mängima panna.

Head tavad

- EMTAs on hästi välja arendatud õppekohapõhine praktikasüsteem, mis võimaldab üliõpilastel mitu korda aastas avalikel kontserditel üles astuda.
- EMTA on hea koostöö ERSO ja rahvuskooperiga, kes annavad konkursi korras välja valitud üliõpilastele võimaluse väikese koormusega orkestrite juures töötada.

Soovitused

- Välisüliõpilaste sõnul takistab töö leidmist erialaste kontaktide puudumine, mistõttu on soovitatav kaaluda võimalust pakkuda soovijatele karjäärinõustamist.

2.5 Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid

EMTA tugistruktuuride plussid on asjaajamise paindlikkus ja individuaalne lähenemisviis, mida võimaldab akadeemia suhteline väiksus ning välissuhete osakonna hea koostöö õppeosakonna ja üliõpilasesindusega.

Välisüliõpilasi nõustavad välisüliõpilaste nõustaja, kolm õppeosakonna õppekorralduse spetsialisti ja kolm välissuhete osakonna koordinaatorit. Akadeemiline nõustamine toimub eriala- ja õppeosakonnas (välisüliõpilaste nõustaja, õppekorralduse spetsialistid). Infot stipendiumite, õpirände ja konkursside kohta pakuvad ning kureerimisega tegelevad välissuhete osakond ja kontserdibüroo. EMTAs töötab

karjäärinõustaja, kes koostöös TLÜ ja EKA psühholoogidega suunab vajaduse korral üliõpilasi psühholoogilisele nõustamisele. Välisüliõpilasi teavitatakse raviteenuste võimalustest juba kandideerimise ajal, tuginedes Study in Estonia keskkonnas leiduvale infole.

Kõik EMTA alusdokumendid on tõlgitud inglise keelde ja olemas veebilehel. Teated ja e-kirjad edastatakse kakskeelsena, kui see on asjakohane (nt kakskeelse õpperühma info, teated stipendiumite ja eksamite kohta). ÕISI arendustööde tulemusena soovitakse kogu materjal dubleerida inglise keelde. Praegu on ingliskeelsena kättesaadavad a) õppeainete, -materjalide ja -plaani ning stipendiumitega seotud teave; b) tagasisideküsimustikud; c) ruumide broneerimise info; d) tunniplaan ning e) raamatukogu info ja MP3-kogud. Valmimas on dokumentatsiooni, pillirendi teabe, käskkirjade jm tõlked.

Välisüliõpilastele pakuti kuni 2017/2018. õppeaastani eesti keele õpet eraldi õppeainena. Alates 2018/2019. õppeaastast on eesti keele õpe integreeritud kultuurilooga. Nii EMTA juhtkonna kui ka üliõpilaste sõnul õpetati eesti keelt seni liialt grammatikakeskselt, mis hirmutas suurema osa üliõpilasi keeleõpingutest eemale. Välisüliõpilased on osalenud ka TLÜs pakutavatel keelekursustel, kuid viimastel aastatel on TLÜ keelekursustele juurdepääsu piiranud. Eesti üliõpilastel on võimalik osaleda inglise keele õppes sõltumata õppekava õppekeelest.

Akadeemia õppejõud on enda sõnul teadlikud kultuuride eripäradest ning püüavad oma õpetamis- ja suhtlusmeetodeid nendega kohandada. EMTA ei paku õppejõududele kursusi eri kultuuride iseärasustest – õppejõudude sõnul „elu õpetab“. Õppejõud on Primuse programmi raames läbinud inglise keele kursusi. Mitu õppejõudu ja õppekavajuhti arvas, et sellised kursused oleksid vajalikud ka praegu. Teooriaainete õppejõudude inglise keele taset väidetavalt kontrollitakse.

Väliskülalisõppejõududele eesti keele õpet ei pakuta.

EMTA korraldab 200–400-tunniseid ettevalmistuskursusi kõigil muusikaerialadel. Ettevalmistuskursus hõlmab erialaõpet, muusikateooriat ja inglise keele õpet. Lisaks võib õppija ettevalmistuskursuse ajal läbida tasemeõppe õppekava aineid. Ettevalmistuskursus on mõeldud nõrgemate erialaste ja akadeemiliste alusteadmistega üliõpilaskandidaatide oskuste ning teadmiste toetamiseks. Keskmiselt osaleb ettevalmistuskursustel 1–2 üliõpilast aastas. Andekate üliõpilaste arengut toetatakse EMTAs meistriklasse, konkursside ja kontserttegevuse kaudu.

EMTA korraldab õppeaasta alguses eesti- ja välisüliõpilastele eraldi loengusarja „Sissejuhatus ülikooliõpingutesse ja töömaailma“. Hilisemad tegevused on suures mahus erialapõhised ühisettevõtmised Eesti üliõpilastega (musitseerimine ansamblites ja orkestris, kooris, ühisprojektid jms). Üliõpilasesindus korraldab üliõpilastele meelelahutuslikke üritusi/pidusid, millest võtavad osa ka välisüliõpilased. Siiski nentisid välisüliõpilased, et nad sooviks rohkem kokku puutuda ka kohalike üliõpilastega, ning mainisid, et õpingute algul toimusid kohanemisüritused ainult Erasmuse üliõpilastele, kuid nn tavaüliõpilased pidid endaga ise hakkama saama. Eesti oludega aitas neil kohaneda pigem see, et välisüliõpilaste arvukuse tõttu on EMTAs tekkinud rahvuspõhised üliõpilaste rühmad.

EMTA ja EKA on asutanud OÜ Muusa Majutus, mis on majutusteenust pakkuv ettevõte (ühiselamu). Suurem osa EMTA välisüliõpilastest majutatakse seal. Esmane info ühiselamu kohta edastatakse üliõpilastele kandideerimisperioodil, kui nad esitavad Dream Apply keskkonnas avalduse. Üürikorterites majutamist EMTA ei vahenda.

EMTA-l on ajutiste elamislubade taotlemisel väga hea koostöö PPAGA. Siseministeeriumi korraldatavate kohanemiskursuste kohta pole EMTAsse infot jõudnud.

Head tavad

- Kõrgkooli asjaajamine on paindlik ja õppijakeskne, mida võimaldab akadeemia suhteline väiksus ning välissuhete osakonna hea koostöö õppeosakonna ja üliõpilasesindusega.
- EMTA õpetab eesti keelt integreeritult kultuurilooga. Külalastatud kõrgkoolidest on EMTA ainus, kus on eesti keele õpe ühendatud mõne teise ainega.

Soovitused

- Kuna lõimitud eesti keele õpet rakendatakse EMTA-s alles alates 2018/2019. õppeaastast, on oluline mõne aja möödudes hinnata selle kasutegurit ja positiivsete kogemuste puhul jagada oma kogemusi ka teiste kõrgkoolidega.
- Intervjuudest selgus, et õppejõud avastavad üliõpilaste kultuurilistest iseärasustest tulenevaid õpiharjumusi iseseisvalt. Soovitatav on kaaluda üleülikooliliste toetusmeetmete kasutuselevõttu, mis lihtsustaks eelkõige uute õppejõudude (sh külalisõppejõudude) kohanemist mitmekultuurilise õpikeskkonnaga, nt korraldades kogemuste vahetamise seminare.
- Kuna võõrkeeles õpetamine nõuab õppejõududelt pidevat enesearendamist ja keeleoskuse parandamist / keele praktiseerimist, siis on soovitatav jätkata õppejõududele inglise keele kursuste pakkumist, vajaduse korral koostöös teiste ülikoolidega.
- Välisüliõpilaste lävimine kohalike üliõpilastega on tagasihoidlik. Soovitatav on kaaluda süsteemsemat lähenemist välisüliõpilaste akadeemilisele ja kultuurilisele lõimimisele, mh pakkudes võimalusi Eesti ja välisüliõpilaste tihedamaks läbikäimiseks nt vabatahtliku tuutorluse kaudu.

3. Estonian Business School

Sissejuhatus

Estonian Business School (EBS) on Eesti ainuke eraülikool. EBSis õpib 2018/2019. õppeaastal 1367 üliõpilast. Välisüliõpilaste osakaal on viimasel viiel aastal kasvanud 24,6%-lt 36%-ni. EBSis õpetatakse 2017/2018. õppeaastal viiel ingliskeelsel õppekaval: kahel õppekaval bakalaureuseõppes ja kolmel õppekaval magistriõppes.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks lähtutakse EBSis 2022. aastani seatud visioonist saada Baltikumi kõige tunnustatumaks rahvusvahelise tippakrediteeringuga (EQUIS) äriülikooliks. Seetõttu on rahvusvahelistumine EBSi 2018.–2022. aasta arengukava läbiv teema.

Temaatilise hindamise valimisse kuulusid kaks EBSi õppekava:

- rahvusvaheline ärijuhtimine, BA (EBSi lühend intBBA; EHISe kood 121817);
- rahvusvaheline ärijuhtimine, MA (EBSi lühend Mai; EHISe kood 121737).

3.1 Õppekavade avamine ja vastuvõtt

EBS on end Eesti kõrgharidusmaastikul positsioneerinud ärijuhtimisele keskendunud ülikoolina. Kuna tegu on eraülikooliga, põhinevad kõik õppekavade avamise ja muutmise seotud otsused turu-uuringutel ning -vajadusel. Välisüliõpilased on loomulik osa ülikoolist, mistõttu kohalduvad nii kohalikele kui ka rahvusvahelistele üliõpilastele samad vastuvõtmise tingimused, tasumäärad jm. Rahvusvahelistumine ei ole eesmärk omaette, vaid on põimitud igasse ülikoolis toimuvasse protsessi.

Rahvusvaheliste üliõpilaste vastuvõtmisel lähtutakse kooli mitmekümneaastasest kogemusest. Ülikool on rahul praeguse vastuvõtmeprotseduuriga. Nii kodu- kui ka välismaised üliõpilaskandidaadid peavad esitama motivatsioonikirja ja CV, mille alusel on komisjonil võimalik tutvuda kandidaadi varasema õpi- ja töökogemusega. Akadeemilist võimekust hinnatakse olemasolevate haridusdokumentide põhjal ning võõrkeeleskust peab kandidaat tõestama rahvusvahelise keeletestiga (nt TOEFL – vähemalt 87 punkti; IELTS – vähemalt 5,5 punkti). EBSis kohapeal (nii Tallinnas kui ka Helsingis) saab soovi korral teha akadeemilist testi.

Vastuvõtmeprotseduur koosneb mitmest osast, sh motivatsioonikirjal põhinevast Skype'i vestlusest, mis võimaldab hinnata kandidaadi motivatsiooni, ambitsioonikust ja arutlusoskust. Vestlusesse on lõimitud ka PPA soovitatud küsimused, samuti on PPA töötajad ise vestluste juures olnud. Vestlus aitab välja sõeluda neid, kes soovivad ülikooli astuda muudel kui õppimise eesmärgil. Kuna EBSil on kutsuja vastutus, valitakse kandidaate hoolikalt ja vähimagi kahtluse korral jäetakse kandidaat vastu võtmata. Suurem osa vastuvõetutest asub ka õppima. Juhtkonna sõnul soovitakse vastu võtta pigem vähem, aga tugevamaid kandidaate.

EBSi eesmärk on jõuda olukorrani, kus välisüliõpilased moodustavad 50% õppijaskonnast. Eraldi eesmärgiks on seatud nn passport mix ehk üliõpilased võiksid olla pärit võimalikult paljudest riikidest. Intervjuudel kinnitasid kõik ülikoolipere liikmed selle eesmärgi tähtsust ning enda valmisolekut seda saavutada. Intervjuueeritavad osutasid, et välisüliõpilaste osakaalu suurenemine võib tõsta ka kohalike üliõpilaste taset. Praegu konkureerib EBS üliõpilaste saamisel peamiselt avalik-õiguslike ülikoolidega, kus õppemaks on väiksem.

Ühe potentsiaalsete üliõpilaskandidaatide fookusrühma moodustavad Erasmuse vahetusüliõpilased, keda julgustatakse tulema EBSi, kus nad saavad omandada järgmise haridustaseme. Seni on vähesed bakalaureusetaseme välisüliõpilased jätkanud magistriõpinguid EBSis, kuid ülikoolil on kindel soov olukorda parandada.

Turunduse sihtriigid langevad kokku Study in Estonia sihtturgude uuringu omadega. EBSi enda turundusülevaate põhjal tulevad parimad kandidaadid Venemaalt ja Ukrainast. Hiina ja India olulisus sihtriikidena on praeguseks taandunud. Intervjuudel osalejad tõid aga välja, et ülikooli turundus võiks olla sihipärasem, et saada rohkem üliõpilasi eri riikidest. Näiteks võiks üks sihtrühm olla Balti riigid, mis seni on alaesindatud. Väliseestlasest õppejõud avaldas arvamust, et EBSi õppimisvõimalusi võiks tutvustada ka väliseesti kogukonna seas – potentsiaal on suur, aga info ei jõua kohale. Tulevikus võiks olla suurem rõhk ka digiturundusel ja õppekavaturundusel.

2018/2019. õppeaastal oli ebameeldiv üllatus ülikooli kandideerijate arvu vähenemine ligi 30% (115 üliõpilast) võrreldes aasta varasema ajaga. Ülikool on püüdnud analüüsida selle põhjusi, kuid ühest vastust ei ole leitud. Arvatakse, et üks põhjustest võis olla ühe peamise konkurendi (TalTech) üleminek lävendipõhisele vastuvõtule. Samas vähenes ka TalTechi vastuvõtt rahvusvahelise ärikorralduse õppekaval (bakalaureuseõpe). Teine põhjus võib olla üliõpilaskandidaatide keeletaseme nõude karmistamine. Juhtkond märkis, et vastuvõttu mõjutab tugevasti ka ühiskonna suhtumine. Kõik meedias kajastatud negatiivsed uudised raskendavad ülikoolil saavutada oma rahvusvahelistumise eesmärki. Seevastu positiivsena nimetati tööandjate toetavaid väljaütlemisi ja Tallinna rahvusvahelise maja avamist.

Üliõpilaste intervjuust selgus, et nad on vastuvõtuprotseduuriga väga rahul. Eriti kõrgelt hinnati Skype'i intervjuu sisukust, mis oli üks põhjuseid, miks otsustati EBSi kasuks. Üliõpilased kiitsid ka EBSi kiiret reageerimist vastuvõtuperioodil, ühtlasi eristus EBS selle poolest teistest koolidest.

Head tavad

- EBSi eesmärk saada aastaks 2022 institutsionaalne akrediteering EQUISilt on igati kiiduväärt ning ülikool on teinud ka suuri edusamme. EBS on hea näide ülikoolipere üksmeelse ja eesmärgikindla tegutsemise kohta.
- EBSis on välja kujunenud kindel ja toimiv vastuvõtusüsteem, mis toob neile tugevad ja motiveeritud kandidaadid.

Soovitused

- Ülikoolipere liikmed pakkusid välja, et tugevamat turundust võiks teha Balti riikides ja eri riikide väliseestlaste seas. EBS võiks kaaluda võimalust tõhustada ka nendes piirkondades turunduskoostööd võrgustikuga Study in Estonia.

3.2 Õppe eest tasumine

EBSis pakutakse ainult tasulist õpet. Eesti ja välisüliõpilaste tasumäär on ingliskeelsetel õppekavadel sama: IntBBA semestritasu on Tallinnas 2200 €, Helsingis 3100 €; IntMA semestritasu on Tallinnas 2600 €, Helsingis 3500 €. EBS toetab osalise kuni täieliku õppemaksuvabastusega igal õppeaastal 24 bakalaureuse- ja 10 magistriõppe üliõpilase õpinguid (kokku 10,5 täisõppemaksu mahus). Võimalik on kandideerida ka EBSi vilistlasstipendiumile. Täiskoormusega õppivad magistri- ja doktoriõppe välisüliõpilased saavad lisaks kandideerida Dora+ stipendiumile.

Õppemaksude määrade kehtestamisel võetakse arvesse kõiki koolitamisega seotud kulusid, sh haldus- ja palgakulu. Õppemaksud vaadatakse üle igal õppeaastal. Kogu õppemaksust saadava tulu investeerib ülikool õppeprotsessi.

Üliõpilastele võimaldatakse paindlikku maksegraafikut. Üldine väljalangemus maksejõuetuse tõttu on väike. Peamiselt tuleneb maksejõuetus perekondlikest põhjustest, nt vanemate lahusus või ühe vanema töökaotus, mis vähendavad pere sissetulekut. Tavaliselt leitakse üliõpilasele sobiv lahendus: õppekoormuse vähendamine, eksternõpe või pikaajaline õppelaen koostöös Inbankiga. Makseprobleemid tekivad eelkõige väljastpoolt Euroopa Liitu pärit üliõpilastel.

Head tavad

- Koostöös Inbankiga pakutakse üliõpilastele pikaajalise õppelaenu võimalust, mida turundatakse kui investeringut oma haridusse.

3.3 Õppimine ja õpetamine

EBSil on välisüliõpilaste õpetamisel aastatepikkune kogemus. Õppejõudude sõnul on nad teadlikud eri kultuuridest ja saavutanud piisava pädevuse toimetulekuks mitmekultuurilises õppekeskkonnas. Esineb üksikuid probleeme, mis lahendatakse juhtumipõhiselt. Intervjuude käigus mainiti, et mõne õppejõu jaoks on mitmekultuurilise üliõpilaskonnaga toimetulek keskmisest keerulisem, kuid ülikool usaldab oma õppejõude ja õppejõud tajuvad ka kooli tuge.

Ülikoolipere on teadvustanud endale, et eri kultuuridest pärit üliõpilaste kaasamiseks on vaja kasutada erinevaid õppemeetodeid. Õppejõududele korraldatakse õppemetoodikakursusi. Intervjuul osalenute hinnangul ei esine kohalike ja välisüliõpilaste õpetamises suuri erinevusi – erinevused on pigem isiksusepõhised.

Ühe probleemina nimetati baasteadmiste erinevust, eriti matemaatikas. Riigiti on haridussüsteemid erinevad ning see annab tunda ka õppetöös. Erinev on ka üliõpilaste sisemine motivatsioon.

Üliõpilastele, kelle oskused ja teadmised matemaatikas on nõrgad, pakuvad tuutorid ehk teised üliõpilased ülikooli initsiatiivil matemaatika tasandusõpet. See on hea võimalus üliõpilastel oma taset parandada, muretsemata hinnete pärast. Varem pakkusid tasandusõpet õppejõud, kuid kogemuslikult jõuti järeldusele, et üliõpilastele sobib rohkem üksteiselt õppimine.

Aeg-ajalt on probleem üliõpilaste ebaühtlane keeletase. Nõrgema keeleoskusega üliõpilaste osalus õppetöös on raskendatud ja näiteks rühmatööde puhul paneb see suurema koormuse parema keeleoskusega üliõpilastele. Olukorra parandamiseks pakutakse üliõpilastele inglise keele kursusi väikestes tasemerühmades, samuti on rangemaks muudetud sisseastujate keelenõudeid.

Üksikutel juhtudel vajab parandamist ka õppejõudude keeleoskus. Sel juhul on võimalik abi saada keelekeskusest. Mõni õppejõud õpetabki ainult eestikeelseid rühmi. Üliõpilased mainisid, et mõnikord valmistab raskusi õppejõu aktsent.

Üliõpilased kiitsid intervjuus õppejõudude kaasamisoskust („üliõpilane ei kuula õppejõudu, vaid teeb temaga koostööd“) ning loogiliselt üles ehitatud õppekava.

EBSi üks eesmärke on tunduvalt suurendada välisvahetusse minevate üliõpilaste osakaalu (40%). Selle eesmärgi saavutamiseks on õppekavva planeeritud mobiilsusaken, mis märgib ainult valikainetest koosnevat semestrit. Tänu sellele on ülikoolil välisülikoolis sooritatud ainepunkte lihtne arvestada.

Õpirände tutvustamiseks korraldatakse mitmesuguseid teavitustegevusi ning huvilistele pakutakse ka personaalset nõustamist.

Intervjuude käigus mainiti ühe probleemina akadeemilist petturlust. Õppejõud kasutavad üliõpilastööde hindamisel e-õppe platvormi Canvas, mis on juba sisseehitatud plagiaadituvastussüsteemiga. Plagiaadi tuvastamisel lõputöös üliõpilane eksmatrikuleeritakse.

Head tavad

- Ülikool pakub tuutorite ehk üliõpilaste õpetatavaid matemaatika järeleaitamiskursusi. See võimaldab nõrgema tasemega üliõpilastel oma taset ühtlustada ilma liigse pingeta.
- Mobiilsusakna lisamine õppekavadesse teeb vahetussemestrile mineku üliõpilaste jaoks palju kergemaks ning toetab ka EBSi eesmärki viia õpirändes osalevate õppijate hulk 40%ni.

Soovitused

- Õppejõudude sõnul on nad avastanud üliõpilaste kultuurilistest iseärasustest tulenevaid õpiharjumusi õppetöö käigus. EBS võiks kaaluda selliste koolituste korraldamist, mis aitaksid õppejõududel kultuurilisi erisusi mõista ja nendega arvestada. Pikema staažiga õppejõud ei pruugi seda vajada, kuid hiljuti kooliga ühinenud või alles alustavad õppejõud võivad saada sellest suurt tuge.
- Õppejõud mainisid, et nad ei tea, kuidas reageerida akadeemilise petturluse juhtudele. Soovitav on pakkuda õppejõududele teavet spikerdamise jm akadeemilise petturluse juhtumitega seotud reeglite kohta.

3.4 Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine

EBS ei erista küsitlustes kohalikke ja välisüliõpilasi, mistõttu puuduvad kindlad andmed välisüliõpilaste tööle rakendumise kohta. Vilistlasuuring on näidanud, et 20% vilistlastest töötab välismaal, 46% rahvusvahelistes eraettevõtetes, 23% kohalikes eraettevõtetes ning 16%-l on oma ettevõtte. Rektori hinnangul on nende vilistlased ja tööandjad koolile kõige parem reklaam.

Välisüliõpilaste praktikakorralduse puhul on suurim probleem neile sobiliku praktikakoha leidmine. Peamine põhjus on see, et nende kontaktivõrgustik on kohalike üliõpilaste omaga võrreldes puudulik. Ülikooli esindajate sõnul ei ole kõige suurem raskus siiski seotud praktikakoha leidmisega, vaid kooli suutlikkusega aidata üliõpilastel mõtestada praktika- ja õpikogemust. Avaldati ka arvamust, et praktikakorraldus võiks olla senisest paremini seostatud karjäärinõustamisega.

EBSil on 2019/2020. õppeaastal kavas muuta nii praktika- kui ka karjäärinõustamissüsteemi, viies senise praktikakorralduse uutele alustele. Traditsiooniliselt praktikamudelilt plaanitakse üle minna coaching' u-põhisele praktikale, mis toimuks igal õppeaastal ja mis oleks senisest tugevamalt seotud töökeskkonnaga. Coaching' u-põhine praktika on kavandatud kõigile kolmele bakalaureuseõppe aastale.

Rahvusvaheliste üliõpilaste tööle rakendumisel on tihti suurim probleem vähene eesti keele oskus. Isegi kui ettevõttesisene ametlik suhtluskeel on inglise keel, raskendab välismaalaste tööle võtmist valdavalt eestikeelne töökeskkond. Samas pole see alati takistuseks. Näiteks osales üliõpilaste intervjuul Hiina tudeng, kes oli EBSi endise üliõpilase abiga leidnud endale töökoha rahvusvahelises firmas.

Rektor avaldas arvamust, et Eesti võiks kaaluda mõnes riigis praktiseeritavat süsteemi, kus õppekava läbimisel asendub üliõpilase elamisluba automaatselt tööloaga. Ülikooli õppejõud arvasid siiski, et õppekava täitmine pole tööloa andmiseks piisav põhjus. Kui üliõpilane leiab oskustele vastava töökoha, siis on alust väljastada ka tööloa.

Tööandjate esindajate sõnul on tööturul konkurentsieelis nendel üliõpilastel, kes töötavad paralleelselt õpingutega. Suurema arvu välismaalaste töölevõtmine eeldab aga ühiskondliku arvamuse ja hoiakute muutust.

Head tavad

- Kuna varasem ja traditsioonilisem praktikakorraldus ei olnud ülikooli hinnangul piisavalt efektiivne, minnakse 2019/2020. õppeaastal üle uuele coaching’u-põhisele praktikale, mis suunab üliõpilase töökeskkonda juba bakalaureuseõppe esimesel aastal ja toimub kõigil õppeaastatel.

Soovitused

- EBS on üle minemas coaching’u-põhisele praktikasüsteemile, mille korral toimub praktika kõigil bakalaureuseõppe aastatel. Et tagada praktikakoht kõigile üliõpilastele, on ülikoolil soovitatav veelgi tõhustada koostööd ettevõtetega.

3.5 Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid

Välisüliõpilastele pakutakse 3 EAP mahus eesti keele õpet. Vestlusringis osalenud üliõpilastest vaid üks õppis eesti keelt, teised kinnitasid, et on seni saanud ka eesti keelela hakkama.

Olenemata keeletasemest on üliõpilastel võimalik võtta inglise keele lisakursusi, mis toetavad ärialase inglise keele õpinguid. Õppejõudude inglise keele oskuse toetamiseks korraldatakse majasiseseid kursusi. Kõik tugiteenused on kättesaadavad nii eesti kui ka inglise keeles. E-õppe platvorm Canvas on täielikult ingliskeelne.

Väikese ülikooli boonuseks on lähedased suhted õppejõudude, üliõpilaste ja tugitöötajate vahel. Üliõpilastele meeldib, et kõik on majas omavahel tuttavad („üliõpilased on näo ja nimega“), ja kuigi eestlased ei ole nii avatud suhtlejad, saavad üliõpilased oma küsimustele alati vastuse. Üliõpilased hindasid ka seda, et kogu vajalik info on veebis kättesaadav ja seda ajakohastatakse pidevalt.

Välisüliõpilased vajavad tuge eelkõige oma olmeküsimuste lahendamisel. Tuginedes oma pikale kogemusele rahvusvaheliste üliõpilastega, pakub EBS personaalset õppetööalast ja karjäärinõustamist. Üliõpilaste psühholoogilist nõustamist kohapeal ei pakuta. Intervjueeritud üliõpilased rõhutasid, et saavad koolist oma probleemidele alati lahenduse.

Vahetusüliõpilasi toetab EBSi International Club, mis aitab siia saabunud üliõpilastel tuutorsüsteemi abil kohaneda ja olmeplane lahendada. Iga tuutor tegeleb kuni viie välisüliõpilasega ning selle eest on võimalik saada vabaainete punkte või väikest stipendiumi. Näiteks käivad tuutorid vahetusüliõpilastel lennujaamas vastas, on abiks ühistranspordi kasutamisel, tegelevad majutusküsimustega. Kõige keerulisem ongi saabuvatele üliõpilastele majutuse leidmine, sest EBS otseselt majutus ei paku, vaid annab üliõpilasele üksnes vajalikud kontaktid. EBS International Club on seisnud silmitsi küsimusega, kuidas tulla toime aina kasvava välisüliõpilaste arvuga.

Vestlusringis osalenud Hiina üliõpilane oli rahul, et sai juba Eesti konsulaadist nii inglise kui ka hiina keeles Eesti kohta piisavalt infot, mis aitas tal ettevalmistusi teha ja Tallinnas elukoha leida.

Välisõppejõudude sisseelamist toetab vastava õppetooli juhataja koostöös õppetoolide assistendi ja personalispetsialistiga.

Intervjuudes osalejad leidsid, et välisüliõpilastele ja -õppejõududele ning nende pereliikmetele tuleks riigi kaasabil võimaldada kohalike omavalitsuste sotsiaalteenuseid. Ühtlasi toetaks see hariduse rahvusvahelistumise eesmärki. Probleemina nimetati eelkõige ingliskeelse arstiabi kättesaadavust. Üliõpilased mainisid ka raskusi kontaktide loomisel kohalike inimestega.

Head tavad

- International Clubi tuutorisüsteem on efektiivne ning toetab vahetusüliõpilasi kohanemisel.
- Kool on ühtne, paindlik ja personaalne ning inimesed abivalmid.

Soovitused

- Kuigi praegu on üliõpilased pakutavate nõustamissüsteemidega rahul, võiks EBS välisüliõpilaste osakaalu kasvamisel analüüsida majavälise psühholoogilise abi piisavust ja vajaduse korral pakkuda seda ka kohapeal.

4. Tallinna Tehnikaülikool

Sissejuhatus

Tallinna Tehnikaülikool (TalTech) on Eesti suuruselt teine avalik-õiguslik ülikool, mis pakub kõrgharidusõpet peamiselt tehnika-, loodus-, täppis- ja majandusteaduste valdkonnas. TalTechis õpib 2018/2019. õppeaastal 10 660 üliõpilast. Välisüliõpilaste osakaal on viimasel viiel aastal kasvanud 6,2%-lt 14%-ni. TalTechis toimus 2017/2018. õppeaastal vastuvõtt 21 ingliskeelsele õppekavale, millest 4 on bakalaureuseõppes ja 17 magistriõppes.

Temaatilise hindamise valimisse kuulusid kaks TalTechi õppekava:

- rahvusvaheline ärikorraldus, BA (TalTechi lühend TVTB; EHISe kood 113038);
- tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused, MA (TalTechi lühend HAGM; EHISe kood 84971).

Mõlemad õppekavad kuuluvad majandusteaduskonna haldusalasse. Majandusteaduskond haldab kokku seitset ingliskeelset õppekava.

4.1 Õppekavade avamine ja vastuvõtt

Võõrkeelseid õppekavasid avatakse TalTechis õppekavade avamise üldise korra järgi, mida reguleerib õppekava statuut. Erinõudeid võõrkeelsete õppekavade avamiseks ei ole. Majandusteaduskonna dekaani sõnul avasid varem rahvusvahelisi õppekavu eelkõige need üksused, kes suutsid kõige paremini oma ideid juhtkonnas esitleda, kuid nüüd on rahvusvaheliste õppekavade avamine palju keerulisem. Kuigi TalTechi arengukavas aastani 2020 on kirjas, et kõrgkool soosib rahvusvaheliselt atraktiivsete ingliskeelsete õppekavade avamist ja eesmärk on parandada ingliskeelsete õppekavade kvaliteeti, oli mitu intervjuueeritavat arvamusel, et praktikas TalTech tegelikult nii ei toimi ja kõrgkooli tugi ingliskeelsete õppekavade arendamisel on tagasihoidlik.

Rahvusvahelistumise praktiline tähendus sõltub TalTechis paljuski konkreetsest valdkonnast, instituudist ja õppekavast, kuna eri õppekavad on selles suunas väga erinevalt liikunud.

Õppeprorektori sõnul on mõnel erialal rahvusvahelise õppe komponent väga tagasihoidlik, seevastu mõnel teisel erialal ja õppekaval on pea kõik üliõpilased ja suurem osa õppejõude rahvusvahelise taustaga. Näiteks majandusteaduskonnas õpib praegu üliõpilasi ca 60 riigist, kuid samas on suurem osa välisüliõpilastest pärit ühest riigist ehk Soomest.

Kõrgkooli juhtkonna sõnul on üks peamisi rahvusvahelise õppe arendamise eesmärke muuta TalTechi eestikeelsed kavad rahvusvahelise komponendi abil konkurentsivõimelisemaks ja suurendada senisest enam nii eesti- kui ka ingliskeelsete õppekavade üliõpilaste koosõpetamise osakaalu. Varem pakuti välisüliõpilastele rohkem sihtstipendiume, et neid Eestisse meelitada, kuid edaspidi on TalTechi õppeprorektori sõnul plaanis neid rakendada peamiselt kolmandatest riikidest pärit üliõpilastele. Nõustajate hinnangul on üliõpilastel juba kandideerimisel hea ülevaade stipendiumiprogrammidest ja potentsiaalsetest lisarahastuse võimalustest. Dekanaadi esindaja sõnul on stipendiumid sageduselt teine teema, millega kogu protsessi jooksul nõustajate poole pöördutakse.

TalTech on seadnud endale eesmärgiks mitte avada õppekava/õpperühma, kui bakalaureusetasemel asub õppima vähem kui 15 üliõpilast ja magistritasemel vähem kui 10 üliõpilast. Mõlema vaatlusaluse õppekava puhul pole vastuvõtunumbrid olnud siiani probleemiks. Juhtkonna sõnul on tehnoloogia

valitsemise ja digitaalsete muutuste õppekava (HAGM) üks kõige stabiilsemaid TalTechi rahvusvahelisi õppekavu ning rahvusvahelise ärikorralduse õppekava (TVTБ) üks kõige kiiremini muutuvaid ja kiire arenguga kavasad. HAGMi õppekava peetakse ka kõige rahvusvahelisema õppijaskonna ja õppejõududega kavaks kogu TalTechis.

Ka programmijuhtide sõnul on mõlemad õppekavad end tõestanud ja oma sobiva nišši leidnud. HAGMi programmijuhi sõnul on edasine eesmärk jätkuvalt rõhuda rahvusvahelisele teadusele ja kvaliteedile. TVTB õppekava lähemad eesmärgid on saada õppekavale rahvusvahelised akrediteeringud, mis toetaksid veelgi nii õppekava sisu arendamist kui ka turundust. Samuti on plaanis lähendada seda kava vastavale eestikeelsele õppekavale, mida on seni eelisarendatud.

Vastuvõtu protsessiga on TalTechis seotud peamiselt neli osapoolt: turundusosakond, õppeosakond, dekanaadi õppekonsultandid ja turundusspetsialist ning programmijuhid. Eri osalised on arvamusel, et vastuvõttu saaks mitmeti paremaks muuta, mida kinnitas ka hiljutine vastuvõtu protsesside ja turunduse audit. Peamine segadus on tingitud tegijate paljust ja nende rollide osalisest kattumisest. Kõige suurem segadusohut varitseb turunduse ja vastuvõtu kõige varasemas etapis, kui potentsiaalne üliõpilane alles otsib infot õppimisvõimaluste ja -valikute kohta. Üldjuhul sõltub programmi vastuvõtu edukus konkreetsest programmijuhust ja tema aktiivsusest.

Kuigi üliõpilased saavad üldinfot peamiselt kahest kohast – TalTechi ja Study in Estonia veebilehelt – on õppeprogrammi kohta sõnumite edastamine ja pideva infovoe tagamine asjaomastes kanalites enamjaolt programmijuhi õlul. Kui üliõpilane on ülikooli juba vastu võetud ja asub õppima, siis selles etapis töötab süsteem suhteliselt hästi ja probleeme on vähe. Seega esinevad raskused peamiselt värbamisetapis. Intervjueeritud programmijuhtide sõnul on üks põhjusti ka see, et TalTechis kuuluvad õppekavad teaduskonnale aga õppeained instituudile. Selline vastutuse jaotus tekitab osalistes erinevaid ootusi. Üks programmijuht hindas ülikoolisest üldist otsustamist liiga tsentraliseerituks – liialt vähe arvestatakse programmijuhtide arvamustega.

Välisüliõpilaskandidaatide vastuvõtt on arusaadavalt ja selgelt reguleeritud TalTechi üldistes vastuvõtutingimustes ja -korras. Dokumendid esitatakse DreamApply keskkonna kaudu. Vastuvõtu käigus tehakse koostööd ka PPA ja ENIC/NARICuga. Õppekavadele kandideerimiseks tuleb esitada avaldus, haridust tõendavad dokumendid, keeletaset tõendav dokument ja passikoopia ning maksta avalduse menetlemise tasu. HAGMi õppekaval tuleb esitada ka elulookirjeldus ja TVTB õppekaval motivatsioonikirja. Alguses rakendas ka HAGM motivatsioonikirja nõuet, kuid sellest loobuti, kuna see ei pakkunud lisaväärtust ja motivatsioonikirju plagieeriti. Lisaks toimub kandidaatidega intervjuu kas Tallinnas kohapeal või Skype'i teel.

HAGMi õppekaval on üks sihtstipendium ja keskmiselt võetakse aastas vastu ca 15 uut üliõpilast, kuid on ka olnud erandeid, nt 2017. õppeaastal võeti vastu 11 üliõpilast, 2018. aastal 25 üliõpilast. HAGMi programmijuhi sõnul on nende õppekava kogu ülikooli üks edukamaid rahvusvahelisi õppekavu, mille aineid on ka teistes õppekavades. Tema hinnangul tulevad üliõpilased sellele õppekavale õppima peamiselt konkreetsete õppejõudude pärast. Enamik üliõpilasi on teinud selle valiku väga teadlikult, lähtudes õppejõududest, mitte niivõrd riigist või ülikoolist.

TVTБ õppejõudude sõnul on nende programm üks enim arenevaid õppekavu kogu TalTechis. Plaan on liikuda lähemale sarnasele eestikeelsele õppekavale. Õppekaval on ülekaalus Soome üliõpilased ning eesmärgiks on seatud saada juurde rohkem teiste Euroopa Liidu riikide kodanikke.

Head tavad

- HAGMi õppekava õppejõud on oma valdkonna rahvusvahelised tippspetsialistid.
- TVTB õppekava on suutnud pidevalt kasvatada oma õppijaskonda hoolimata tugevast konkurentsist erinevate ingliskeelsete ärijuhtimise õppekavade vahel.

- Vastuvõtuprotsessi dubleerivate tegevuste väljaselgitamiseks ja selgete rollide määratlemiseks viidi läbi vastuvõtuprotsesside ja turunduse audit.

Soovitused

- Mitu intervjuueeritavat tunnistas, et kõrgkooli tugi ingliskeelsete õppekavade arendamisel on praktikas tagasihoidlik. Komisjon soovib sisustada rahvusvahelistumise strateegia konkreetsemate sammude ja meetmetega, et ka õppekavade juhid tunneksid ingliskeelse õppe arendamisel suuremat keskset tuge.
- Vastuvõtuprotsessi kõige keerulisem ülesanne on panna eri osalised efektiivselt tööle just värbamisetapis. Õppekavade turundamise ja vastuvõtu algetapis on soovitatav määrata eri osalistele selgemad ootused ning selle alusel jagada ära ka õppekavade turundamiseks mõeldud ressursid.

4.2 Õppe eest tasumine

Õppekavade õppetasude määrad kinnitab TalTechi nõukogu igaks õppeaastaks. Õppetasud on vaid ingliskeelsetel õppekavadel. Seetõttu saab TalTechis õppida ärijuhtimist nii tasuta eestikeelsel kui ka tasulisel ingliskeelsel õppekaval. Õppemaks arvutatakse ainepunktide põhjal. Vaatluse all oleval bakalaureuse- ja magistritaseme õppekaval on praeguseks ainepunkti hind ühtlustatud – see on 55 €/EAP, täiskoormusel õppides 3300 € aastas. Kuna bakalaureusetasemel on olemas samaväärne eestikeelne õppekava, kus õpe on tasuta, õpibki enamik Eestist pärit üliõpilasi just eestikeelsel õppekaval.

Tasuta õppimise ja õppekulude hüvitamise tingimused on TalTechis reguleeritud õppekorralduse eeskirjaga. Õppekavade tasumäärade erinevused on tingitud ülikooli varasemast struktuurist, kus eri teaduskondadel olid erinevad tasumäärad, kuid aasta-aastalt tasumäärasid ühtlustatakse. Kohtumisel andis õppeprorektor teada, et ülikooli suund on ka sihtstipendiumite arvu järkjärguline vähendamine. Vaatlusalustel õppekavadel õpib praegu stipendiumiga bakalaureusetasemel kümme üliõpilast (sh üheksa välismaalast) ja magistritasemel kolm üliõpilast (sh kaks välismaalast).

Täiskoormusel õppiv välisüliõpilane, kellele on määratud sihtstipendium ja kellel jääb iga semestri lõpu seisuga nominaalkoormusest kumulatiivselt sooritamata rohkem kui 6 EAPd, peab hüvitama puuduolevad ainepunktid väärtuses 1 EAP = 40 eurot. Erasmuse üliõpilasvahetuse semestril või aastal viibivad õppemaksustatud üliõpilased õppemaksu ei tasu, õppeainete ülekandmise eest tasutakse VÕTA arvestuse järgi. Lõputöö ja -eksamite tasumäärad on üliõpilastele 50% vastava õppekava ainepunkti tasumäärast. Ülikooli veebilehelt leiab kergesti ingliskeelse info erinevate stipendiumite kohta.

Õppeleping TalTechis on selge, lihtne ja arusaadav, õppemaksu arved on üliõpilastele samuti arusaadavad, sest peale koondsumma on arvel kirjas ka ained, nende maht ja maksumus.

Peamiste probleemidena toob ülikool välja selle, et õppemaksude tasumisega on raskusi nendel kolmandate riikide kodanikel, kes peavad esimesel õppeaastal terve õppeaasta maksu ette maksma. Ent välisüliõpilastel on raskusi õppetasude maksmisega ka õppeaasta kestel. Peamine nõustaja on õppekonsultant, kuid võlgnikega tegelemiseks puudub kindel süsteem ja pole kehtestatud üldkehtivaid sanktsioone: õppemaksu võlgnikega suheldakse üksikshaaval ja ka probleeme lahendatakse üksikshaaval. Õppekonsultant saab võlglaste kohta korrapäraselt ülevaate raamatupidamisest. Üldjuhul arutatakse probleemid üliõpilastega läbi ja leitakse sobiv lahendus, sh võimaldatakse neil võrdselt Eesti üliõpilastega ajatada avalduse alusel õppemaksu tasumist kuni 2,5 kuud.

Hästi toimib õppetasude maksmine magistriõppes, kus kolmandate riikide kodanikud tasuvad ette esimese aasta õppemaksu, mis moodustab suurema osa õppekava õppemaksust. Teisel õppeaastal on üliõpilastel vaja tasuda praktika ja lõputöö eest. Kuna need tasud on oluliselt väiksemad, siis teise aasta õppemaksu tasumisega magistritaseme üliõpilastel tavaliselt probleeme ei ole.

Head tavad

- Kolmandate riikide üliõpilased tasuvad kogu esimese aasta õppemaksu ette. HAGMi magistriõppes tuleb põhiline õppemaks (täies ulatuses) väljastpoolt Euroopat tulevatel üliõpilastel tasuda esimesel õppeaastal.
- TalTech võimaldab õppemaksu tasumist ajatada kuni 2,5 kuud.
- Ülikool soosib välisüliõpilaste osalemist Erasmus+ programmis, mis on õppijale õppetasuta.

Soovitused

- TalTechis saab õppida ärijuhtimist nii tasuta eestikeelsel kui ka tasulisel ingliskeelsel õppekaval. Komisjon soovib leida võimalusi eesti- ja ingliskeelse õppekava suuremaks lõimimiseks, sest see on majanduslikult tõhusam ja võimaldaks mitmekesistada ka õpikeskkonda.

4.3 Õppimine ja õpetamine

Majandusteaduskonna rahvusvaheline õpe on erialase kvaliteedi tagatis, millest lähtutakse ka eestikeelsete õppekavade muutmisel rahvusvaheliseks. Teaduskonna eesmärk on olla valmis rahvusvaheliseks institutsionaalseks akrediteeringuks ning viia aastaks 2020 teaduskonna õppekavade kvaliteet tasemele, mis võimaldaks rahvusvahelist akrediteerimist (EPAS). Soov on suurendada nii välisõppurite kui ka -professorite osakaalu, suurendades samal ajal võimekust anda ingliskeelset haridust ja soodustades ühisõppekavade loomist koostöös tugevate akadeemiliste partneritega üle maailma.

Igal kohustuslikul ainel on e-õppe tugi. Õppetöös kasutatakse palju rühmatöid (sh moodustatakse rühmi eri kultuuritaustaga õppijatest), ingliskeelseid videoloenguid, peer-to-peer-õpet jm. Kasutusel on plagiadituvastusprogramm URKUND. Üliõpilaste hinnangul vajab tulevikus suuremat tähelepanu õppejõudude inglise keele oskus, mis on viimaste aastate jooksul küll paranenud, kui siiski ebaühtlane ja tekitab raskusi mõne õppeaine sisu mõistmisel.

TVTB on suurte õpperühmadega ärandusele keskendunud õppekava, mille õpe viiakse vastavusse eestikeelse samalaadse õppekava omaga. Samuti on eesmärgiks seatud õppijaskonna mitmekesistamine, sest praegu domineerivad õppekaval soomlased. HAGM on oma valdkonna tuntud ja tunnustatud õppekava, mille tugevus põhineb eelkõige üle maailma tuntud õppejõududel.

Õppekavu juhivad programmijuhid, enamasti noored akadeemilised töötajad, kelle töömahust ligi 50% moodustab juhtimine. Programmijuhil on tihe side üliõpilastega, kellega toimuvad korralised vestlused õpingute alguses ja lõputöö kirjutamise perioodil. Intervjuudest selgus, et programmijuhid täidavad õppetöö suunajana mõlema õppekava juures suurt rolli. Iga õppeaasta alguses arutatakse õppejõududega muudatusi õppetöös ja ainete jaotust semestris.

Ülikool on seadnud üheks eesmärgiks õppejõudude professionaalsuse suurendamise. 2018. sügisel alustati hea õppejõu programmiga, mille raames tunnustatakse õppejõude ja antakse õpetamisoskuste arendamise grantide. Intervjueeritud õppejõud on aga ise selle programmi tõhususe suhtes võrdlemisi kriitilised, leides, et pigem tuleks kasuks kogemuste vahetamine kolleegidega. Iga

semestri alguses korraldatakse majandusteaduskonnas „Õpetamise päev“, kus käsitletakse mitmesuguseid aktuaalseid teemasid, nt õpetamise mitmekultuurilisus. Üldiselt leidsid eri osalised, et ülikool eraldab enesetäienduseks piisavalt vahendeid ja pakub rahvusvahelise mobiilsuse võimalusi. Ülikool pooldab ka mõtet, et vaba semestrit võiks kasutada rahvusvahelistumise edendamiseks, nt võiksid õppejõud läbida vaba semestri välisülikoolis.

Välisüliõpilaste arv on TalTechis viie aastaga kasvanud 6,2%-lt 14%-ni. Intervjueeritud üliõpilaste sõnul ületavad õppekavad üldjuhul nende ootusi. Kvaliteedi ja hinna suhet peeti paremaks kui nii mõneski tuntud välisülikoolis. Õpingutele eelneb nädal, mille jooksul saab ülevaate õppeaastast ja õppekorraldusest ning ülikoolist tervikuna. Välisüliõpilaste põhimure on seotud teoreetiliste ainete suure mahuga, samuti leitakse, et liialt palju kasutatakse kontrollivormina esseid, eriti HAGMi õppekaval. Positiivsena toodi esile, et hoolimata klassikaliste loengute ja esseede kirjutamise suurest mahust on sisu siiski huvitav. Mõlema õppekava välisüliõpilaste teine keskne mure on seotud rühmade suurusega: õppeklassidesse komplekteeritakse liialt suured rühmad, mis ei võimalda õppes aktiivselt osaleda. Intervjueeritud välisüliõpilased olid rahulolematud olukordadega, kus tunnid jäävad ära ja neid ei tehta hiljem järele (peamiselt HAGMi õppekaval, kus kasutatakse sessioonõpet). Samas on programmijuhi sõnul tegu üksikjuhtumitega, mida ei saa käsitleda laiema probleemina. Üliõpilased pidasid oluliseks, et ülikool toetab üliõpilaste kultuurilist ja sotsiaalset eneseteostust. Puudust tunti siiski võimalusest kasutada ruume õppetöövälisel, sh loengutevahelisel ajal.

Head tavad

- Õppetöös osalevad nii rahvusvaheliselt tunnustatud tippteadlased kui ka praktikud, kes toovad ülikooli oma professionaalseid teadmisi ja oskusi.
- Üliõpilased on rahul valitud õppekavadega, õppekavu peetakse kvaliteetseks.
- Rahvusvahelised õppekavad võimaldavad ka eestlastel õppida rahvusvahelises keskkonnas Eestis.

Soovitused

- Välisüliõpilaste keskne mure on, et õppeklassidesse komplekteeritakse liialt suured rühmad, mis ei võimalda õppes aktiivselt osaleda. Komisjon soovib katsetada suurtele rühmadele mõeldud aktiivõppemeetodeid, mis pakuksid igale õppijale võimalust teistest eristuda ja õppes aktiivsemalt osaleda.
- Rahvusvahelistel õppekavadel õppivate välisüliõpilaste seos kohalike üliõpilastega on praegu tagasihoidlik. Komisjon soovib otsida lisavõimalusi, et kohalikud ja välismaa üliõpilased õpiksid rohkem koos.

4.4 Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine

HAGMi magistriõppekaval on praktika 6 EAP ulatuses kõigile kohustuslik. TVTB õppekaval ei ole praktikat eraldi õppeainena ette nähtud, sest praktika õpiväljundid on kaetud teiste õppeainete omadega. Bakalaureuseõppekava programmijuhi ütluse kohaselt on kohustusliku praktika puudumine õppekaval osaliselt tingitud sellest, et õppekaval õpivad valdavalt välismaalased ja praktikakoha tagamine oleks korralduslikult raske. Siiski on õppekavaarenduses kohustusliku praktika teema üleval. Kuigi praktikat eraldi õppeainena ette nähtud ei ole, on üliõpilased sooritanud praktikat Erasmus+ üliõpilasvahetuses olles ja sellisel juhul on praktika lisatud vabaainete alla.

Väga paljud HAGMi magistriõppekava üliõpilastest kasutavad võimalust teha praktika välismaal. Mobiilsuskeskus pakub (välis)üliõpilastele selleks Erasmus+ stipendiumit. Välismaal praktikakohtade või õppimisvõimaluste leidmiseks korraldab ülikool ka üritust „Study Abroad Fair“, mis on mõeldud just välisüliõpilastele. Teaduskonnal on kavas hakata korraldama regulaarseid praktikalaatasid.

Peamised probleemid, mis on seotud välisüliõpilaste praktikavõimalustega, on tingitud välisüliõpilaste puudulikest eesti keele oskusest ja kohati ka tööandjate usaldamatusest välisüliõpilaste suhtes. Erasmus+ stipendiumi abil välismaale praktikale suundunud kolmandate riikide kodanikel on ette tulnud viisaprobleeme. Teisalt, 2018. aasta kevadel teaduskondades tehtud praktikaseire tulemusena selgus, et kuigi praktikakohtade valik on piiratud, ei ole välisüliõpilastel üldiselt probleeme praktikakoha leidmisega. Praktika läbitakse enamasti ettevõtetes, kus suhtluskeel on inglise keel. Esineb ka olukordi, kus üliõpilased soovivad sama praktikakohta ka teistele üliõpilastele.

Praktikaettevõtte esindajaga kohtumisel ilmnes, et tal puudub sisuline kontakt ülikooliga. Konkreetsetel juhtudel olid magistrandid leidnud praktikakoha ise ja sellele kandideerinud. Siiani pole praktikakoha esindajal olnud mingit kontakti ühegi TalTechi töötaja või õppekava esindajaga. Praktikaettevõtte esindaja pidas oluliseks praktikandi iseseisvust, samuti ülikooli tehtud eeltööd Eesti töökultuuri tutvustamisel ja välisüliõpilase ettevalmistamisel tööle asumiseks.

TalTechi veebilehel on õppekavade tutvustustes antud ülevaade tulevatest karjäärivõimalustest ja võimalikest tööandjatest, samuti on seal esitatud üliõpilaste tagasiside. Ülikoolis pakutakse keskselt karjäärinõustamisteenust. Majandusteaduskonna eestvedamisel korraldatakse teaduskonnapõhist vilistlasuuringut, et saada tagasisidet lõpetajate tööle rakendumise kohta ja teha järeldusi ka üksikute õppekavade kaupa. HAGMi õppekaval on lõpetanute hulk võrdlemisi väike (ca 70), mistõttu on pisteliselt jälgitud ka individuaalset karjääriteed. Samuti on bakalaureuseõppekava vilistlaste tööhõive kohta kogutud teavet pigem pisteliselt ja individuaalsel tasandil.

Head tavad

- Vaatlusel bakalaureuseõppekaval ei ole praktika kohustuslik, kuid üliõpilased on sooritanud praktika omal initsiatiivil, kasutades selleks Erasmus+ stipendiumit.
- Vaatlusel magistriõppekaval, kus praktika on kohustuslik, soositakse välisüliõpilaste puhul Erasmus+ praktika võimalusi.
- Edasiste koostöösuhete arendamisel on programmijuhid valmis olema ühenduslülilik praktikaettevõtete ja ülikooli vahel.

Soovitused

- Praktikaettevõtte esindajaga kohtumisel ilmnes, et tal puudub sisuline kontakt ülikooliga. Komisjon soovib HAGM õppekaval arendada ettevõtete ja praktikapartneritega sisulisemat koostööd ning otsida lisavõimalusi, kuidas valmistada välisüliõpilasi Eesti tööturule sisenemiseks paremini ette, nt korraldades infotunde. Kuna alates 2019. aastast vastu võetud üliõpilastel on bakalaureuseõppekavas praktika valikaine, siis muutub välisüliõpilaste ettevalmistamine praktikaks üha olulisemaks.
- Välisüliõpilaste praktikavõimalustega seotud põhiprobleemid on tihti tingitud sellest, et välisüliõpilastel on puudulikud kontaktid Eesti ettevõtetega ja nende eesti keele oskus on ebapiisav. Komisjon soovib leida lisavõimalusi kohalike ja välisüliõpilaste lõimimiseks, et välisüliõpilastel tekiks sel viisil ka rohkem kontakte kohaliku tööturuga. Välisüliõpilaste võrgustumisele kaasa aitamine on eriti oluline, kui nad kaaluvad peale ülikooli lõpetamist võimalust jääda Eestisse tööle.

4.5 Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid

TalTechi arengukavas on sätestatud, et kõigile soovijatele pakutakse eesti keele õpet. TalTechi eneseanalüüs näitab, et nende välisüliõpilaste arv, kes on läbinud ülikooli pakutud kursused ja omandanud keeletaseme A1/A2, on suurenenud. Külastusel selgus, et kui varem oli kohati probleemiks välisüliõpilaste suulise inglise keele oskus (kuigi sisseastumisel nõutakse inglise keele

oskust tasemel B2), siis alates 2018. aasta vastuvõtust on rahvusvahelise ärikorralduse bakalaureuseõppekaval rakendatud sisseastumisintervjuud, mis võimaldab hinnata üliõpilaste inglise keele taset. Sisseastumisintervjuude rakendamise tulemusena on ka õppejõudude rahulolu üliõpilaste keeletasemega suurenenud.

Peamine info, nagu akadeemiline kalender ja VÕTA reeglid, ning õppetööd puudutavad keskkonnad, nagu Moodle ja ÕIS, on inglise keeles kättesaadavad. Samuti pakutakse võõrkeelsetele töötajatele, sh õppejõududele, ingliskeelset üldinfot ülikooli kohta. Näiteks on uue töötaja infopäev inglise keeles, et viia uued töötajad juba tööleasumise alguses kurssi ülikoolis toimuvaga. Majandusteaduskonna töötajatele on Moodle'i keskkonnas olemas ingliskeelne info teaduskonna ja õppetöö kohta, samuti kõik ingliskeelsed dokumendid. Teaduskonna seminaridel, infotundidel, õpetamise päeval jt üritustel on samuti tagatud ingliskeelne info. Kuigi õppeprorektor ja majandusteaduskonna dekaan ütlesid, et õppejõududele pakutakse koolitusprogramme, mille eesmärk on aidata neil toime tulla näiteks mitmekultuurilise rühmaga või nõustada õppejõude erivajadustega üliõpilaste õpetamisel, siis õppejõudude sõnul on sellelaadsed koolitused pigem uus nähtus. Nende väitel on varasemate koolituste käigus pandud rõhku eelkõige administratiivsetele teemadele, nagu lõputööde juhendamine, plagiaadituvastussüsteemid, e-tugi. Seetõttu avaldasid õppejõud soovi, et ülikool pakuks neile uusi kvaliteetseid koolitusi, mis keskenduksid eelkõige pedagoogiliste oskuste arendamisele. Kuigi ülikooli tagasiside põhjal on ka varem korraldatud selliseid koolitusi, mille keskmes on pedagoogilised oskused, pole järelkult sellekohane info kõigi soovijateni jõudnud.

Rahvusvahelistele üliõpilastele pakutakse mitmesuguseid sisseelamisüritusi. Enne õppetöö algust korraldatakse uutele välisüliõpilastele ülikooli ja Eesti elu tutvustavad orientatsioonipäevad, kus jagatakse ka infot siseministeeriumi pakutavate koolituste kohta. Majandusteaduskond korraldab õppeaasta alguses õpingukorralduse kursused, kus osalevad vastava õppekava õppekonsultandid. Samuti on rahvusvahelistele üliõpilastele tagatud psühholoogiline, õppealane, finants- ja karjäärinõustamine, mida pakub osalt ka Help Desk. Nõustamise positiivse näitena tõi üks intervjuueeritud üliõpilane esile ülikoolipoolse nõustamise ka neile, kes soovivad tulla õpingute perioodiks Eestisse koos perega.

Kogu praktiline info on inglise keeles kättesaadav ülikooli veebilehel, samuti saab infot e-posti ja telefoni teel ning kohapealt. Loodud on nõustamiskeskus, kuhu üliõpilane saab pöörduda ükskõik millise probleemiga ning kust suunatakse ta vajaduse korral edasi õige inimese juurde. Inglise keeles pakutakse tudengi- ja karjäärinõustamist, erivajadustega üliõpilaste nõustamist, psühholoogilist ja finantsnõustamist. Majandusteaduskonnas on kõigile välisüliõpilastele (ca 800) määratud oma õppekonsultant, kes pakub konsultatsioone ja jagab infot inglise keeles. Kokku tegeleb dekanaadis ainult rahvusvaheliste üliõpilastega kaks konsultanti.

Raviteenuste info on kättesaadav ülikooli veebilehel ning selleteemaline esitlus tehakse ka õppeaasta alguses toimuvatel orientatsioonipäevadel, mille ülekannet on võimalik järelvaadata ülikooli veebilehel või YouTube'is. Lisaks sisaldavad esmast infot välisüliõpilastele jagatavad kogumikud „Student ABC“.

Majutusvõimalustest teavitatakse välisüliõpilasi infokirja kaudu, kust on võimalik saada lühiülevaade kogu protsessist. Kandidaatidele väljastatakse vahetult enne ühiselamusse kandideerimise perioodi algust e-kiri, milles antakse täpsemaid juhiseid, sh tähtaegade kohta. Intervjuude käigus selgus, et tihti soovivad üliõpilased leida elamiskohta väljaspool ülikoolilinnakut, kuid selle juures ülikool kahjuks abi ei paku.

Välisüliõpilaste aitamiseks ja paremaks integreerimiseks tegutseb ühendus ESN TalTech International Club, mis korraldab üritusi, nõustab üliõpilasi, sh tuutorisüsteemi kaudu. Intervjuude käigus selgus, et

majandusteaduskonna üliõpilaskogu ei tegele rahvusvaheliste üliõpilaste probleemidega ega nõusta neid, kuna nad on varasema sellesisulise tegevuse kohta saanud õppejõududelt negatiivset vastukaja. Seetõttu on nad probleemide lahendamisest teadlikult distantseerunud ja nii pole üliõpilasnõukogu ka kursis välisüliõpilaste probleemidega.

Head tavad

- Mitmetasandiline nõustamissüsteem, mis hõlmab nii psühholoogilist, karjääri- kui ka finantsnõustamist. Lisaks on loodud nõustamiskeskus, kuhu on üliõpilastel kõikide oma muredega võimalik pöörduda.
- Tunnustamist väärrib, et ülikool nõustab välisüliõpilasi, kes soovivad koos perega Eestisse tulla.

Soovitused

- Soovitame majandusteaduskonna üliõpilasnõukogul kaasata oma tegevusse rohkem rahvusvahelisi üliõpilasi, et tekitada suuremat sünergia kohalike ja rahvusvaheliste üliõpilaste vahel ja saada tervikpilt valdkonna üliõpilaste probleemidest ja vajadustest. Üliõpilasnõukogu võiks ka rahvusvahelisi üliõpilasi aktiivsemalt esindada. Kuigi kohalike ja rahvusvaheliste üliõpilaste probleemid võivad olla erinevad, on ühtne õppijaskonna esindamine oluline.
- Õppejõud avaldasid soovi uute kvaliteetsete koolituste järele, mis keskenduksid eelkõige pedagoogiliste oskuste arendamisele. Ülikool peaks pakkuma rohkem tuge õppejõududele, kes soovivad arendada oma pedagoogilisi oskusi ja toimetulekut eri kultuuriruumist pärit üliõpilastega.

5. Tallinna Ülikool

Sissejuhatus

Tallinna Ülikool (TLÜ) on suurim humanitaar- ja haridusteaduste valdkonnas kõrgharidust pakkuv ülikool Tallinnas. Ülikoolis on kuus instituuti, kaks kolledžit, viis tippkeskust ja kaheksa teaduskeskust. TLÜs õpib 2018/2019. õppeaastal 7180 üliõpilast. Välisüliõpilaste osakaal on viimasel viiel aastal kasvanud 3%-lt 11%-ni. TLÜs toimub 2017/2018. õppeaastal õppetöö 17 ingliskeelsel õppekaval, millest 6 on bakalaureusetaseme ja 11 magistritaseme õppekavad. Oma arengukavas on TLÜ sätestanud, et ingliskeelne õpe on loomulik osa õppetegevusest, ülikooli liikmed osalevad aktiivselt rahvusvahelises teadus- ja õpikogukonnas ning ülikoolis on kakskeelne info- ja töökeskkond.

Temaatilise hindamise valimisse kuulusid TLÜst kaks õppekava:

- Audiovisuaalne meedia, BA, kunstid (EHISE kood 80575);
- Kommunikatsioonijuhtimine, MA, ärimine ja haldus (EHISE kood 107824).

Mõlemad eelnimetatud õppekavad kuuluvad Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituudi alla (BFM). BFM pakub õpet kuuel õppekaval bakalaureuseõppes (sh kahel ingliskeelsel), ühel õppekaval rakenduskõrgharidusõppes, kaheksal õppekaval magistriõppes (sh kolmel ingliskeelsel) ja ühel õppekaval doktoriõppes.

5.1 Õppekavade avamine ja vastuvõtt

Ingliskeelsete õppekavade avamisel lähtutakse TLÜs õppekavade avamise üldisest korrast. Erinõudeid võõrkeelsete õppekavade avamiseks ei ole. Kui varem avati rahvusvahelisi õppekavu eelkõige kultuuriliselt mitmekesise õppekeskkonna loomise eesmärgil, siis nüüd on TLÜ õppeprorektori sõnul peamine otsustav tegur turusituatsioon ja potentsiaalsete maksvate üliõpilaste huvi. Praegu puudub TLÜ-l ka selge strateegia, millistest sihtriikidest rahvusvahelisi üliõpilasi oodatakse ning mis suunas soovitakse laieneda. Üksikud õppejõud mainisid küll oma eelistusi, nt soovi saada rohkem üliõpilasi Skandinaaviast või vaadata Kaukaasia või Läti suunas, kuid tervikstrateegiat pole välja töötatud. Ainuke rahvusvaheliste õppekavadega seotud erisus on kõigile õpetavatele õppejõududele kehtiv nõue osata inglise keelt vähemalt tasemel C1.

Välisüliõpilaskandidaatide vastuvõtt on arusaadavalt ja selgelt reguleeritud TLÜ üldistes vastuvõtutingimustes ja -korras. Dokumente saab esitada DreamApply keskkonnas. Vastuvõtu korraldamisel tehakse koostööd PPA ja ENIC/NARICuga, lisaks kasutab ülikool keerulisemate juhtumite korral migratsiooninõustajate abi. Programmijuhtide sõnul on praegune kandideerimise ajaraamistik rahvusvaheliste õppekavade jaoks liiga hiline, ja kuna mitmed teised riigid/kõrgkoolid annavad oma vastuvõtuotsustest palju varem teada, siis mõlemad programmid on kaotanud häid kandidaate just suhteliselt hilise vastuvõtu tõttu.

Audiovisuaalse meedia õppekava vastuvõtutingimused torkavad silma oma suure töömahuga. Peale üldiste kandideerimisnõuete (avaldus, haridust tõendavad dokumendid, keeletaset tõendav dokument, passikopia, avalduse menetlemise tasu 80 €) on sisseastumiseks vaja esitada ka CV ja portfoolio varasemate töödega. Veel tuleb üliõpilaskandidaatidel teha kirjalikud ülesanded (kolmes

etapis) ja läbida intervjuu komisjoniga. Intervjuu võib toimuda kas Skype'i teel või TLÜs kohapeal. Kuna kandideerimine õppekavale on palju aega ja pühendumist nõudev protsess, siis väga suur osa selle edukalt läbinud üliõpilasi tuleb ka reaalselt õppima. Praegu õppivatest üliõpilastest on ligi pooled pärit Eestist ja pooled välismaalt.

Kommunikatsioonijuhtimise õppekaval tuleb kandidaatidel peale üldiste dokumentide esitada ka motivatsioonikiri ja magistritöö kavand ning läbida intervjuu. Kuigi magistritöö kavandi esitamise nõue kehtestati alles hiljaaegu ehk 2018. aasta vastuvõtuks, siis juba järgmisest aastast plaanitakse sellest loobuda ning asendada see ühe akadeemilise artikli kirjaliku analüüsiga. Senise tagasiside põhjal selgus, et magistritöö kavandi loomine osutus paljudele kandidaatidele liiga keeruliseks ülesandeks. Iseäranis valmistas see raskusi kandidaatidele riikidest, kus esimese astme kõrghariduse omandamiseks ei pea tegema uurimistööd. Magistritöö kavandid kontrolliti üle ka plagiaadituvastussüsteemiga URKUND ja nii mitugi kandidaati kukkus selle tõttu juba kandideerimise algfaasis välja. Kuna sarnastel erialadel saab Eestis õppida ka eesti keeles ja tasuta, siis on palju tähtsam ülesanne leida piisavalt üliõpilasi, kes on valmis õpingute eest ise maksma. Programmijuhi sõnul pole kahel viimasel aastal magistriõppekavale asunud õppima ühtki Eesti üliõpilast.

Üliõpilased saavad peamise vastuvõtuinfo ülikooli ja Study in Estonia veebilehelt. Intervjueeritud välisüliõpilased põhjendasid õppekava valikut erinevalt. Leidus välisüliõpilasi, kelle jaoks oli valik juhuslik: nad otsisid põnevaid õppekavu riikides, kus oleks hea ja turvaline õppida ning elada. Oli ka selliseid välisüliõpilasi, kelle jaoks oli TLÜsse õppima tulek teadlik valik.

Head tavad

- Vaatlusalustel ingliskeelsetel õppekavadel on mitmeetapiline ja põhjalik vastuvõtusüsteem, mida vajaduse korral kohendatakse (nt magistritöö kavandi asendamine akadeemilise artikli analüüsiga).
- Enamik audiovisuaalse meedia õppekavale vastu võetud kandidaatidest tuleb ka reaalselt õppima.
- Audiovisuaalse meedia õppekaval on välismaalt ja Eestis pärit üliõpilasi proportsionaalselt (ca 50% : 50%).
- Õppejõududele on kehtestatud inglise keele miinimumtaseme nõue (C1).

Soovitused

- Praegu puudub TLÜ-l selge strateegia, mis sihtriikidest rahvusvahelisi üliõpilasi oodatakse ja mis suunas on plaanis laieneda. Komisjon soovib kaaluda võimalust arutada programmipõhiseid värbamisstrateegiaid/-põhimõtteid õppejõudude ja üliõpilastega, et selgitada välja, millised peaksid nende arvates olema uute võimalike üliõpilaste päritolupiirkonnad/profiilid. Paljud õppejõud ja üliõpilased oskavad oma kogemuse põhjal öelda, mis piirkondade üliõpilased rikastaksid nende klassiruumi, nt üliõpilased Skandinaaviast, Kaukaasiast, Baltikumist.
- Programmijuhtide sõnul jääb praegune ajaraamistik rahvusvahelistele õppekavadele kandideerimiseks liiga hiliseks. Komisjon soovib kõrgkoolil kaaluda ka lühemat või varem algavat/lõppevat kandideerimisperioodi, et potentsiaalsed üliõpilased saaksid varem vastuvõtuotsusest teada.

5.2 Õppe eest tasumine

Õppekavade õppetasu kinnitab TLÜ senat instituutide ettepanekul. Õppetasu (BFMi näitel) jagunevad järgmiselt: semestritasu, ainepunktitasu, juhendamistasu ja lõputöötasu. Õppetasu defineerib TLÜ kui õppekulude hüvitamist, mida reguleerib väga põhjalikult TLÜ õppekorralduse eeskiri, mis on olemas ka inglise keeles. Õppekulud hüvitatakse semestritasu alusel õppekava

nominaalkestuse semestrite arvule vastav arv kordi. Täiskoormusega õppival üliõpilasel on õigus võtta õppekava nominaalkestuse jooksul omal soovil õppekavasse mittekuuluvaid õppeaineid, maksmata nende eest lisatasu. Üliõpilased, kes peavad ainekursust kordama, saavad seda teha tasuta nominaalaja ja kahe lisasemestri jooksul. Õppetasu korraldus on mitmetahuline ja pigem keeruline.

TLÜ võõrkeelsetel õppekavadel õppimine on tasuline nii kohalikele kui ka välisüliõpilastele. Üliõpilasel on võimalik õppida tasuta või vähendatud tasu eest tänu stipendiumitele. Näiteks saab osa välisüliõpilasi kandideerida välisministeeriumi stipendiumile või Dora stipendiumile.

Õppekorralduseeskirja järgi võib semestritasu alusel õppivatele üliõpilastele teha õppekulude hüvitamisel soodustusi akadeemilises üksuses kinnitatud korra alusel. BFMis on heade õpitulemustega üliõpilastel võimalik taotleda ülikoolilt ka õppekulude hüvitamist või loometegevuse toetuse stipendiumi, mis on reguleeritud vastava statuudiga.

Õppemaksu tasumiseks on üliõpilasel sõltumata päritoluriigist võimalik valida eri maksegraafikute vahel: A – kogu õppeaasta korraga tasumine; B – semestritasu ühekordne makse; C – igakuine makse. Üliõpilasel on põhjendatud juhul võimalik ka maksetähtaega pikendada. Eesti kõrgkoolide seas pigem erandliku praktikana nõutakse TLÜs alates 2018. aastal sisseastunudelt välisõppesse siirdumisel õppekulude hüvitamist 50% ulatuses semestritasult juhul, kui üliõpilane ei registreeri end samal semestril ühegi TLÜ õppeaine kuulajaks ja/või lõputöö kaitsjaks ja/või lõpueksami sooritajaks (nendel juhtudel nõutakse õppetasu 100% ulatuses).

Vestlusel osalenud juhtkonna esindajate ja õppejõudude hinnangul on õppekavade hind (bakalaureuseõppes 4000 € aastas ja magistriõppes 3600 € aastas) püsinud muutumatuna aastaid, olles samas saavutanud oma ülemise piiri ja olles ühtlasi üks kõrgemaid TLÜs (magistriõppe madalaim õppetasu on õppekaval „Anthropology, Estonian studies, Literature, Visual Culture and Film Studies“ – 1660 € aastas ja kalleim õppetasu õppekaval „Educational Innovation and Leadership“ – 4500 € aastas). Samas, võrreldes Euroopa ja Põhjamaade sarnaste õppekavadega on hind madal. Komisjoni küsimusele, kas maailma mastaabis õppekavade suhteliselt madalad hinnad ei pane välisüliõpilasi kahtlema õppetöö kvaliteedis, vastasid programmijuhid, et nii BFM tervikuna kui ka vaatluse all olevad õppekavad eraldi on piirkonnas hea mainega. Teisalt on nii TLÜ eneseanalüüsiraporti järgi kui ka õppejõude endi hinnangul BFMi õppekavade hind Eesti üliõpilase jaoks juba väga kõrge, mis tegelikult dikteeribki õppekava lõpliku hinnataseme. Väheoluline pole ka fakt, et õppekulude tähtjaks hüvitamata jätmine oli aastatel 2013–2015 võõrkeelsete õppekavade üliõpilaste sageduselt teine eksmatrikuleerimise põhjuseid.

TLÜ külastusel saadud info põhjal on probleemiks ka elamislubadega üliõpilaste kohale saabumine ja nende maksevõimekus. TLÜ esindajate väitel ei ole seni välisüliõpilastelt kogu semestri- või aastatasu ette küsitud. Arvestades TLÜs tehtud analüüsi maksegraafikute ja eksmatrikuleerimise põhjuste seoste kohta (samuti nominaalajaga lõpetamise kohta), kaalutakse edaspidi kogu semestri- või aastatasu etteküsimist eelkõige elamislube vajavatelt välisüliõpilastelt.

Kõik osalised, sh üliõpilased, kinnitasid, et TLÜ jagatud info õppetasu kohta nii vastuvõtuperioodil kui ka õpingute jooksul on olnud arusaadav ja selge. Ainukese vastupidise näitena tõid üliõpilased esile Eesti elukalliduse tasemed, mida on kirjeldatud TLÜ veebilehel ja mida välisüliõpilased ei pea ajakohaseks. Eesti elukallidus olevat oluliselt suurem.

Head tavad

- TLÜ pakub oma välisüliõpilastele paindlikke maksegraafikuid.
- TLÜ õppekorralduseeskirjas on õppekulude hüvitamist puudutav osa väga detailselt lahti kirjutatud.

- Üliõpilaste jaoks on info õppetasude kohta selge, vajaduse korral on neile abiks hästi toimiv õppenõustajate süsteem.
- Täiskoormusega õppival üliõpilasel on õigus võtta õppekava nominaalkestuse jooksul oma huvidele vastavaid õppekavasse mittekuuluvaid õppeaineid, ilma et nad peaks selle eest lisaks maksma.

Soovitused

- TLÜ defineerib oma ametlikes dokumentides õppetasu kui õppekulude hüvitamist. Kuna üldjuhul kasutavad Eesti kõrgkoolid termineid õppetasu, õppemaks vms, siis soovitab komisjon kaaluda ka TLÜ-l samade terminite kasutamist, et vähendada õppekulude hüvitamise puhul väärtõlgendamise võimalusi.
- Kõrgkooli jaoks on probleem, kui elamislubadega üliõpilased ei saabu kohale või nad ei ole suutelised maksma õppetasu. Seetõttu soovitab komisjon kaaluda võimalust küsida elamisluube vajavatelt välisüliõpilastelt kogu semestri (või ka terve aasta) õppetasu ette.
- Praegune TLÜ õppetasude korraldus on väga mitmetahuline ja keeruline. Õppetasude korraldamisel on soovitatav rakendada lihtsamat ja üliõpilastele kergemini mõistetavat süsteemi.

5.3 Õppimine ja õpetamine

BFM asub TLÜ linnaku Nova majas, kus on mugavad loengu- ja seminariruumid, raamatukogu, kinosaal, telestuudio ja rohkelt ruumi üliõpilastele töötamiseks ja vaba aja veetmiseks. BFMil on kõrgetasemeline tehniline baas, mis katab valdkonna vajadused ja võimaldab teha õppetööd nõutud tehnilisel tasemel. Samuti on see võimalusi teha koostööd ettevõtetega, kellega on instituudi üliõpilased kokku puutunud nii praktilal kui ka praktikavälistes projektides. Lisaks korraldab BFM kõikvõimalikke filmi, meedia, kunsti ja sõnumi visualiseerimisega seotud täiendkoolitusi ja seminare, tugevdades seeläbi eriala kompetentsikeskuse kuvandit. Kõigi osaliste sõnul valitseb BFMis loominguline ja toetav atmosfäär.

BFMi õppetöös suunatakse üliõpilasi lahendama probleeme uuenduslikul viisil, rakendades nii kriitilist mõtlemist, teaduspõhist käsitlust kui ka loomingulisust. Arutelud õppejõudude, praktikajuhendajate ja üliõpilastega tõendasid, et erinevad praktilised õppetöö vormid (seminarid, rühmatööd, praktilised ja loomingulised ülesanded töö ja õppehoones jne) sobivad nii õppekavade vormi kui ka sisuga. Valikainetena saab võtta eri taseme kursusi teistest akadeemilistest üksustest ja ka teistest ülikoolidest, kuigi seda võimalust väga tihti ei kasutata. Põhimõtteliselt saavad üliõpilased luua paljuski oma isiklikele vajadustele ja eelistustele vastava õppekava.

Uuenduslik üleülikooliline kohustuslik aine „Erialasid lõimiv uuendus“ ehk ELU võimaldab eri erialade üliõpilastel koostöös juhendajatega ellu viia interdistsiplinaarseid projekte mõnel endale huvipakkuval teemal. Projekti rühma moodustavad 6–8 üliõpilast vähemalt kolmelt erialalt. Sellega toetatakse üliõpilaste üldpädevuste ja koostööoskuste süvendamist ning inter- ja transdistsiplinaarset koostööd instituutide vahel, teiste ülikoolidega ja ka väljaspool akadeemiat. Kohtumisel osalenud õppejõudude ja üliõpilaste tagasiside uuele õppeainele oli reserveeritult positiivne. Leiti, et selline uus õppeviis vajab rohkem aega sissetöötamiseks.

Üldjuhul õpivad õpperühmades koos nii kohalikud kui ka välisüliõpilased, kellel on erinev keele- ja kultuuritaust. Tihti avalduvad rahvuslikud eripärad tunnist osavõtmise aktiivsuses, iseseisvuse määras jm. Loomingulistel erialadel pakuvad eripärased kultuurilised taustsüsteemid huvitavaid õppeülesannete lahenduskäike. Kuigi vaatluse all olevatel õppekavadel õpib välisüliõpilasi eri riikidest ja maailma eri piirkondadest, soovisid mitmed intervjueeritavad näha õppijaskonna seas veelgi suuremat variatiivsust.

Vestlusel õppejõudude ja üliõpilastega peeti oluliseks, et õpperühmades oleks nii Eesti kui ka eri riikide esindajaid. Rahvuslikult mitmekesisest õpperühma käsitatakse õppeprotsessi kvaliteedi parandajana. Enamasti on kohalik üliõpilane veidi rohkem kokku puutunud ka erialase tööga ning toob õppeprotsessi reaalseid töösituatsioone ja aspekte. Samuti pakub selline koostöö välisüliõpilastele väärtuslikke praktilisi kontakte. Seetõttu on eriti kommunikatsioonijuhtimise õppekaval oluline leida endale tulevikus kohalikke üliõpilasi.

Välismaale õppima ja praktikale minekuks on eri võimalusi, millest kõige sagedamini kasutatakse Erasmus+ programmi. Kommunikatsioonijuhtimise üliõpilaste osalemine välisõpingutes moodustab keskmiselt 18% ja audiovisuaalse meedia üliõpilaste osalemine keskmiselt 26% instituudi üliõpilasvahetusest. Põhiline ajend välisõppesse minekuks on võimalus võtta teistsuguseid õppeaineid, teha praktikat, kasutada uusi õppimis- ja õpetamise meetodeid ning laiendada professionaalset tutvusvõrgustikku.

Senine õppekavaarendus on olnud tõhus ja paindlik. Arvesse võetakse õppejõudude, eriala praktikute ja üliõpilaste vajadusi ning ettepanekuid. Õppekavad on nii üliõpilaste kui ka õppejõudude meelest pigem uuenduslikud ja inspireerivad. Erialased praktilised tööd võimaldavad üliõpilastel puutuda kokku praktilise elu raskustega kogu õpingute vältel nii riigisisestes kui ka rahvusvahelistes projektides. Ka praktikajuhendajad ja potentsiaalsed tööandjad olid pigem rahul üliõpilaste erialase ettevalmistusega ja nende võimega tööolukordades toime tulla. Samas on seni olnud probleemiks praktikakohtade puudus, seda eriti kommunikatsioonijuhtimise õppekaval, kus eesti keele oskus on paljudes potentsiaalsetes praktikakohtades vajalik.

Kõnealuste õppekavade õppejõudude taust on mitmekesine. Kuna nad on olnud või on endiselt aktiivsed praktikud, toetab nende pidev kutsepraktika õpetamispädevusi. Suhtlus õppejõududega on tihe ja informaalne ning nad rakendavad individuaalset juhendamist, mis hoiab üliõpilased motiveerituna. Üliõpilaste sõnul on õppejõud avatud üliõpilaste tagasisidele ja nõus arvestama sellega õppeplaan tehes. TLÜ peab oluliseks õppejõudude enesearengut ja õppimist. Samas leidsid välisõppejõud, et neile pakutavaid toetus- ja arenguvõimalusi võiks olla rohkem. See puudutab eriti inglise keeles pakutavaid tugikursusi (nt didaktika, õppemeetodid, ülikooli infosüsteemid, konfliktide lahendamine, mitmekultuurilises keskkonnas õpetamine), millest nad tundsid puudust. Kuigi ülikool pakub õppejõududele mitmesuguseid koolitusi, mis aitavad neil õppetöös paremini toime tulla, on need kursused tihti kas eesti keeles või pakutakse neid liiga harva.

Head tavad

- Üliõpilaste rahulolu õppekavadega on suur. Õppetöö on hästi korraldatud, tugistruktuurid pakuvad piisavat abi. Kõik küsitletud osalised peavad õppekavu aja- ja asjakohaseks.
- Ülikoolis on loodud toetav ja võimalusterohke õpikeskkond, milles üliõpilaste aktiivsus ja loomingulisus saab avalduda.
- Üliõpilased tunnevad, et nende soove võetakse tõsiselt ja neid kaasatakse õppekava otsustusprotsessidesse.
- Õppejõud on aktiivsed praktikud, kes kasutavad oma professionaalseid teadmisi ja oskusi ka õppetöös.

Soovitused

- Välisõppejõud tunnistasid, et neile pakutavaid toetus- ja arenguvõimalusi võiks olla rohkem. Eriti puudutab see õppetööd toetavaid kursusi, mida pakutakse inglise keeles. Komisjon soovib otsida lisavõimalusi koostööks teiste ülikoolidega, et pakkuda eri kõrgkoolides töötavatele rahvusvahelistele õppejõududele õppetööd toetavaid kursusi.
- Kuigi vaatluse all olevatel õppekavadel õpib välisüliõpilasi eri riikidest ja piirkondadest üle maailma, soovisid mitmed intervjuueeritavad näha õppijaskonna seas veelgi suuremat variatiivsust. Õppekeskkonna mitmekesistamiseks on soovitatav seada kindlad eesmärgid,

mis riikides (nt naaberriikides ja Põhjamaades) võiks turundustegevust tõhustada, ning planeerida selle järgi ka turundustegevusi.

5.4 Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine

Praktika on 6 EAP mahus kohustuslik nii bakalaureuse- kui ka magistriõppes. Peamine abiline praktika koordineerimisel on BFMi õppekonsultant, kuigi alates 2017. aasta lõpust töötab BFMis ka praktikakoordinaator. Tema ülesanne on eri õppekavade praktikakorralduse väljaselgitamine ja ühtlustamine ning üliõpilaste ja praktika eest vastutavate õppejõudude nõustamine. Samas õppejõudude hinnangul ei saa praktikakoordinaator välisüliõpilasi tegelikult eriti aidata, sest tema hallatav võrgustik hõlmab peamiselt Eestit, kus üldjuhul eeldatakse eesti keele oskust.

Välisõppejõudude hinnangul võiks praktikat asendada ka eri projektid ehk praktika tähendus võiks olla palju laiem. Praegu on praktikat võimalik teha ka Erasmus+ raames välismaal. Lähiriikide (nt Läti) üliõpilased plaanisid praktikat sooritada oma koduriigis. Mõnel juhul praktikat ka tasustatakse, kuid see sõltub konkreetsest ülesandest ja vastutuselast. Samas tunnistasid mitu välisüliõpilast, et kuigi neil oli või on raske praktikat teha, on neil Eestis töökoht juba olemas.

Praktikaettevõtete esindajate hinnangul on senine koostöö kõrgkooliga olnud väga positiivne: nad on pidevalt olnud seotud nii õppetöö läbiviimise kui ka praktikakohtade võimaldamisega.

Praktikaettevõtete esindajad mainisid, et nad sooviksid kasutada võimalust rakendada samu üliõpilasi pikemaks perioodiks või hooajaks, nt terveks suveks või mitmel järjestikusel aastal. Sel moel toimiks koostöö nende ja kõrgkooli vahel veelgi paremini.

Siiani pole BFM seadnud eraldi eesmärgiks valmistada välismaalastest üliõpilasi just Eestis töötamiseks ette, kuna õpet on pakutud globaalse tööturu vajadustest lähtudes. Ka ülikool ise ei tee keskselt lõpetajate tööle rakendumise kohta täpsemaid analüüse. Tugistruktuuri töötjad ja õppejõud ootavad pigem seda, et lõpetajad lähevad tagasi oma koduriiki ja loovad seal oma tegevusvaldkonna/koolkonna, mis aitab ka eesti kultuuril/maailmanägemusel levida. Eestisse on tööle jäänud eelkõige lähiriikide (Läti) lõpetajaid. Küll aga tegeleb BFM vilistlastega sel viisil, et proovib neid jõudu mööda rakendada n-ö saadikutena, kes turundaksid TLÜd nii Eestis kui ka välismaal.

TLÜ õppejõududelt ja tugistruktuuri töötajatelt kuulnud info põhjal on välismaalastel, nt kommunikatsioonijuhtimise õppekava lõpetajatel, väga keeruline jääda pärast lõpetamist Eestisse tööle eelkõige seetõttu, et enamik ametikohti eeldab eesti keele oskust. Seetõttu plaanib BFM ka üleülikoolilist arutelu selle üle, kas lisada ingliskeelsetesse õppekavadesse eesti keele ja kultuuri õpe kohustusliku ainenä. Samal ajal on võõrkeelsete õppejõudude tagasiside põhjal eesti keele õpe ühe semestri ulatuses suhteliselt väikese väärtusega. Kui see muudatus teha, siis nad soovivad laiendada õpet terve õppeperioodi peale.

Tagasiside põhjal võib öelda, et magistriõppekava üliõpilased oleksid hea meelega nõus jääma mõneks ajaks Eestisse tööle, kui nad leiaksid töökoha. Bakalaureuseõppe üliõpilaste seas domineeris soov jätkata magistriõppes kusagil mujal riigis, kuigi nad hindaksid väga kõrgelt ka vahepealset töökogemust ükskõik millises riigis. Ka praktikaettevõtete esindajate väitel pole kooli kaudu keegi välismaalastest neile tööle tulnud. Samas võtaksid nad hea meelega välismaalasi tööle, kuna teatud tele- ja filmivaldkonnad ei eelda eesti keele oskust. Teisalt tunnistasid ka praktikaettevõtete esindajad, et on valdkondi, kus on vaja väga heal tasemel eesti keele oskust ja eesti kultuuri tunnetamist.

Head tavad

- Kõrgkoolil on tihe koostöö praktikaettevõtete esindajatega, kellest osa osaleb ka külalisõppejõududena õppetöös. See tagab, et praktikaettevõtete esindajad on väga hästi kursis nii ülikooli kui ka üliõpilaste tegemistega.

- Vaatlusalused õppekavad on praktikakoha valiku suhtes väga paindlikud (Erasmus+, koduriik, oma töökoht jne).
- TLÜ-l ja õppekavadel on hea kontakt vilistlaste võrgustikuga, mis toetab praeguseid üliõpilasi nii praktika- kui ka töökohtade leidmisel.

Soovitused

- Välisüliõpilastel on raske leida piisaval hulgal praktikakohti Eestis. Komisjon soovib tutvustada senisest veelgi enam võimalusi teha välispraktikat nii Erasmus+ raames kui kolmandate riikide üliõpilaste puhul ka üliõpilase enda koduriigis. Samuti võiks kaaluda võimalust arvestada välisüliõpilaste praktika alternatiivina osalemist TLÜ koostööprojektides TLÜ kui organisatsiooni tegevustes, mis tooks praktika kõrgkoolile lähemale.
- Üks suurimaid probleeme välisüliõpilaste praktika korraldamisel on see, et üliõpilaste tutvusringi kuulub väga vähe Eesti ettevõtteid või puudub selline kontaktivõrgustik sootuks. Komisjon soovib otsida lisavõimalusi, kuidas soodustada kohalike ja välisüliõpilaste lõimumist õppetöö raames, võimaldades sel viisil välisüliõpilastel luua rohkem kontakte ka kohaliku tööturuga.

5.5 Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid

Välisüliõpilastel on võimalik juba enne Eestisse saabumist võtta ühendust tudengisaadikute või tuutoritega, kelle abil saab ettekujutuse nii Eesti elust üldiselt kui ka ülikooli elust kitsamalt. TLÜs ei korraldata välisüliõpilastele tasanduskursusi, kuid soovijad saavad osaleda TLÜ suve- ja talvekoolis, mis selle vajaduse osaliselt katavad. Samas korraldatakse iga õppeaasta alguses uutele välisüliõpilastele informatiivne eelnädal. Aastatel 2016–2017 on välisõppejõududele pakutud ka koolitust „Welcome Training for International Staff“. Külalastatud kõrgkoolidest suunavad TLÜ ja TalTech välisõppejõud üldjuhul ka siseministeeriumi korraldatavatele kohanemisprogrammi koolitustele.

Peale õppenõustamise pakub TLÜ kõigile üliõpilastele psühholoogilist ja karjäärinõustamist. Kõik nõustajad on võimelised nõustama kolmes keeles: eesti, vene ja inglise keeles. Info nõustamise kohta on ülikooli veebilehelt lihtsasti leitav, kuigi kõik lingid tugipersonaliga kontakteerumiseks ei tööta. Lisaks pakutakse tuge erivajadustega üliõpilastele. Intervjuude käigus selgus, et hoolimata pakutud teenustest tundsid välisüliõpilased puudust pidevast tuutorlusest. Ülikooli sõnul on tuutorlussüsteem küll olemas, kuid üliõpilaste teadlikkus sellest varieerub.

TLÜ panustab palju nõustamis- ja teavitustöösse, mis on seotud majutusvõimalustega, kuna majutuskohi napib. Vaatluse käigus ilmnis probleemina, et rahvusvahelistel üliõpilastel jääb peale sisseastumiskatsete tulemuste teadasaamist väga vähe aega, et leida endale sobiv majutuskohi, kui ühiselamus kohti ei ole. Üliõpilased avaldasid muret, et üüriturul on keeruline alternatiivset elukohta leida, kui puudub kontaktivõrgustik. Seetõttu oleks suurem ülikoolipoolne abi väga teretulnud.

Ka raviteenuste kasutamisel on esinenud probleeme nii üliõpilastel kui ka töötajatel. Ülikool edastab neile küll inglise keeles teenuseid pakkuvate erakliinikute ja -arstide kontaktinfo, kuid üliõpilased tunnevad end arstiabi korraldamisel siiski üksi jäetuna. Arsti leidmine on paljuski iga välisüliõpilase ja õppejõu enda ülesanne. Intervjueeritavate sõnul on kõige raskem saada kohta inglise keelt kõneleva perearsti nimistus. Kuna see probleem puudutab kõigi kõrgkoolide välisüliõpilasi, siis on vajalik ka kõigi kaasatud osaliste koostöö riigi tasandil.

Ülikooli peamised alusdokumendid on kättesaadavad ingliskeelsetena. Õppeinfosüsteem on kakskeelne, kuid seal on siiski teatud hulk sõnu ainult eestikeelsed. Vaatluse käigus ilmnis ka probleem ülikooli dokumendihalduse keskkonna Webdesktopiga, mis on vältimatu osa õppejõu tööst, kuid see on suures osas vaid eestikeelne.

Kõigil on vabaainetena võimalik õppida vajalikke keeli (eesti keele õpe tasemetel A1–C1 ning inglise keele õpe tasemetel A2–C1). Eesti keele õppimise võimalus on tagatud ka õppejõududele, sh individuaalse keeleõppe näol. Kohtumisel tõstasid õppejõud aga vajaduse ingliskeelsete täiendkoolituste järele, kuna ülikool pakub peamiselt eestikeelseid koolitusi (ingliskeelsete osalejate väikese arvu tõttu). Seevastu üliõpilased leidsid, et õppejõud on üldjuhul väga professionaalsed (tunnevad eriala, oskavad korraldada rühmatöid jne), kuid nende keeleoskus on väga erinev. Sama mainisid ka õppejõud üliõpilaste kohta, sest pea igal kursusel on üliõpilasi, kelle suuline keeleoskus ei vasta oodatud tasemele. Kesisema keeleoskusega kandidaadi vastuvõtmine on sageli teadlik otsus, mille teeb vastuvõtukomisjon sisseastumisprotsessi käigus, sest esmajärjekorras hinnatakse üliõpilaste loomingulist potentsiaali.

Rahvusvahelised üliõpilased on kaasatud üliõpilasnõukogu tegevustesse. Ülikoolil on ka tihe koostöö Erasmus Student Networkiga, kes korraldab välisüliõpilastele üritusi, mis täidavad tihti ka kultuurilise lõimumise eesmärki. Samas selgus vestluste käigus, et rahvusvahelised üliõpilased sooviksid rohkem suhelda kohalike üliõpilastega just õppetöö raames.

Üldjuhul valitseb üliõpilaste seas entusiastlik ja koostöine hoiak. Nii kohalikud kui ka rahvusvahelised üliõpilased hindavad head kontakti õppejõududega ja tugevat kogukonnatunnet. Näiteks audiovisuaalse meedia õppekava programminõukogu on arutanud üliõpilaste soovi tegeleda rohkem filmivaldkonnaga, mille tulemusel ongi suurendatud filmiõppe mahtu. Üliõpilased tunnetavad, et nende arvamustega arvestatakse ja nad on kaasatud arendustegevusse. Nad hindavad kõrgelt ka võimalust teha loomingulistes töodes koostööd Eesti parimate professionaalidega (näitlejad, valdkonna tipp-ettevõtted jms). See on võimalik tänu Eesti väikesele, ent tugevale erialasele kogukonnale ja toetavatele õppejõududele, kellega tekib tihti avatud kollegiaalne suhe.

Head tavad

- Tunnustust väärivad mitmesuguste nõustamisteenuste pakkumine, mida väärtustavad ka rahvusvahelised üliõpilased.
- Üliõpilased on kaasatud üliõpilasesindajate töösse ja õppekavaarendusse.

Soovitused

- TLÜ õppeinfosüsteem on küll kakskeelne, kuid ka ingliskeelses versioonis on teatud hulk sõnu ainult eestikeelsed. Oluline on, et tööks vajalikud keskkonnad oleksid välisõppejõududele täiesti, mitte ainult osaliselt arusaadavad ja nad saaksid neid mugavalt kasutada (nt Webdesktop).
- Välisõppejõudude seas on suur nõudlus ingliskeelsete täiendkoolituste järele. Neid koolitusi oleks mõistlik korraldada koostöös teiste kõrgkoolidega, et saada kokku vajalik arv osalejaid.
- Ülikoolil on olemas välistuutorite süsteem, kuid üliõpilaste teadlikkus sellest on varieeruv. Soovitav on tutvustada tuutorlussüsteemi välisüliõpilastele aktiivsemalt, et kõigil soovijatel oleks võimalustest hea ülevaade.

6. Tartu Ülikool

Sissejuhatus

Tartu Ülikool (TÜ) on Eesti suurim ja vanim avalik-õiguslik ülikool. TÜ pakub 2018/2019. õppeaastal õpet 56 bakalaureuse-, 68 magistri- ja 33 doktoriõppekava alusel. TÜs õpib 2018/2019. õppeaastal 12 902 üliõpilast. Välisüliõpilaste osakaal on viimasel viiel aastal kasvanud 3%-lt 10%-ni. TÜs toimub 2018/2019. õppeaastal õpe 27 ingliskeelsel õppekaval: 3 õppekaval bakalaureuse ja rakenduskõrgharidusõppes ning 24 õppekaval magistri- ja integreeritud õppes.

Ülikooli arengueesmärgid rahvusvahelises teadus- ja haridusruumis, sh rahvusvahelistumise eesmärgid ja tegevussuunad, on sõnastatud TÜ arengukavas aastateks 2015–2020, Arengukava täitmist jälgitakse 18 võtmenäitaja kaudu, mh ingliskeelsete õppekavade osakaal esimeses ja teises õppeastmes. Ülikooli siht on viia see osakaal 25%-ni. 2017. aastal oli see näitaja 20,2%.

Temaatilise hindamise valimisse kuulusid järgmised TÜ õppekavad:

- arstiteadus, INT, meditsiiniteaduste valdkond (EHISe kood 118617);
- Euroopa Liidu – Venemaa uuringud (83324), MA, Johan Skytte poliitikauuringute instituut, sotsiaalteaduste valdkond (EHISe kood 83324);
- filosoofia, MA, filosoofia ja semiootika instituut, humanitaarteaduste ja kunstide valdkond (EHISe kood 125597);
- informaatika, MA, arvutiteaduste instituut, loodus- ja täppisteaduste valdkond (EHISe kood 129537);
- rahvusvahelised suhted ja regiooni uuringud, MA, Johan Skytte poliitikauuringute instituut, sotsiaalteaduste valdkond (EHISe kood 129657).

6.1 Õppekavade avamine ja vastuvõtt

TÜ õppeprorektori sõnul on ülikoolil rahvusvaheliste õppekavade avamisega kanda eri rolle. Näiteks on erialasid, kus välisõppurid aitavad korvata eesti üliõpilaste puudust ning konkreetset eriala elus hoida. Samas on mõnel õppekaval võimalik välisõppejõududega leevendada eesti õppejõude nappust ning tagada hea õppekvaliteet ja piisav õppejõudude järelkasv. Ülikool tunneb kohustust jagada maailmale oma häid teadmisi aladel, kus on olemas unikaalsed pädevused. Osa ingliskeelseid õppekavu (nt ühiskonnateadused) on mõeldud õppijatele idapoolsetest riikidest (nt Ukrainast, Gruusiast), et pakkuda arenguabi. Lisaks on Eesti tööturuvajadusi toetavad õppekavad (nt IT) ja võõrkeelsed õppekavad, mis on loodud turu nõudlusest lähtudes (nt arstiõpe).

Ülikoolis tervikuna ei jagune välisüliõpilased ühtlaselt. Kõige rahvusvahelisem on praegu doktoriõpe, kus vastuvõttust ligikaudu kolmandiku moodustavad välismaalased.

Ülikooli juhtide hinnangul võiks välisüliõpilasi olla kuni 20%, aga seisukohad on ülikooli sees erinevad. Õppekavajuhtide ja tugistruktuuri esindajate vestluses ilmnes, et üliõpilaste arvu kasvu takistab mõnel erialal ruumipuudus, millele loodetakse küll lähiajal lahendust leida, ning ka õppejõudude puudus või ülekoormus.

Tugistruktuuride töötajate hinnangul on viimastel aastatel turundus olnud edukas. Ülikoolis on küll kokku lepitud peamised sihtriigid, keda ka turundamisel silmas peetakse, kuid tegelikkus on mõnevõrra teistsugune. Kõige mõjusam tundub olevat inimeselt inimesele turundus. Seda teevad

näiteks edukalt soomlastest arstiteaduskonna lõpetajad, aga vastuvõtule aitab kaasa ka Eesti arstide läbilöögivõime Soome tööturul.

Ülikooli eneseanalüüsi põhjal ootavad õppekavade esindajad, et õppekavu reklaamitaks õppekava seisukohalt loogilistes sihtriikides, sh lähiriikides. Filosoofia õppekava esindajate hinnangul on sisseastujate hulgas alaesindatud teised Balti riigid, Ukraina ja Valgevene. Informaatika erialal on head kandidaadid Ukrainast ja Gruusiast ning hiljuti on lisandunud ka Egiptus. Skytte instituudil on oma turundusmeeskond, kaasatud on nii sotsiaalmeediakanalid kui ka vilistlased (Student Ambassadors projekt). Nende arvates on üks olulisimaid turunduskomponente suhtlus potentsiaalsete kandidaatidega ning päringutele kiire ja sisukas vastamine.

Vastuvõtuga seotud töötajad, prorektor ja õppejõud nentisid, et hea üliõpilaskandidaat on universaalne ning tema tase ei sõltu kodakondsusest. Ülikool on püüdnud kehtestada vastuvõtutingimused selliselt, et need oleksid võimalikult paindlikud ja sobivad eri riikide kandidaatidele.

Ülikooli eneseanalüüsist selgub, et keeruka olukorra on tekitanud Eesti avalikkuse vastuseis ingliskeelsetele õppekavadele. Filosoofia õppekava esindajate hinnangul toimib selline meediakajastus antireklaamina ja peletab head kandidaadid Eestist eemale. Ülikool ootab rahvusvahelistumise väärtustamist ka ühiskonnalt. Filosoofia eriala esindajate hinnangul on kakskeelsus ja rahvusvaheline keskkond ka kohalike üliõpilaste jaoks pigem õppekava tugev, mitte nõrk külge. Seda kinnitab ka filosoofia eriala ainuke intervjuueeritud eestlasest üliõpilane.

Ülikooli eneseanalüüsiaruande põhjal on TÜ koostöö PPAga olnud väga tihe ja konstruktiivne. PPA-le on antud regulaarselt tagasisidet selle kohta, kuidas tõhustada välisüliõpilaste dokumentatsiooni menetlemist, sh ühtlustada üliõpilaste viisa ja elamisloa protsessi. Eneseanalüüs on märgitud, et PPA ingliskeelse veebilehe info pole piisavalt detailne ega ajakohane, mistõttu on TÜ koostanud veebilehe, kus selgitatakse riiki sisenemiseks ja õppimiseks vajalike dokumentide taotlemise protseduuri ning dokumentidele esitatavaid nõudeid. Lisaks nõustab ülikool nendes küsimustes ka juba kohale jõudnud välisüliõpilasi, pakkudes sellega PPA migratsiooninõustajatele olulist abi. Vastuvõtunimekirjad edastab ülikool PPA-le ja välisministeeriumile.

Väliskandidaatide haridusdokumentide hindamisel teeb TÜ koostööd Eesti ENIC/NARICu keskusega. Keskmiselt iga teise vastuvõetuks osutunud kandidaadi dokumendid saadetakse Eesti ENIC/NARICu keskusele hindamiseks. Ülikooli tugistruktuuridega vestlusel kinnitati, et kui üliõpilasel puudub ligipääs kõrgharidusele oma koduriigis, siis tal puudub see ka Eestis.

Väliskandidaatide peamised infoallikad on TÜ vastuvõtu veebileht ja avalduste esitamise infosüsteem DreamApply. Vastuvõetud välisüliõpilased saavad infomaterjali „Getting started“, milles on sihtrühmade kaupa esitatud ülevaade soovituslikest veebilehtedest, nt TÜ Welcome Web, mis muu hulgas viitab ka PPA ja välisministeeriumi veebilehtedele. Üldist infot jagavad ka tuutorid, programmijuhid ja sihtrühmaga seotud TÜ töötajad. Et hõlbustada viisade ja elamisloa taotlemisega seotud nõustamist, saavad välisüliõpilased pöörduda ülikooli poole meiliaadressil studentvisasupport@ut.ee. Peale ülikooli esindajate on abiks olnud kandidaatide koduriigi students ambassador'id. Üliõpilased rääkisid intervjuul, et enamiku jaoks oli viisade ja elamisloa taotlemine olnud algusetapis siiski keeruline. Probleemina tuli muu hulgas esile diplomaatiliste esinduste nappus ja raske juurdepääs, mis on olnud katsumuseks mitte ainult kolmandate riikide, vaid ka nt USA kodanikele.

Vastuvõtuspetsialisti kinnitusel on viisa mittesaajate osakaal väike. Umbes 60% vastuvõetud välisüliõpilastest tuleb kolmandatest riikidest. Aeg-ajalt on ka juhtumeid, kus üliõpilane ei osale õppetöös ning on suure tõenäosusega läinud kuhugi mujale Euroopasse.

TÜs moodustavad ingliskeelsetele õppekavadele kandideerimisel nii Eesti kui ka väliskandidaadid sama pingerea. Väliskandidaadid esitavad avalduse ning saavad tagasisidet DreamApplys, Eesti kandidaadid kasutavad kandideerimissüsteemi SAIS. Mõlemale sihtrühmale kehtivad samad kandideerimistähtajad ja vastuvõtutingimused, sh varasema hariduse ja keeleoskuse nõue. Vastuvõetavate hindamise korraldab iga eriala oma administratiivsest võimekusest lähtudes.

Vaatlusaluste õppekavade juhtide ja tugistruktuuride esindajate sõnul võimaldab lihtne ja arusaadav vastuvõtusüsteem välja valida kandidaatide seast parimad. Kandidaadid esitavad varasemat haridust tõendavad dokumendid, keeleoskuse tõendi (vastavus tasemele B2) ja motivatsioonikirja. Eneseanalüüsist selgus, et Skytte instituudi magistriõppekavadele on Eesti üliõpilastel väga raske pääseda, sest „nende motivatsioonikirjad on alla igasugust arvestust“. Filosoofia õppekaval tuleb kandidaatidel esitada ka kirjalik töö ning nendega korraldatakse vestlus, mille käigus kontrollitakse keeleoskust, akadeemilist sobivust ja motiveeritust. Kandidaatidelt ei eeldata konkreetsete eeldusainete läbimist, v.a informaatikas (õppekava kandidaatidelt eeldatakse erialast kõrgharidust või vähemalt 24 EAP mahus erialaainete läbimist). Arstiteaduse ingliskeelsele õppekavale kandideerijatele on meditsiiniteaduste valdkonnas välja töötatud motivatsioonikirja vorm, milles kandidaat põhjendab oma erialavalikut, varasemate õpingute sisu ja töökogemust jms. Kandideerimisel on vaja saada USAs kasutusel oleva SAT-testis (bioloogia) vähemalt 680 punkti 800st, mille alusel hinnatakse ka võõrkeeleoskust. Vestlusel soovitasid arstiüliõpilased sisseastumisel lisada nõudena ka keemia- ja füüsikaalaste teadmiste kontrolli, sest õppetöös on nende ainete maht suur ja need õppeained valmistavad üliõpilastele enim raskusi. Alates 2017. aastast on motivatsioonikirjas nõue kirjeldada läbitud reaalaainete mahtu, mis aitab paremini mõista üliõpilaskandidaadi akadeemilist tausta. Õppekavajuhid väljendasid intervjuul rahulolu reaalaainete taseme tõusu suhtes. Arstieriala õppejõud asendaksid sisseastumisvestlused isiksustestiga.

Kõik IT-õppekava välisüliõpilaste motivatsioonikirjad läbivad plagiaaditesti. Ülikooli eneseanalüüs näitab, et tuvastatud on üsna suur hulk standardseid kirju, mille tulemusena kandidaat diskvalifitseeritakse. IT-õppejõud avaldasid arvamust, et sisseastujate erialaste teadmiste erinevused ei ole väga suured, aga eesti kandidaatide tase on üldises plaanis siiski mõnevõrra kõrgem.

Üliõpilaste tagasiside vastuvõttule on enamasti positiivne: asjad toimivad, vastuvõtt on paindlik, DreamApply keskkonda on lihtne ja mugav kasutada. Euroopast pärit üliõpilased nimetasid eelisenä, et TÜ vastuvõtt toimus hiljem kui teistes Euroopa Liidu ülikoolides, mis jättis valmistumiseks ja taotluse esitamiseks rohkem aega. Arstiüliõpilased kiitsid struktureeritud motivatsioonikirja, mis andis hea ülevaate sellest, mida soovitakse. Informaatika eriala üliõpilastele meeldib see, et stipendiumi taotlemine käib samal ajal sisseastumisega ja nad ei pea esitama eraldi taotlust. Samas üks üliõpilane väljendas rahulolematust sisseastumistaotlusele vastamisega: ta esitas jaanuaris taotluse korraga nelja Eesti ülikooli, ning kui teised ülikoolid vastasid kohe, siis TÜ vastus tuli alles kolme kuu pärast. Oli ka vastupidiseid arvamusi, nt varasema välismaal õppimise kogemusega üliõpilane kolmandast riigist oli rahul, et jaanuaris esitatud taotlusele sai märtsiks juba vastuse.

Filosoofia õppekava esindajad andsid eneseanalüüsis ja vestlustes märku, et magistriõppekavade vastuvõtuperioodi liigutamine kuu aega varasemale ajale (aprillist märtsi) on tõenäoliselt vähendanud eelkõige kolmandatest riikidest pärit heade kandidaatide arvu, sest hilisem kandideerimisperiood annaks kandideerijatele ettevalmistusteks lisa-aega.

Tugistruktuuride esindajad selgitasid, et kahes keskkonnas töötamine ja käsitsi andmete tõstmine ühte võrdlussüsteemi on üsna suuremahuline töö. Kuna avalduste, sh nõuetele mittevastavate taotluste arv on kasvanud, siis kehtestati 2018/2019. aastal väliskandidaatide vastuvõtudokumentide menetlemise tasuks 50 eurot. Eeskju võeti teistelt Eesti kõrgkoolidelt. TÜ vastuvõttalituse töötajate sõnul ei ole selle menetlustasu rakendamise tasuvust veel analüüsitud, aga näiteks filosoofia eriala esindajad on väljendanud muret, et vaesematest riikidest pärit kandidaatidele võib selline tasu olla siiski üle jõu käiv. Vestlusringis rääkisid mõned üliõpilased, et probleemiks ei olnud tasu suurus, vaid selle ülekandmine. Infokirjas oli soovitus kasutada TransferWise'i, aga puudusid selgitused, kuidas seda teha.

Üliõpilased nimetasid vestlusringis eri põhjusi, miks nad valisid õpinguteks just TÜ. Kõige sagedamini mainiti ülikooli head mainet ja tuntust, varasemat isiklikku kokkupuudet (nt vahetusõpilasena Eestis viibimist), programmide sisukust ja paindlikkust ning ainulaadset spetsialiseerumise võimalust (Euroopa Liidu – Venemaa uuringud ning rahvusvahelised suhted ja regiooni uuringud), aga samuti seda, et õppimine on taskukohane ja õpinguteks võimalik on saada rahalist toetust. Seevastu filosoofia eriala õppejõudude ja üliõpilaste arvates vähendab TÜ konkurentsivõimet see, et stipendiumi saajad selguvad alles peale õppima asumist. Üliõpilaste sõnul ei oleks nad stipendiumita õppima tulnud ja sellest ilmajäämine mõjutaks nende õpingute jätkamist.

Õppejõudude sõnul on Eesti ja väliskandidaatide akadeemiline tase üldjoontes sama. Erandiks on IT, kus Eesti üliõpilaste tase on õppejõudude hinnangul välisüliõpilaste omast mõnevõrra kõrgem. Vahel on probleem, et vastuvõetud üliõpilaste tegelikud oskused ei ole vastavuses esitatud dokumentidega, aga enamasti ollakse motiveeritud ja võimekad. Kõige olulisemaks peetakse kandidaatide õppimisvõimet.

Head tavad

- Ülikooli rahvusvahelistumine on kaasa toonud tuntust ja paremaid üliõpilaskandidaate. Õppijate taset on tõstnud sihtstipendiumi saamise võimalus.
- Ülikooli vastuvõetusüsteem on lihtne ja arusaadav ning võimaldab kandidaatide seast välja valida parimad.

Soovitused

- Ühiskonnas leviv vastuseis võrkeelsele õppele on ohuks välisüliõpilaste värbamisele ja pärsib rahvusvahelise õppe arengut. Soovitav on nii ülikooli kui ka riigi tasandil tuua esile välisüliõpilaste ja -töötajate edulugusid.
- Kuna intervjueeritavate (õppekavajuhid, praktikakoordinaatori, üliõpilaste) sõnul on filosoofia magistriõppe lõpetanute peamine siht doktoriõpe, siis tasub kaaluda üliõpilaste tehtud ettepanekut informeerida magistriõppesse sisseastujaid, mis ülikoolide doktoriõppesse TÜ lõpetanud on vastu võetud.

6.2 Õppe eest tasumine

TÜ õppekulude hüvitamise tingimused on sätestatud dokumendis „Õppekulude hüvitamise tingimused ja kord tasemeõppes“. Ülikooli nõukogu kehtestab igal aastal õppeteenustasud ja sihtstipendiumide arvu õppekaval. Sihtstipendiumi määramine on TÜ nõukogu otsus anda akadeemilisele üksusele õigus vabastada ingliskeelsetel õppekavadel õppivad üliõpilased õppetasu maksimisest. Sihtstipendium määratakse vastuvõtutingimuste täitmisel saadud punktide alusel, lähtudes (nii Eesti kui ka välisüliõpilaste) paremusjärjestusest õppekaval. Sihtstipendiumi saamise tingimus on õppekava täitmine.

Vestlusest tugistruktuuride esindajate ja õppekavajuhtidega selgus, et semestripõhise õppemaksu suuruse määramisel lähtutakse nõudlusest ja turusituatsioonist (võrdluses teiste lähiriikidega). Arvesse võetakse ka seda, kas õpetatakse turunõudluse eesmärgil või eriala elushoidmiseks. Näiteks filosoofia erialal langetati eelmisel õppeaastal õppemaksu ning ka eneseanalüüsis selgitati, et ingliskeelsesse magistriõppesse ei tule piisaval hulgal maksujõulisi üliõpilasi, et õppekava saaks majandada õppemaksudest. Õppeteenustasad katavad hinnanguliselt 2/3 õppekava tegelikest kuludest.

Eneseanalüüsis ja vestlusest juhtkonnaga tuli välja, et üldine suund ülikoolis tervikuna on vähendada sihtstipendiumide hulka. Stipendiumi saajate seas võiksid olla pigem nende erialade välisüliõpilased, kes on oodatud jääma Eesti tööturule. Erialati on erinevusi, aga näiteks filosoofia erialal on stipendiumi saajate hulk aasta-aastalt kasvanud: 2018/2019. õppeaastal õpivad sihtstipendiumiga üle 90% välisüliõpilastest.

Eneseanalüüsis põhjendati, et filosoofia erialal ei tule head üliõpilaskandidaadid (nii välismaalased kui ka eestlased) tasulisse magistriõppesse, vaid lähevad sinna, kus on tasuta õpe ja makstakse ka stipendiume. Seda seisukohta kinnitasid ka vestlusingis osalenud üliõpilased.

Kolmele Skytte instituudi ingliskeelsele õppekavale immatrikuleeriti 2018/2019. õppeaastal kokku 60 üliõpilast, kellest 39 ehk 65% saavad sihtstipendiume. Informaatika üliõpilastest saavad sihtstipendiume alla poole, kuid õppejõudude kinnitusele on selliseid üliõpilasi, kes ise maksavad, väga vähe (2–3), sest magistrantidele maksavad stipendiume ka edukad ettevõtted, nt Cybernetika, Taxify.

Eneseanalüüs osutab, et üliõpilasel on võimalik taotleda õppetasu maksmisel paindlikumat maksegraafikut. Igal aastal laekub välisüliõpilastelt paar sellist avaldust, ning kui üliõpilase õppeedukus ja motivatsioon seda toetavad, on ülikool soovidele vastu tulnud. Vestlusingides kinnitati, et õppeteenustasu maksmata jätmise tõttu õpingud katkestanud üliõpilaste hulk on väike.

Välisüliõpilasi motiveerib õppima vabanenud sihtstipendiumiga õppekohtade ümberjagamise süsteem. Üliõpilaste sõnul on stipendiumile kandideerimise protseduur lihtne. Vestlusingis osalenud üliõpilased kinnitasid, et üks kaalukeeli TÛsse õppima asumisel oligi sihtstipendium. Kolmandate riikide üliõpilased väljendasid muret, et stipendium ei ole määratud kogu õppeperioodiks, sest ilma stipendiumita ei ole neil võimalik õpinguid jätkata. Nad ei suhtunud optimistlikult võimalusse töötada paralleelselt õpingutega. Mõned olid seda proovinud, aga ebaõnnestunud. Vastupidi teistele üliõpilastele kinnitasid intervjuus osalenud arstiüliõpilased, et õppemaks on neile jõukohane.

Eneseanalüüsis märgiti, et ülikoolil on Euroopa programmide rahastusega õppekavasid, kus õppetasu on kaetud, nt Erasmus Munduse programmi rahastusega õppekava „Analüütiline keemia“, mida TÜ koordineerib, ja õppekava „Kesk- ja Ida-Euroopa, Venemaa ja Euraasia uuringud“, milles ta osaleb partnerina.

Head tavad

- Eestile olulistel erialadel (IT) on enamiku üliõpilaste õppekulud kaetud ülikooli ja ettevõtete stipendiumitega.

Soovitused

- Sihtstipendiumide osakaal on filosoofia õppekaval märkimisväärselt suur. Ülikoolil on soovitatav otsustada, kas pakkuda filosoofia ingliskeelset õppekava tasuta kõigile üliõpilastele või vähendada olulisel määral sihtstipendiumide hulka ja leida sihtrühmad välisriikidest, kes on valmis oma õpingute eest tasuma.

6.3 Õppimine ja õpetamine

TÜs reguleerib õppimist ja õpetamist õppekorralduseeskiri. Eneseanalüüsist selgub ka, et ülikool on kasutusele võtnud interaktiivse töökeskkonna, mille abil saavad ülikooli ja üksuste juhid langetada andmepõhiseid otsuseid, sh õpirände suunamisel.

Õppekavajuhid väljendasid intervjuul heameelt rahvusvahelistel õppekavadel toimunud positiivsete muutuste üle (paremad üliõpilased ja õppejõud, programmi paindlikkus jms), kuid samas tundsid muret ühiskonna ja meedia väljaütlemiste pärast, mis võivad pärssida rahvusvaheliste õppekavade arengut.

Vestlusringis õppejõududega selgus, et võõrkeelsetel õppekavadel õpetavatele õppejõududele pakub ülikool erinevaid sisekoolitusi (üldjuhul lühikesed moodulid), nt e-õppe ja Moodle'i koolitus, õppeinfosüsteemi tutvustus, juhtimiskoolitused. Õppejõududel on võimalik tasuta osaleda ka õpetamisalase inglise keele kursustel ning doktorantidele mõeldud aines „Õppimine, õpetamine ja juhendamine“. Üks vestlusringis osalenud õppejõud oli sellel ka osalenud. Välisõppejõudude sõnul oleks neid õppetööks paremini ette valmistanud teave Eesti üldise haridussüsteemi, ainepunctide, üliõpilase töömahu jms kohta. Nad on pidanud selle töö käigus endale ise selgeks tegema, aga ülikooli pakutud eelteadmised oleksid olnud neile suureks abiks.

Eesti õppejõudude sõnul on nad püüdnud olla välismaalaste õpetamisel eriti selgesõnalised, et vältida mõistmisega seotud probleeme. Õppetöö on korraldatud vormis, mis pakub nt võimalust regulaarse tagasisidestamise kaudu kursuse ülesehituses muudatusi teha.

Vestlusringis osalenud õppejõudude sõnul muudab välisüliõpilaste kohalolu arutelud sisukamaks. Rahvusvaheline rühm on oma olemuselt avatum, sest eestlased on loomult tagasihoidlikud, ei väljenda seisukohti ja on pigem kuulaja rollis. Õppejõud ja õppekavajuhid mainisid, et õpetamise käigus on nad kokku puutunud ka poliitiliselt tundlike teemadega, kus nt ida ja lääs on eri seisukohtadel. Seetõttu on õppejõud pidanud kogemustest õppima ja kontrollima/korrigeerima oma väljaütlemisi. Ka õppematerjalid on kriitiliselt üle vaadatud. Samas peaksid eri osalised mõistma, et eri riikidel ongi erinevad arusaamad.

Nii õppejõudude kui ka üliõpilaste intervjuudes väljendati mõningast kriitikat Erasmuse vahetusüliõpilaste aadressil, sest nende keeletase ja eriateadmised on kehvemad kui täisajaga õppuritel, mistõttu tuleb õppetöös mõningaid teemasid korrata. Samas oli ka selliseid üliõpilasi, kes suhtusid kordamisele positiivselt, öeldes, et nad saavad sel viisil kinnistada teadmisi ja see annab varem õpitule teise vaatenurga.

Eneseanalüüsist ilmnes, et õppekava paindlikkus soosib sellist välismobiilsust, mis toetab individuaalset spetsialiseerumist. See tähendab, et üliõpilane saab endale välisõpinguteks valida uurimisteenemaga sobivad õppeained ning juhul, kui aineid ei pakuta piisavas mahus, on üliõpilasel võimalik välismaal viibides teha juhendajaga individuaaltööd. Nii ei lükku lõpetamine välismaal oldud aja võrra edasi.

Tugistruktuuri esindajad ja õppekavajuhid osutasid, et õpirändeks kasutatakse Erasmuse kõrval ka Nordplusi, Kristjan Jaagu ja Dora+ toetuskeeme. Näiteks kõikidest filosoofia õppekava üliõpilastest oli Erasmusega käinud välisvahetuses 1/3.

Välisüliõpilased tõid intervjuus esile, et nad on teadlikud võimalusest minna õpirändesse (õppima või praktikale), aga nad mineku suhtes kahtleval seisukohal. Põhjuseks toodi, et TÜ rahvusvaheline õpe

ongi juba nagu välisvahetus. Üliõpilased ei soovi katkestada siinseid kontakte ja õppevoogu. Mõned intervjuueeritud üliõpilased olid näiteks seotud (teadus)projektidega või kahtlesid teiste ülikoolide õppe kvaliteedis ja valikuvõimalustes. Need, kes olid õpirände võimalusi kaalunud, olid kalkuleerinud, et õpirändesse minekuks vajaksid nad lisarahastust või -kokkuhoidu, sest stipendiumist selleks ei piisa. Muret valmistas ka see, et välisvahetusest tagasi tulles ei pruugi enam saada ühiselamukohta.

Vestlusringides kinnitasid eri osalised, et võõrkeeles õpetamine ja õppimine ei ole enamasti tekitanud probleeme.

Filosoofia õppejõudude hinnangul on suurenenud õppekava tuntus ja tänu sellele on välisüliõpilaste keskmine tase paranemas. Filosoofia üliõpilastele meeldib, et õppekavas on vähe kohustuslikke kursusi ja nad saavad teha valikuid oma huvide ja vajaduste järgi. Samuti aitab juhendaja kujundada individuaalse õppeplaani. Samas nimetati kitsaskohana, et eestikeelsetel õppekavadel on huvitavamad valikained, mida nemad ei saa keeleoskamatusse tõttu valida. Eneseanalüüsis oli kirjas, et ainepunkte on võimalik saada ka individuaaltöö eest, kuid kõik vestlusel osalenud üliõpilased ei olnud sellest teadlikud. Üliõpilased on õppejõudude inglise keele oskusega rahul, õppekaval õpetab viis välisõppejõudu.

Informaatika õppejõud nimetasid probleemina üliõpilaste ebaühtlast taset, nt magistrantuuri kandideerivad väga erinevate erialade lõpetajad (nii välismaalt kui ka Eestist) ja see muudab õpetamise keerukaks. Mõnikord ei vasta üliõpilase inglise keele oskus dokumentides esitatule. Õppejõudude jaoks on keeruline, kui klassiruumis on koos väga erinevate kultuuride ja usundite esindajad. Kinnitati, et usulistel põhjustel on ülikoolist ka lahnutud. Õppejõud mainisid muu hulgas plagiaadiprobleemi ning vestlusringist tuli välja, et informaatikas on selle tõttu üliõpilasi ka eksmatrikuleeritud. Intervjuul osalenud informaatika üliõpilased on rahul õppe praktilise suunitlusega, kuid nende arvates ei ole neil piisavalt valikuvõimalusi. Samuti olid nad kriitilised õppejõudude võõrkeeleskuse taseme suhtes.

Eneseanalüüsist selgus, et arstiteaduse üliõpilaste inglise keele oskus on hea, kuid üliõpilased ise olid üsna kriitilised õppejõudude inglise keele taseme suhtes. Õppematerjalid on paljud õppejõud ise inglise keelde tõlkinud, kuid vajaduse korral kasutatakse tõlkefirmade abi. Kliinilises õppes on üliõpilastel võimalik patsientidega eesti keeles suhelda. Välisüliõpilaste eesti keele õppimise motivatsioon on erinev ja keeleoskuse tase varieerub.

Euroopa Liidu – Venemaa uuringute (EURUS) ning rahvusvaheliste suhete ja regiooni uuringute õppekavale on tugev konkurss (25 õppekohale kandideerib 200 soovijat) ning sõelale jäävad igas mõttes tipud, sh hea inglise keele oskusega kandidaadid. EURUSi õppekaval moodustavad peaaegu kolmandiku õppijaskonnast inglise keelt emakeelena kõnelevad üliõpilased. Rahvusvahelistumine ja ingliskeelne õpe on kasvatanud kandidaatide hulka pea kümme korda ning suurendanud eesti emakeelega õppejõudude motivatsiooni õpetada ja Eestisse jääda. Üle poole Skytte instituudis õpetavast personalist on mitte-eestlased ja suurem osa õppejõududest on ka rahvusvaheliselt tunnustatud oma eriala spetsialistid. Väärtustatakse seda, et magistritasemel ingliskeelne õpe toob välismaal bakalaureusekraadi saanud eestlased tagasi koju ja võimaldab kodueestlastel õppida rahvusvahelises keskkonnas Eestis.

Üliõpilaste vestlusringis kiitsid eelkõige kolmandate riikide üliõpilased sõbralikku atmosfääri ja seda, et üliõpilaste arvamus läheb korda ning nende hinnangut väärtustatakse ja oodatakse.

Õppekavajuhtide intervjuus mainiti, et ingliskeelse õppekava puhul on problemaatiline ajutise elamisloa sidumine täiskoormuse nõudega: kui eestlane saab õpingud lõpetada ka osakoormuses või eksternina, siis välismaalase ajutine elamisluba lõppeb, kui ta langeb osakoormusega õppesse.

Ülikooli esindajate hinnangul ei toeta ühe õppekeele määramine esimese või teise astme õppekavale õppeasutuste võimalusi saavutada tasakaal eesti- ja võõrkeelsete õppekavade vahel.

Kõrgharidusseadustiku arutelude käigus on TÜ väljendanud soovi taastada reformieelne olukord, mil õppekava õppekeeled ei olnud rangelt seotud üliõpilasepoolse õppetöö rahastamisega.

Head tavad

- Kõrgkoolis toimuv võõrkeelne õpe on paindlik ja õppija individuaalsust arvestav (nt filosoofia magistriõppekava).
- Magistritasemel ingliskeelne õpe toob välismaal bakalaureusekraadi saanud eestlased tagasi koju ja võimaldab kodueestlastel õppida rahvusvahelises keskkonnas Eestis.
- Välisõppejõududel on võimalik osaleda ülikooli sisekoolitustel ning neile korraldatakse ühiseid väljasõite, mille eesmärk on kogemuste jagamine.

Soovitused

- Ülikoolis tööd alustavad välisõppejõud vajavad süsteemsemat tuge, et lülituda neid puudutavasse inforuumi nii instituudi kui ka ülikooli tasandil. Komisjon soovib ülikooli uutele välisõppejõududele korraldada sisekoolitusi, mis annavad ülevaate haridussüsteemist, õppetöö korraldusest, ainepunktidest, töömahust, töökultuurist, kultuurilistest erinevustest jms.

6.4 Välisüliõpilaste praktika ja tööle rakendumine

Eneseanalüüsiaruande põhjal ei tegele TÜ keskselt praktikakohtade otsimisega, kuid ülikooli õppeosakonda ja teistesse tugistruktuuri üksustesse saabunud praktikapakkumiste infot vahendatakse kõigile üliõpilastele, mh neile mõeldud infokirjas, mis ilmub kord nädalas eesti ja inglise keeles. Kõigil üliõpilastel on võimalik sooritada praktikat ka välismaal, eelkõige Erasmus+ programmi toetusel. Vestlusel osalenud praktikajuhendajad hindasid praktika kasumlikkust mõlemapoolseks. Praktika võimaldab kinnistada õpingute ajal omandatud teadmisi, samas ka testida tulevaste töötajate oskusi ja motivatsiooni.

Välisüliõpilaste Eesti-sisese praktika korraldamise ja läbimise põhiprobleemina nimetasid praktikabaaside ja tugistruktuuride esindajad keelebarjääri. See puudutab ka rahvusvahelise haardega ettevõtteid, sest sealgi on töökeel valdavalt eesti keel. Vahel juhtub, et välisüliõpilased ei ole tuttavad ka kohaliku töökultuuriga ega tea, mida neilt oodatakse.

Teine põhiprobleem on praktikakohtade vähesus, eriti võimalus teha praktikat väljaspool ülikooli. Olukorra leevendamiseks on osakonnad loonud praktika sooritamiseks paindlikke võimalusi ülikoolis, kus võõrkeeleoskus annab välisüliõpilastele teiste ees eelise.

- Filosoofia erialal on rakendatud välisüliõpilasi rahvusvaheliste ürituste korraldamisel, eri projektides jne. Praktilist õpetamiskogemust on pakkunud magistrantidele iga-aastane ingliskeelne talvekool, kus nad on õppejõududena valmistanud gümnasiste rahvusvaheliseks filosoofiaolümpiaadiks ette.
- Arvutiteaduste instituudis pakub head näidet tööstusmagistrantuuri programm, kus koostöös valitud ettevõtetega antakse üliõpilasele võimalus läbida osa õpingutest reaalses

töökeskkonnas. Peamine sihtrühm on välisüliõpilased. Praegu osaleb selles programmis kümme ettevõtet, praktikakohtade arv varieerub.

- Arstiteaduse õppekaval on VI kursusel korraldatud õppetöö kliinilise praktikana eri kliinikutes ja perearstikeskustes.

Eneseanalüüsi kohaselt on kõigile meditsiinivaldkonna üliõpilastele Eestis olemas praktikakohad, mis jagatakse õpitulemuste põhjal koostatud pingerea ja üliõpilaste soovide alusel. Samas selgus üliõpilaste intervjuust, et praktikakohtade saamine ei ole alati garanteeritud ning üliõpilased on saanud ülikoolist ja haiglatest vastuolulist infot. Välisüliõpilastele on praktika sooritamise eeldus eesti keele oskus, millest nad on teadlikud juba õppekavale kandideerimisel. Meditsiinilase eesti keele õpe on üliõpilastele kohustuslik, lisaks on võimalik õppida keelt valikainetena. Tavaliselt on just kliinilises õppes (III–VI kursus) otsesuhtlus patsientidega suurendanud üliõpilaste motivatsiooni õppida eesti keelt. Alternatiivina on mõned soomlastest arstiüliõpilased sooritanud praktika Soomes.

Skytte instituut on sõlminud praktikabaasidega eraldi institutsionaalsed lepingud, millega reguleeritakse praktika olemust ja mahtu. Lepingulist praktikat koordineeritakse instituudi tasandil tsentraalselt. Heaks näiteks on EURUSi õppekaval arenguseminari raames kasutusele võetud personaalne arengunõustamine, mille eesmärk on toetada ja jälgida üliõpilase professionaalset arengut ning anda talle selle kohta tagasisidet (personal development plan). Arengunõustaja aitab üliõpilasel seada sihi oma tulevase karjääri tarbeks. Koos arengunõustajaga otsitakse praktikakoht ning luuakse seos õpingute ja praktikakohas saavutatavate pädevuste vahel.

Praktika on sageli tasustatud, samuti võivad praktikaasutused pakkuda üliõpilastele edaspidiseks töökohta (nt IT-ettevõtted, Balti Kaitsekolledž, Peipsi Koostöö Keskus). Ühe praktikapakkuja arvates on õigustatud tasustamata praktika: tasustatud praktikat ei ole ta nõus enam tegema, sest välisüliõpilase toetamiseks kulub liialt palju ressursse. Vestlusest tugistruktuuri esindajate ja õppekavajuhtidega ning tööandjatega selgus, et välismaalastele, eriti kolmandate riikide kodanikele, piiratakse praktikal riigiasutustes ligipääsu teatud infole.

Praktikapakkujate arvates võiks ülikool rohkem toetada üliõpilasi praktika leidmisel. Nimelt ei saa neile saabuvad üliõpilased infot praktikavõimaluste kohta peaaegu mitte kunagi koolilt, vaid muude kanalite kaudu.

Välisüliõpilastest vilistlaste tööle rakendumise kohta ei kogu ülikool keskselt eraldi infot ega tee välisüliõpilaste kohta lisaanalüüsi. Samuti ei korralda ülikool ei eestlastest ega välismaalastest vilistlaste seas rahuloluküsitlust. Kõrgkoolide vilistlasuuringuid korraldab HTM koostöös ülikoolidega kolmeaastaste intervallidega. Uuringu andmestikku saavad kõrgkoolid kasutada täiendavateks analüüsideks s.h. teha väljavõtteid välisüliõpilaste osas. Ka välisüliõpilaste ülemaailmne vilistlasuuring iGraduate: International Student Barometer käsitleb Eesti kõrgkoolide vilistlasi ja nende rahulolu.

Intervjuudes osalenud IT-eriala õppejõudude hinnangul jäävad Eestisse tööle peamiselt kolmandatest riikidest pärit üliõpilased: nende andmetel 70–80% lõpetajatest (27 lõpetajast 22 saab täistulu Eestist). Ka intervjuueeritud teiste erialade üliõpilastest enamik (11-st 10) soovis jätkata õpinguid või leida tööd Eestis. Erandiks on arstid, kes eelistavad naasta oma koduriiki.

Head tavad

- Praktika jaoks on loodud head eeldused: praktikakorraldus on reguleeritud, praktika on õppekava osa ja ülikool vahendab üliõpilastele keskselt infot. Õppekavade juurde on määratud vastavad spetsialistid, kes nõustavad üliõpilasi praktika sooritamisel.
- EURUSi õppekaval on arenguseminari raames kasutusele võetud personaalne arengunõustamine, mille eesmärk on toetada ja jälgida üliõpilase professionaalset

arengut ning pakkuda talle selle kohta tagasisidet. Sel viisil aitab arengunõustaja planeerida üliõpilase tulevast karjääri. Koostöös arengunõustajaga otsitakse praktikakoht ning luuakse seos õpingute ja praktikakohas saavutatavate pädevuste vahel.

- Koostöö praktikabaasidega on tulemuslik, nt IT tööstusmagistrantuuri meede meeldib paljudele ettevõtetele ja ka üliõpilastele.
- Osa erialasid on panustanud lisanduva tööjõu näol oluliselt Eesti majandusse. Näiteks IT-erialade lõpetajatest jääb Eestisse 70–80%.

Soovitused

- Ülikool peaks koostöös riigi ja omavalitsusega aitama suurendada tööandjate teadlikkust Eestis õppivatest välisüliõpilastest kui potentsiaalsest tööjõust ning suurendada valmisolekut võtta välisüliõpilasi praktikale ja pärast lõpetamist tööle, eriti nendel erialadel, kus Eesti tööturul on suurem nõudlus.
- Ülikool peaks aitama veelgi suurendada Eestis õppivate välisüliõpilaste teadlikkust võimalustest ja tingimustest jääda erialasele tööle Eestisse, eriti nendel erialadel, kus Eesti tööturul on suurem nõudlus. Soovitav on teha koostööd eri institutsioonidega ja riiklike ettevõtmistega. Nende hulka kuulub nt Work in Estonia, mis vahendab välisüliõpilastele praktikakuulutusi ja tööpakkumisi.
- Üheks keelebarjääri lahendamiseks pakkusid IT-ettevõtete esindajad õppeperioodi pikendamist intensiivse keeleõppe võrra (nt kaks kuud intensiivõpet). Seevastu ülikool ootab pigem seda, et intensiivset keeleõpet pakuks välisüliõpilasele tulevane tööandja. Soovitav on jõuda riigi tasandil konsensusliku kokkuleppeni selles, kes üldjuhul vastutab keeleõppe eest Eestis (ülikool, tööandja, riik), sest tähtis on see, et Eestisse praktikale või edaspidi tööle jääda soovijad saaksid vajaliku ettevalmistuse.
- Üliõpilaste ja tööandjate teavitamisel võiks olla fookuses nende välismaalaste lõpetajate edulood, kes on jäänud Eestisse tööle ja teinud siin edukat erialast karjääri.

6.5 Üliõpilaste ja õppejõudude tugisüsteemid

Välisüliõpilasi nõustavad elu- ja õppetööga seotud küsimustes rahvusvahelise õpirände keskuse töötajad, aga ka tuutorid ehk vabatahtlikud üliõpilastest nõustajad, kes on saanud eriväljaõppe (õppeaine 6 EAP mahus).

TÜ korraldab välisüliõpilastele iga semestri alguses sissejuhatava lühikursuse elu- ja õppekorraldusega seotud teemadel. Eraldi programm on loodud välis- ja väliskülalisüliõpilastele. Tehtud ettekanded on kättesaadavad TÜ veebilehel Getting Started, kus on olemas ka info kohanemisprogrammi kohta. Lisaks korraldatakse õppeaasta alguses välisüliõpilastele õppekavapõhiseid infoseminare.

TÜ kesksed tugiteenused on mõeldud kõigile üliõpilastele. Ülikooli õigusaktid on tõlgitud inglise keelde ja ka ÕISis on info valdavalt inglise keeles. Siseinfot edastatakse TÜ nädalakirjaga, mis ilmub inglise keeles kaks korda kuus.

TÜ maailma keelte ja kultuuride kolledž pakub välis(külalis)üliõpilastele 15 eesti keele õppe ainekursust eri tasemetel (2018/19. õppeaasta sügissemester). Ainekursuste keskmine maht on 6 EAP, v.a eesti keele süvaõppe ainekursused, mille maht on keskmiselt 12 EAPd. Peale nende pakutakse ka erialapõhiseid keeleõppe kursusi.

Eesti keele ja kultuuri ainekursusi pakutakse ka välisõppejõududele ja nende pereliikmetele. Keeruliseks on osutunud sobiva aja leidmine, mistõttu on ülikool tasunud ka ülikoolivälistel keelekursustel osalemise tasusid. Aastas osaleb kursustel ligikaudu 40 välisõppejõudu ja natuke vähem nende pereliikmeid.

Välisüliõpilaste tagasiside näitab, et välisüliõpilased ootavad ülikoolilt suuremat survet eesti keele õppimiseks. 2018. aastal jõustus nõue, et alates 2020/2021. õppeaastast peavad esimese ja teise astme võõrkeelsed õppekavad sisaldama valikainena eesti keele ja kultuuri õpet (vähemalt 6 EAP mahus). Üldine arvamus oli, et keeleõpe on tõhusam valikainena, mitte kohustusliku õppeainena. Probleemidena toodi esile, et keeleõppekohtade arv on piiratud ja enamik kursusi on algajatele. Huviliste ringi kahandab ka asjaolu, et õppeaine on hindeline ning seepärast jäetakse see tihti võtmata – kardetakse, et tulemus võib alandada keskmist hinnet ja mõjutada nt stipendiumi saamist.

Filosoofia osakond pakub nii eesti- kui ka ingliskeelseid sissejuhatavaid kursusi, mis on abiks varasema filosoofiataustata magistrandile. Vajaduse korral määrab juhendav õppejõud üliõpilasele teemakohast lisalugemist. Osakond on tellinud maailma keelte ja kultuuride kolledžilt välismagistrantidele, kelle keeleoskus vajab õpingute algul toetamist, inglise keele kõrgtaseme kursusi. Lisaks on üliõpilastel soovitatud osaleda akadeemilise väljendusoskuse keskuse (AVOK) akadeemiliste tekstide kirjutamise kursustel ja kirjutamislaagrites.

TÜs pakub kõigile üliõpilastele, sh välisüliõpilastele, nõustamisteenuseid õppeosakonna nõustamiskeskus, kus on tööl ka üliõpilaspühholoogid ja karjäärinõustajad. Akadeemilise nõustamisega tegelevad peamiselt ülikooli akadeemilised üksused.

Valimisse kuuluvad õppekavad ei erinenud märkimisväärselt nõustamise poolest. Akadeemilistes küsimustes pakuvad nõu juhendajad, õppekavajuhid, spetsialistid, deканаadi juhatajad, õppeprodekaanid jt. Lisaks tegelevad nii akadeemilise kui ka üldise nõustamisega tuutorid. Õpingute alguses on välisüliõpilastele suureks abiks rahvusvahelise õpirände keskuse sissejuhatavad lühikursused. Osakonnad teavitavad välisüliõpilasi võimalusest saada psühholoogilist ja karjäärinõustamist.

TÜ on jõudnud Tartu linnaga kokkuleppele raviteenuste pakkumises. Välismaalastele vahendatakse nende perearstikeskuste kontakte, kus ollakse valmis pakkuma teenust inglise keeles. Kokkulepe ei kehti aga eriarstiabi kohta. Kontaktid on koondatud TÜ veebilehele. Intervjueeritavad üliõpilased olid keskuste tegevusega pigem rahulolematud, sest arstide inglise keele oskus ei vastanud nende ootustele.

TÜ vahendab välisüliõpilastele infot majutusvõimaluste kohta, mida pakuvad ülikooli ühiselamud või teiste kõrgkoolide majutusasutused. Sageli aitavad välisdoktorante sobiva majutuskoha leidmisel nende juhendajad. TÜ ei vahenda eramajutust ega paku selle kohta infot. Vestlusringis osalenute tagasiside põhjal on 40% välisüliõpilastest esinenud probleeme elukoha leidmisega, eriti keeruline on olnud perekonna ja lastega tulijatel.

Välisüliõpilaste ja õppejõudude kultuurilisele ja sotsiaalsele lõimimisele aitavad kaasa teised välisüliõpilased, kes on valmis tegutsema ka vabatahtlikena. Heaks näiteks on Tartu Ülikooli Buddy ja ISA programmid, mis toimivad suuresti välisüliõpilaste toel ja nõul. Sotsiaalsete ja kultuuriürituste korraldamisse panustavad ka tuutorid.

Filosoofia eriala üliõpilastele annavad võimaluse sotsialiseeruda igal aastal toimuvad üliõpilaste väljasõidud ja osakonna ühisüritused. Koostöös semiootikaüliõpilastega korraldatakse filmiklubi üritusi, toimuvad lauamänguõhtud. Skytte instituut on tuntud lisaväärtust pakkuvate ürituste poolest, nt avalikud loengud, Kääriku sügiskool, üliõpilaste ja õppejõudude igakuised koosviibimised (nn Stammtisch), õppereisid. Informaatika erialal suheldakse regulaarselt inglise keeles, kuna ka pooled õppejõududest on välismaalased. Integreerumist toetavad rühmatööd, häkatonid, klubid, nt Microsofti ja Google'i klubi, arvutimängumaratonid jne. Arstiteaduse õppejõudude ja üliõpilaste

hinnangul võiksid üliõpilased omavahel rohkem suhelda, aga nad saavad osaleda Eesti Arstiteadusüliõpilaste Seltsi (EAÜS) tegevustes ning Soome üliõpilaste organisatsioonis TaSLo.

TÜ toetab rahaliselt välisüliõpilastele mõeldud üritusi, mida korraldab Tartus Erasmus Student Network (ESN). Välisüliõpilaste initsiatiivil on mitmel aastal toimunud programm „Jõulud Eesti kodudes“, mille eesmärk on luua parem side ja kontakt TÜ akadeemilise kogukonna ja välisüliõpilaste vahel.

Vestlusringis osalenud üliõpilaste hinnangul on vähe läbikäimist üliõpilaste ja õppejõudude, aga ka Eesti ja välisüliõpilaste vahel. Eesti üliõpilased, kellel on välismaal õppimise kogemus, on välisüliõpilastega suhtlemisel üldjuhul avatumad. Vestlusringis tuli selgelt välja, et välisüliõpilased ei ole alati teadlikud ülikooli algatustest, mida tehakse kultuurilise ja sotsiaalse lõimimise eesmärgil, või need tegevused ei kõneta neid, mistõttu jäädakse kõrvale. Ühiselamus elades võib suhtlusringkond piirduda teiste välisüliõpilastega.

Õppekavajuhid tunnistasid, et teise nahavärviga üliõpilased on kogenud Tartus rassilist diskrimineerimist. Tugistruktuuride esindajatega toimunud vestlusringis kinnitati, et üliõpilastel palutakse ülikooli ebameeldivatest juhtumitest teavitada ja julgustatakse rääkima oma kogemustest ja muredest. TÜ on soovitanud üliõpilastel ära õppida eesti keele, et selliseid juhtumeid vältida. Koostööd tehakse ka politseiga.

Head tavad

- Üleülikoolilised tugisüsteemid toimivad. Keskelt pakub kõigile üliõpilastele, sh välisüliõpilastele, nõustamist õppeosakonna nõustamiskeskus, kus on tööl ka üliõpilaspühholoogid ja karjäärinõustajad. Välisüliõpilasi nõustavad elu- ja õppetööga seotud küsimustes rahvusvahelise õpirände keskuse töötajad ja tuutorid.
- Ülikool ja linn teevad koostööd tugiteenuste pakkumisel. Näiteks vahendab ülikool välismaalastele nende linna perearstikeskuste kontakte, kus ollakse valmis osutama teenust võõrkeeles. Üheskoos on arutatud välistöötajate ja -üliõpilaste toimetulekut Tartus, samuti seda, kuidas teha nii, et veelgi rohkem välismaalasi leiaks tee Tartusse.
- Välisüliõpilastele pakutakse erinevaid lõimimisüritusi, nt programm „Jõulud Eesti kodudes“.

Soovitused

- Üliõpilaste sõnul on üks põhjus, miks ei osaleta eesti keele kursustel, hirm halva hinde ees, mis võib mõjutada nende keskmist hinnet ja stipendiumi saamist. Ülikool võiks senisest paremini motiveerida üliõpilasi ja õppejõude õppima eesti keelt (sh võtma intensiivkursusi) ning kaaluda hindelistest keelekursustest loobumist.
- Ligi pooltel vestlusel osalenud üliõpilastest oli raskusi majutuse leidmisega. Majutusteenuste pakkumisel võiks ülikool senisest enam arvestada välisüliõpilaste vajadusi.
- Nii ülikooli, omavalitsuse kui ka riigi tasandil vajavad senisest enam toetust ja tähelepanu pererändega seotud tugiteenused. Tegelda tuleb immigratsiooni, elukoha, lastehoiu jm teemadega.
- Ülikool võiks isekeskis jagada häid tavasid nende tegevuste kohta, mida tehakse üliõpilaste kultuuriliseks ja sotsiaalseks lõimimiseks (ekskursioonid, üritused jne). Nii töötajate kui ka üliõpilastega tehtud vestlustest ilmnes, et teave ülikooli sees levib ebaühtlaselt.
- Tartu linn ja ülikool peaksid üheskoos analüüsima, millised on nende võimalused vähendada või ära hoida rassismiga seotud intsidente, mis kahjustavad ülikoolilinna mainet.

Kuigi ülikool on teavitanud välisüliõpilasi inglise keeles teenust pakkuvatest perearstikeskustest, on üliõpilaste sõnul suhtlemine arstidega keele tõttu siiski raskendatud. Soovitatav on koostöös Tartu linnaga analüüsida, kas kõik need keskused on ikka piisava võõrkeelevõimekusega.

Lisa 1. Valimisse kuulunud õppekavade üliõpilaste arvud

EHISE andmete põhjal (2019)

		2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019
Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor					
Arvutimängude disain ja arendus (RAK)	üliõpilased				23
	sh välisüliõpilased				11 (48%)
Ettevõtlus ja äriinnovatsioon (RAK)	üliõpilased				67
	sh välisüliõpilased				61 (91%)
Rahvusvaheline ärijuhtimine (MA)	üliõpilased				100
	sh välisüliõpilased				99 (99%)
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia					
Muusika (BA)	välisüliõpilased	49	53	60	64
Muusika (MA)	välisüliõpilased	46	62	77	79
Estonian Business School					
Rahvusvaheline ärijuhtimine (BA)	üliõpilased	449	425	466	473
	sh välisüliõpilased	382 (85%)	351 (83%)	392 (84%)	386 (82%)
Rahvusvaheline ärijuhtimine (MA)	üliõpilased	52	63	76	81
	sh välisüliõpilased	42 (81%)	51 (81%)	52 (68%)	51 (63%)
Tallinna Tehnikaülikool					
Rahvusvaheline ärikorraldus (BA)	üliõpilased	352	346	379	378
	sh välisüliõpilased	314 (89%)	314 (91%)	328 (87%)	331 (88%)
Tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused (MA)	üliõpilased	55	56	55	57
	sh välisüliõpilased	25 (45%)	28 (50%)	28 (51%)	35 (61%)
Tallinna Ülikool					
Audiovisuaalne meedia (BA)	üliõpilased	131	122	110	101
	sh välisüliõpilased	66 (50%)	58 (48%)	55 (50%)	44 (44%)
Kommunikatsioonijuhtimine (MA)	üliõpilased	39	35	43	27
	sh välisüliõpilased	20 (51%)	26 (74%)	35 (81%)	24 (89%)
Tartu Ülikool					
Euroopa Liidu – Venemaa uuringud (MA)	üliõpilased	39	38	38	43
	sh välisüliõpilased	34 (87%)	34 (89%)	34 (89%)	39 (91%)
Filosoofia (MA)	üliõpilased	26	30	24	20
	sh välisüliõpilased	18	26	22	16

Välisüliõpilaste õppimine ja õpetamine Eesti kõrgkoolides

		(69%)	(87%)	(92%)	(80%)
Informaatika (MA)	üliõpilased	34	75	101	117
	sh välisüliõpilased	15 (44%)	30 (40%)	47 (47%)	62 (53%)
Rahvusvahelised suhted ja regiooni uuringud (MA)	üliõpilased	19	51	72	72
	sh välisüliõpilased	16 (84%)	35 (69%)	52 (72%)	53 (74%)
Arstiteadus (INT)	üliõpilased	67	86	108	129
	sh välisüliõpilased	65 (97%)	84 (98%)	104 (96%)	125 (97%)

Lisa 2. Valimisse kuulunud õppekavade õppeteenustasude määrad

Kõrgkool	Õppekava	Tasumäär
EEK Mainor	Arvutimängude disain ja arendus (RAK)	4240 € / aasta
	Ettevõtlus ja äriinnovatsioon (RAK)	
	Rahvusvaheline ärijuhtimine (MA)	
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	Muusika (BA)	ELi üliõpilastele 600 € / aasta ELi-välistele üliõpilastele 6000 € / aasta
	Muusika (MA)	
Estonian Business School	Rahvusvaheline ärijuhtimine (BA)	4400 € / aasta
	Rahvusvaheline ärijuhtimine (MA)	5200 € / aasta
	Rahvusvaheline ärijuhtimine (BA), Helsingi	6200 € / aasta
	Rahvusvaheline ärijuhtimine (MA), Helsingi	7000 € / aasta
Tallinna Tehnikaülikool	Rahvusvaheline ärikorraldus (BA) Tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused (MA)	3300 € / aasta nominaalkoormusel
Tallinna Ülikool	Audiovisuaalne meedia (BA)	4000 € / aasta
	Kommunikatsioonijuhtimine (MA)	3600 € / aasta
	Juhendamistasu	165 €
	Lõputöötasu	242 €
Tartu Ülikool	Euroopa Liidu – Venemaa uuringud (MA)	3400 € / aasta
	Filosoofia (MA)	3400 € / aasta
	Informaatika (MA)	4000 € / aasta
	Rahvusvahelised suhted ja regiooni uuringud (MA)	3400 € / aasta
	Arstiteadus (INT)	11 000 € / aasta

Lisa 3. Kõrgkooli eneseanalüüsi struktuur

Üldine info

1. Andmed üliõpilaste vastuvõtu, üldarvude, lõpetamise ja katkestamise kohta saame EHIst. Kõrgkoolidel palume esitada järgmised lisaandmed valimisse kuuluvate õppekavade osas kolme viimase aasta kohta (kui võimalik):
 - avalduste arv (üliõpilaskandidaadid, kellel on vastuvõtuks formaalsed nõuded täidetud). Palun esitage eraldi eesti üliõpilaste ja välisüliõpilaste avalduste arvud;
 - õppetasude määr;
 - tasuta õppivate üliõpilaste arvud, sh eesti üliõpilased ja välisüliõpilased samal õppekaval;
 - üliõpilaste mobiilsus, eraldi eesti üliõpilased ja välisüliõpilased (nii lühi- kui pikaajaline mobiilsus)
2. Kõrgkoolide võõrkeelset õpet (rahvusvahelistumist, võõrkeelsete õppekavade avamist jms) käsitlevad strateegiad vm visioonidokumendid, mis seonduvad rahvusvahelistumisega.

Õppekavade avamine ja vastuvõtt

3. Millised on välisüliõpilaste vastuvõtunõuded, sh nõuded eelnevale haridusele (nt keskmine hinne, läbitud õppeained) ja keeleoskusele valimisse kuuluvate õppekavade osas?
4. Milline on kõrgkooli koostöö PPA-ga ja ENIC/NARICuga välisüliõpilaste vastuvõtul?
5. Millised on peamised infoallikad välisüliõpilastele vastuvõtuinfo, sh viisade ja elamisloa taotlemise kohta?
6. Millised on protseduurid üliõpilaskandidaatide ootuste, motivatsiooni, akadeemilise võimekuse ja keeleoskuse kontrolliks? Kas on erisusi võrreldes eesti üliõpilaskandidaatidega?
7. Kõrgkooli valikul muud vastuvõtuga seotud analüüsid/materjalid, nt diplomite tunnustamisega seotud protseduur vm.
8. *Millised on võõrkeelsete õppekavade avamise ja välisüliõpilaste vastuvõtuga seotud peamised probleemid? Mis on see, mis toimib hästi? Millised on head praktikad?*

Õppe eest tasumine

9. Millised on õppekulude hüvitamise tingimused, kas/mil määral need õppekavati erinevad?
10. Kõrgkooli valikul muud õppe eest tasumisega seotud analüüsid/materjalid
11. *Millised on õppetasudega seotud peamised probleemid? Mis on see, mis toimib hästi? Millised on head praktikad?*

Õppimine ja õpetamine

12. Millised on õpirände korraldusega seotud dokumendid kõrgkoolis (palun viidake)?
13. Kõrgkooli valikul muud akadeemilise edasijõudmise, mobiilsuse, võõrkeelsete õppematerjalide, õppejõudude ja üliõpilaste keeleoskusnõuete vms. seotud analüüsid/materjalid
14. *Millised on võõrkeeles õppimise ja õpetamise peamised probleemid? Mis on see, mis toimib hästi? Millised on head praktikad?*

Praktika ja töölerakendumine

15. Kas ja kuidas abistab kõrgkool välisüliõpilasi praktika sooritamisel - praktikakohtade leidmisel, tööandjate nõustamisel vm.?
16. Kas ja kuidas kõrgkool kogub infot välisüliõpilaste töölerakendumise kohta (ülikooli, õppekava tasandil)?
17. Kas ja kuidas toimub välisüliõpilastest vilistalaste rahuloluküsitluste tulemuste analüüs (kas eristate välisüliõpilasi ja nende tagasisidet?)?
18. Kõrgkooli valikul muu töölerakendumist kajastav info.
19. *Millised on välisüliõpilaste praktika korraldamise ja läbimise peamised probleemid? Mis on see, mis toimib hästi? Millised on head praktikad?*

Üliõpilaste ja õppejõudude toetussüsteemid

20. Kas ja kuidas (millises mahus) pakute eesti keele õpet välisüliõpilastele-õppejõududele? Kas pakute inglise keele õpet eesti üliõpilastele, kes osalevad ingliskeelsel õppekaval? Kas pakute inglise keele täiendusõpet õppejõududele?
21. Kuidas on korraldatud õppe tugi välisüliõpilastele ja õppejõududele? Mil määral toetab ÕIS võõrkeelset õpet? Mil määral tehakse muu kõrgkooli dokumentatsioon kättesaadavaks võõrkeeles?
22. Kas ja millises mahus korraldab kõrgkool ise eelkursuseid välisüliõpilastele? Kas ja kuidas teavitatakse muudest (nt Siseministeeriumi poolt korraldatavatest) kursustest?
23. Kas kõrgkool korraldab eraldi kursuseid erinevate akadeemiliste baasteadmistega üliõpilastele? Kas neid võimalusi kasutatakse?
24. Kuidas on korraldatud välisüliõpilaste akadeemiline, psühholoogiline ja karjäärinõustamine?
25. Kuidas teavitatakse välisüliõpilasi ja õppejõude raviteenuste võimalustest?
26. Millist abi osutab kõrgkool välisüliõpilaste majutamisel?
27. Kuidas toimub välisüliõpilaste ja õppejõudude kultuuriline ja sotsiaalne lõimimine sh kaasamine õppetöövälistes tegevustes (palume sisendit ka üliõpilasesinduselt)?
28. *Millised on välisüliõpilaste ja õppejõudude toetussüsteemide peamised kitsaskohad? Mis on see, mis toimib hästi? Millised on head praktikad?*